NATIONAL GEOGRAPHIC OCTOMBRIE 2016

NOII EUROPENI • CORN DE RINOCER • CUBA SE SCHIMBĂ • GRĂDINILE REGINEI • MACACII

Comerț letal

RINOCERII SUNT MASACRAȚI PENTRU CORNUL LOR

CUBA SE SCHIMBĂ

Grădinile Reginei, un recif-bijuterie ¦ *Vin turiștii!*

WWW.NATGEO.RO | NR. 162 | OCTOMBRIE 2016 | 15 LEI

NATIONAL GEOGRAPHIC

NOII EUROPENI

CUM VALURILE DE IMIGRANȚI SCHIMBĂ CHIPUL CONTINENTULUI

10 >
5 948364 180141

De la câștigătorii premiului Oscar
Leonardo DiCaprio și **Fischer Stevens**

ȘTIINȚA ESTE CLARĂ, VIITORUL NU.

ÎNAINTE DE POTOP

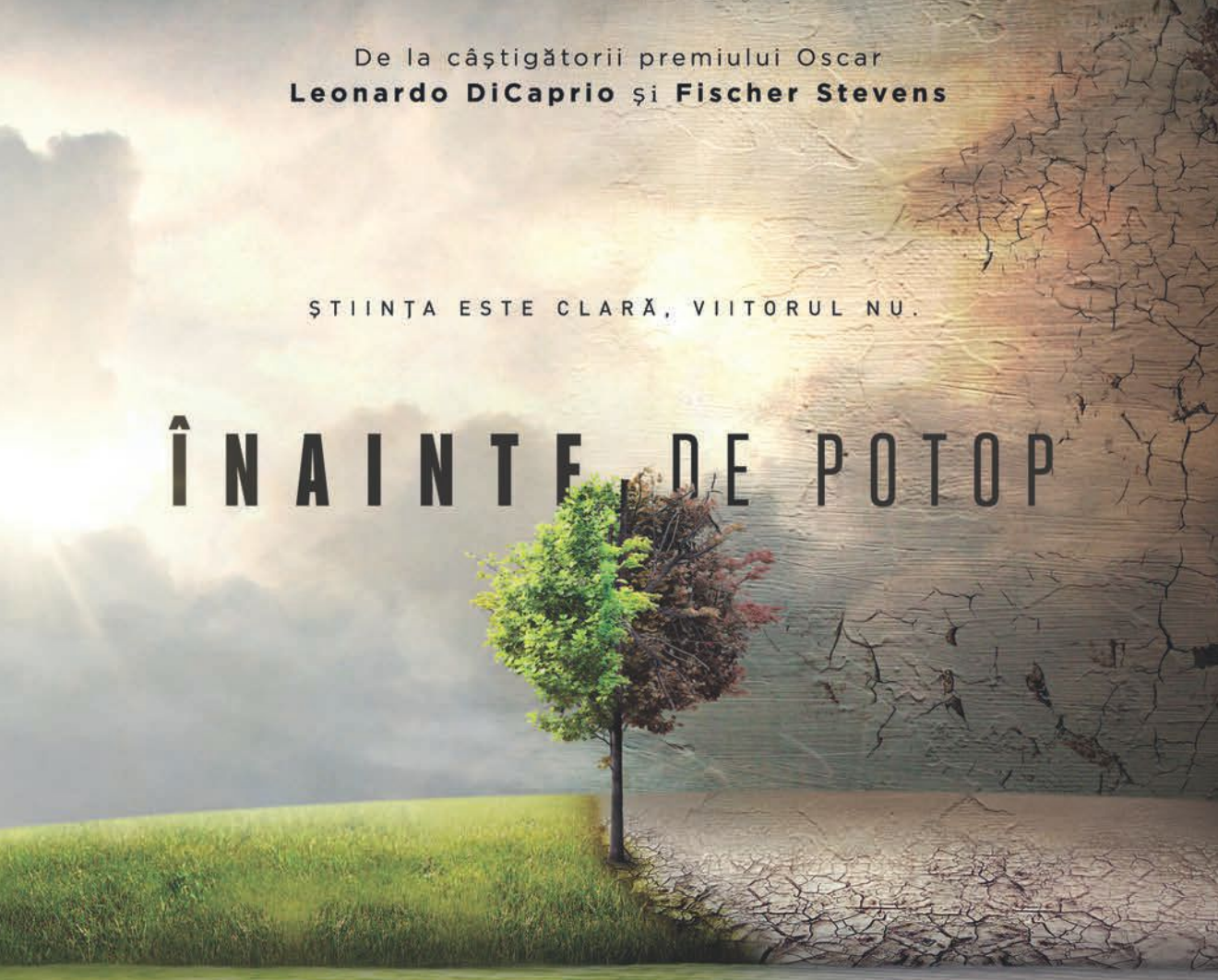

Producător executiv **Martin Scorsese**

PREMIERA GLOBALĂ

DUMINICĂ 30 OCTOMBRIE, LA 21.00

#BeforeTheFlood

NATIONAL GEOGRAPHIC PRESENTS WITH RATPAC DOCUMENTARY FILMS
AN APPIAN WAY PRODUCTION IN ASSOCIATION WITH INSURGENT DOCS AND DIAMOND DOCS
A FILM BY LEONARDO DiCAPRIO AND FISHER STEVENS
BEFORE THE FLOOD
WRITTEN BY MARK MONROE EDITED BY GEOFFREY RICHMAN A.C.E BEN SOZANSKI ABHAY SOFSKY AND BRETT BANKS
CINEMATOGRAPHER ANTONIO ROSSI EXECUTIVE MUSIC PRODUCERS TRENT REZNOR AND ATTICUS ROSS
EXECUTIVE PRODUCERS MARTIN SCORSESE ADAM BARDACH MARK MONROE AND ZARA DUFFY
PRODUCED BY FISHER STEVENS TREVOR DAVIDOSKI JENNIFER DAVISSON BRETT RATNER AND JAMES PACKER
PRODUCED BY LEONARDO DiCAPRIO DIRECTED BY FISHER STEVENS

NATIONAL GEOGRAPHIC
RATPAC DOCUMENTARY FILMS
INSURGENT DOCS

© 2016 RatPac Documentary Films, LLC and Greenhour Corporation, Inc.
All rights reserved.

NATIONAL GEOGRAPHIC
OCTOMBRIE 2016 • NR. 162

Acestor rinoceri crescuți la o fermă din Africa de Sud li s-au scurtat coarnele recent, dar le vor crește la loc dacă au fost tăiate corect. *Foto: Brent Stirton*

58 **Rinocerii fără corn**
O investigație specială în culisele comerțului letal, dar prosper, cu coarne de rinocer.
Text: Bryan Christy; Foto: Brent Stirton

26
Noii europeni
Ce impact are noul val de migranți de război asupra chipului vechiului continent.
Text: Robert Kunzig
Foto: Robin Hammond

84
Cuba se schimbă: Vine valul!
O relație tot mai bună cu Statele Unite face Cuba să se pregătească de o „invazie" turistică din partea foștilor adversari din Războiul Rece.
Text: Cynthia Gorney
Foto: David Guttenfelder

98
Cuba se schimbă: Bijuteria Caraibilor
Grădinile Reginei, un arhipelag cubanez din Marea Caraibilor, e un eden acvatic aflat prea în drumul turiștilor.
Text și foto: David Doubilet și Jennifer Hayes

110 **Fotojurnal** | **Maimuțe de zăpadă**
Macacii-japonezi folosesc apele termale pentru a înfrunta frigul.
Text și foto: Jasper Doest

Pagina redacției
Scurt pe 3

EXPLOREAZĂ
- *Spermaboți*
- *Poluarea pe glob*
- *Un Pompeii francez*

Instinct primar
Viziuni
Fotografia ta
Sub Lupă
Nota Editorului
În misiune NG

Pe copertă: Abed Mohammed Al Khader, de 88 de ani, aici înconjurat de o parte din familia sa de 16 persoane, a fugit din Siria acum doi ani, dar visează să se întoarcă acasă. *Foto: Robin Hammond*

Te rugăm să reciclezi

PUBLICAȚIE OFICIALĂ A NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY

Războaiele rinocerilor

Pe 24 septembrie, la 2 zile după ce vom trimite la tipar acest număr, la Johannesburg se întrunește Convenția privind Comerțul Internațional cu Specii Periclitate de Faună și Floră Sălbatică (CITES). John Hume o așteaptă cu sufletul la gură. Hume e cel mai mare crescător de rinoceri din lume. La ferma sa din Klerksdorp, Africa de Sud, are peste 1.300. Veterinarii lui recoltează săptămânal coarnele de la 10-15 rinoceri. Hume are deja un stoc de peste 5 tone, pe care speră să le vândă cu 10.000 $ kilogramul. Pe piața neagră ar valora de 5-10 ori mai mult. Din cauza cererii demente de corn, populația de rinoceri s-a prăbușit, în mai puțin de un secol, de la aproape o jumătate de milion la sub 30.000. Comerțul internațional cu corn de rinocer a fost interzis de CITES în 1977. Au urmat 3 decenii în care cererea a fost în declin; până în 2009, când zvonurile despre un oficial vietnamez care s-ar fi vindecat tratându-se cu corn de rinocer și despre o posibilă ridicare a interdicției au făcut ca cererea, și braconajul, să explodeze. (Tot în această perioadă – conform Europol –, până în 2013 se înregistraseră cel puțin 80 de furturi de corn de rinocer din muzee, colecții private și case de licitații din Europa).

La Askari Game Lodge, din Magaliesberg, Africa de Sud, rangerii îndepărtează coarnele unei mame și puiului ei pentru a-i feri de braconieri. Natura le-a dăruit rinocerilor o armă redutabilă, pe care lăcomia și inconștiența oamenilor riscă să o întoarcă împotriva speciei însăși.

Cornul rinocerului e mai scump ca aurul, diamantele sau cocaina. Deși n-are efecte benefice dovedite, în medicina tradițională asiatică e folosit ca panaceu. Natura l-a făcut din cheratină, aceeași proteină din părul și unghiile noastre. Dacă scurtezi cornul unui rinocer, el crește la loc. „O dată la un an sau doi, crescătorii de rinoceri sud-africani își tranchilizează animalele cu săgeți, taie până la 2 kg de corn de la fiecare rinocer și depozitează totul în seifuri, sperând la o zi în care va fi legal să vândă coarne“ – spune autorul, Bryan Christy, în investigația specială „Comerț mortal“, din acest număr. Deși interzis pe plan internațional, comerțul cu corn de rinocer a rămas legal în Africa de Sud până în 2009, când, alarmat, guvernul l-a interzis și aici. (În 2007, doar 13 rinoceri fuseseră omorâți de braconieri. În 2015, cifra a explodat la 1.175 – spun statisticile Ministerului Afacerilor de Mediu și al Turismului Sud-African, țară în care trăiește 80% din populația de rinoceri a lumii.)

Însă crescătorii care trăiau din vânzare de corn s-au văzut dintr-odată fără obiectul muncii. Au dat în judecată guvernul. Și sunt pe cale să câștige… Fermierii argumentează că rinocerii lor sunt foarte bine păziți și îngrijiți. Ridicarea interdicției ar lovi în piața neagră și o parte din profiturile din vânzarea de corn pot fi investite în protecția populației sălbatice în habitatul ei natural. În realitate, s-a dovedit că ridicarea interdicției tinde să stimuleze creșterea pieței și a braconajului. John Hume așteaptă cu sufletul la gură hotărârile care se vor anunța la CITES-ul de la Johannesburg. Și noi la fel.

Cătălin Gruia

FOTO: WWW.123RF.COM

210 ani

CELEBREAZĂ VALORILE ROMÂNEȘTI

TRADIȚIE ȘI PRESTIGIU

ANIVERSARE
1806 · 2016

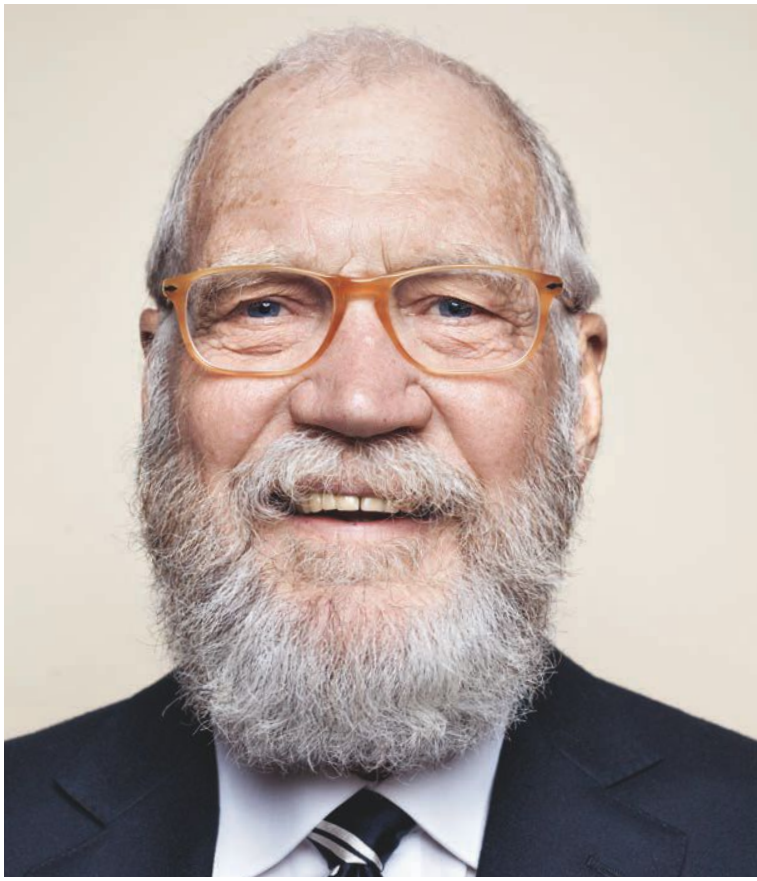

De ce am luat atitudine față de schimbările de climă

După o carieră de 33 de ani ca gazdă a unei emisiuni televizate, **David Letterman,** în vârstă de 69 de ani, voia să înceapă ceva nou. Acum, celebritatea își pune curiozitatea și umorul în slujba celui de-al doilea sezon din *Anii critici,* un serial National Geographic Channel despre impactul schimbărilor de climă și posibilele soluții. Pentru filmări, a mers în India, țară cu o populație de 1,3 miliarde de locuitori, ca să afle mai multe despre viitorul energetic al planetei.

Urmăriți sezonul doi al seriei *Anii critici,* din noiembrie, pe National Geographic Channel.

Care e legătura dumneavoastră cu schimbările de climă?
Ani de zile am fost de părere că nu trebuie să-i influențez pe ceilalți în probleme de conștiință. Nu sunt eu atât de deștept. Dar acum câțiva ani, cineva a spus o frază devenită clișeu în legătură cu schimbările de climă: Ce le vom spune copiilor noștri când ne întreabă „Tu de ce n-ai făcut nimic ca să împiedici asta?“ M-a lovit drept în frunte. Asta m-a făcut să fiu mai atent și să încep să fac ceva, la scară mică. Sunt strămutați oameni. Li se schimbă stilul de viață. Problemele de adaptabilitate sunt enorme.

Ați mers să faceți un reportaj în India. Cum a fost?
M-a surprins totul. Mi-a căzut fața. Mă uit la 1,3 miliarde de oameni și spun: „Aha, asta e problema“ – în timp ce ei o consideră soluția. E o populație destul de tânără, iar ei văd asta ca pe o resursă enormă. Sincer, nu am mai văzut așa sărăcie [ca acolo]. Am întâlnit oameni care locuiau în colibe cu acoperiș de stuf și case de lut, în care respirau fum de cărbune și vapori de kerosen. Fiindcă am avut noroc în viață, am ajuns să conștientizez asta – și mi-e jenă să recunosc – foarte târziu. Am senzația că oamenii aceștia mi-au făcut o favoare enormă.

Vi s-a părut amuzant vreun episod din călătorie?
În primul rând, când e vorba de mine umorul trebuie pus între ghilimele. E greu să fii amuzant când stai pe podeaua unei colibe de pământ. Dar ori că vorbești cu niște copii pe podeaua unei colibe de pământ, ori că vorbești cu ei pe scăunele într-o grădiniță, e același lucru. Sunt copii, chicotesc, au de spus lucruri amuzante, chiar și printr-un interpret. Indiferent de mediu și de situația lor, m-am simțit complet în largul meu în discuțiile cu ei, fiindcă nimic nu e mai distractiv decât să te joci cu copiii. E ceva universal.

FOTO: ERIK TANNER, CONTUR DE GETTY IMAGES

Phoenix Entertainment

ROCK FM It Rocks!

THE DIRE STRAITS EXPERIENCE TOUR

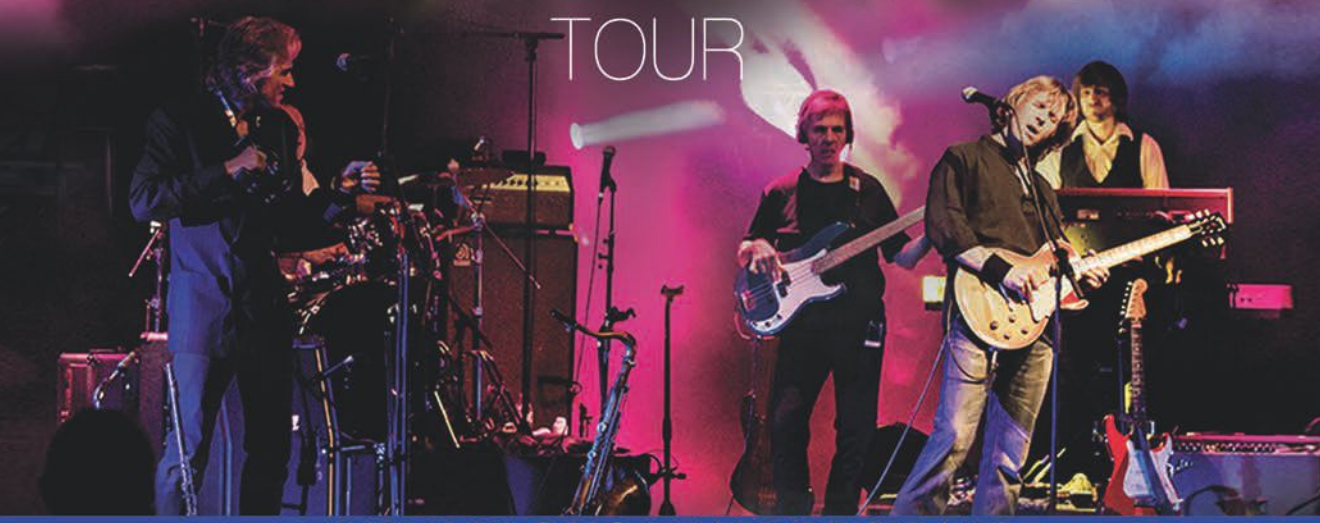

MEMBRII ORIGINALI DIRE STRAITS
CHRIS WHITE & CHRIS WHITTEN

5 DEC - CLUJ - SALA POLIVALENTĂ

7 DEC - CRAIOVA - SALA POLIVALENTĂ

9 DEC - BRAŞOV - SALA SPORTURILOR

ÎN DESCHIDERE: COCO

10 DEC - BACĂU - TEATRUL DE VARĂ

BILETELE SUNT DISPONIBILE IN RETEAUA EVENTIM : MAGAZINELE GERMANOS, ORANGE, VODAFONE, DOMO, LIBRARIILE HUMANITAS SI CARTURESTI SI ON-LINE PE WWW.EVENTIM.RO

Men's Health

NATIONAL GEOGRAPHIC ROMÂNIA

NATIONAL GEOGRAPHIC TRAVELER

EXPLOREAZĂ

Știința

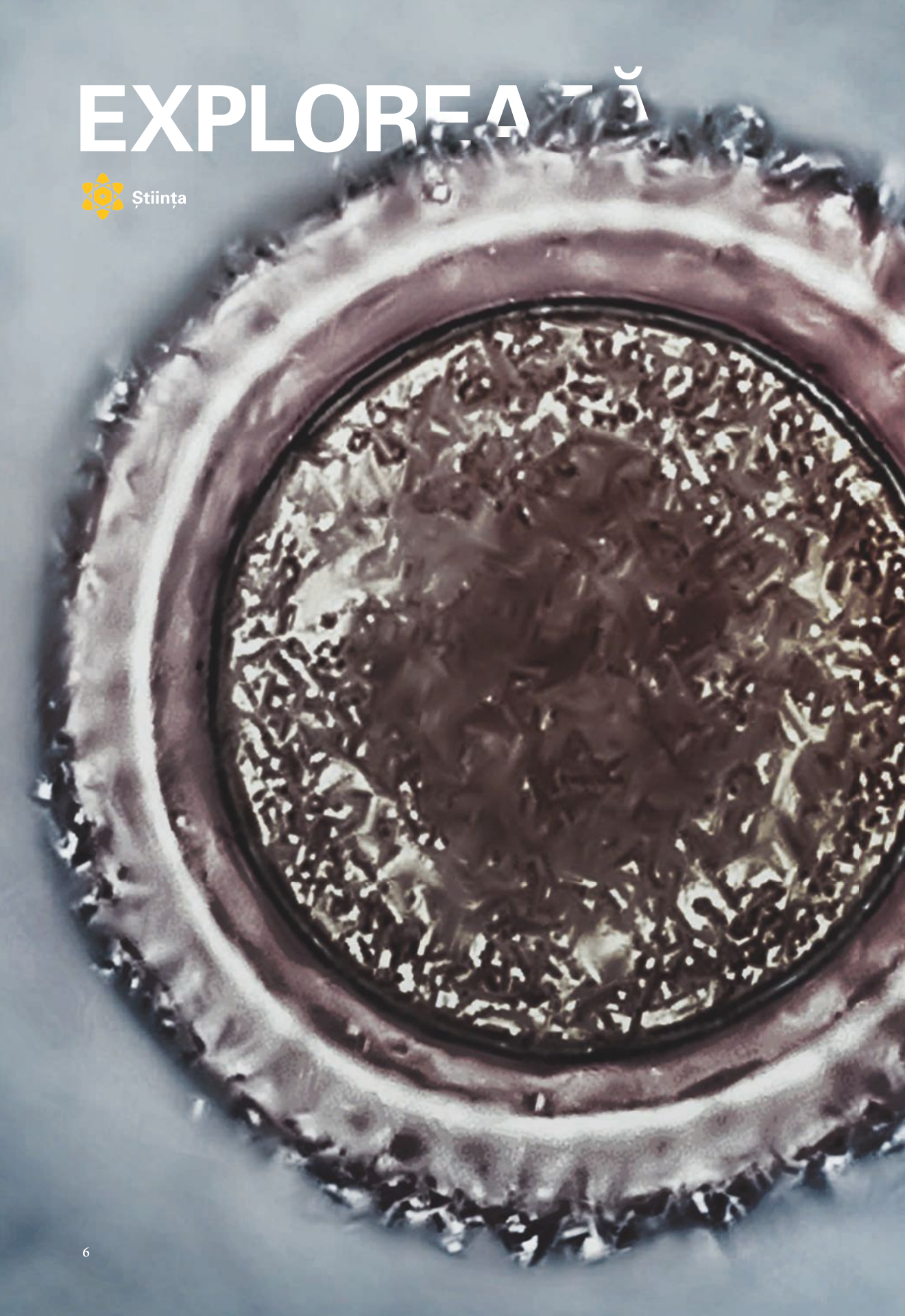

Livrare rapidă

Un posibil remediu pentru infertilitate are formă robotică. Milioane de cupluri nu reușesc să aibă copii, iar cauzele frecvente le afectează de obicei pe femei – calitatea scăzută a ovulelor, de exemplu, și condiții ca endometrita (o boală a uterului), precum și vârsta. Dar aproximativ 20% dintre cazurile documentate sunt clasificate ca având cauză exclusiv „masculină", ceea ce înseamnă că problema vine de la spermatozoizii prea puțini, deformați sau leneși la înotat.

Aici își face intrarea „spermabotul", un motor minuscul, în formă de tirbușon, conceput să mâne spermatozoizii letargici spre țintă. Controlat magnetic, el funcționează înfășurându-se mai întâi în jurul cozii spermatozoidului, apoi propulsându-l spre (și, cu puțin noroc, în) ovul. (Toate acestea se petrec în intimitatea unei clinici medicale, nu în dormitor.) Dezvoltat de o echipă de cercetători din Germania, motorul ar putea ajunge să joace un rol în inseminarea artificială.

Deocamdată, spermabotul a fost testat pe spermatozoizi și ovule de bovine (în imagine) și nu a dus la o fertilizare reușită. „Conceptul este fascinant – spune Robin Fogle, endocrinolog specializat în reproducere și cercetător la Centrul pentru Medicină Reproductivă, din Atlanta –, dar recunosc că sunt sceptic."

Oliver Schmidt, liderul studiului și proiectantul spermabotului, admite că motorul este oarecum ineficient și că mai trebuie lucrat la el înainte de testele pe subiecți umani. Dar perfecționat în continuare – spune el –, ar putea da cuplurilor diagnosticate cu infertilitate șansa de a avea un copil, mai ales în situații „în care tehnicile existente au eșuat". *—Catherine Zuckerman*

FOTO: REPRODUSĂ CU PERMISIUNEA DOI: 10.1021/ACS.NANOLETT.5B04221
© 2016 AMERICAN CHEMICAL SOCIETY

Poluarea în mișcare

Poluarea începe mereu la nivel local, dar devine rapid problema tuturor, indiferent de tratate, granițe naționale sau oceane. Cât de repede – și cât de departe – se răspândește? Cercetători din Olanda și S.U.A. au urmărit traseul ozonului dintr-o sursă majoră – China, cel mai mare emițător de gaze de seră din lume. Cu ajutorul fotografiilor prin satelit, ei au descoperit că ozonul din China a traversat Pacificul spre coasta de vest a Statelor Unite, unde, din 2005 până în 2010, a contrabalansat 43% dintre eforturile americane de reducere a poluării cu ozon.

Pericolul poluării depinde de gradul ei. Cea mai mare parte din ozon (unul dintre cele mai ușor de urmărit gaze) rămâne aproape de sol, unde, în cantități prea mari, poate inhiba creșterea plantelor și respirația animalelor. Ozonul poate călători și mai departe, în troposfera liberă, unde acționează ca un gaz de seră, dar în același timp descompune agenții contaminanți din aer. La altitudini și mai mari, ozonul stratosferic protejează planeta de radiații.

Economia în creștere a Chinei explică poluarea tot mai intensă de acolo. Dar poluarea oricărui mare emițător se deplasează (în cazul S.U.A., către Europa). „Am vrut să demonstrăm impactul global al emisiilor poluante locale și modul în care pot afecta măsurile [...] luate peste granițe“ – spune Willem Verstraeten, chimist specializat în atmosferă –, cu alte cuvinte, s-a arătat că orice emisii pot avea efect în altă parte. *—Daniel Stone*

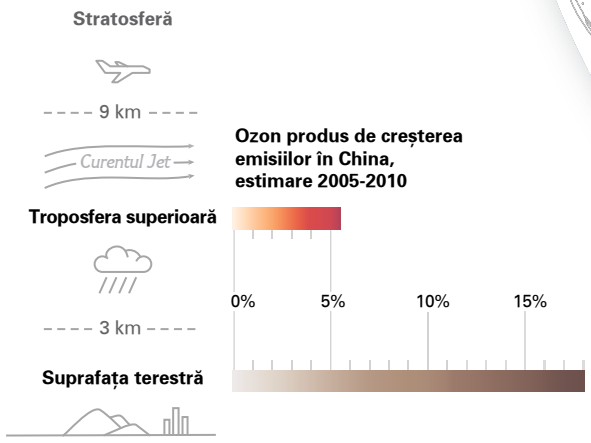

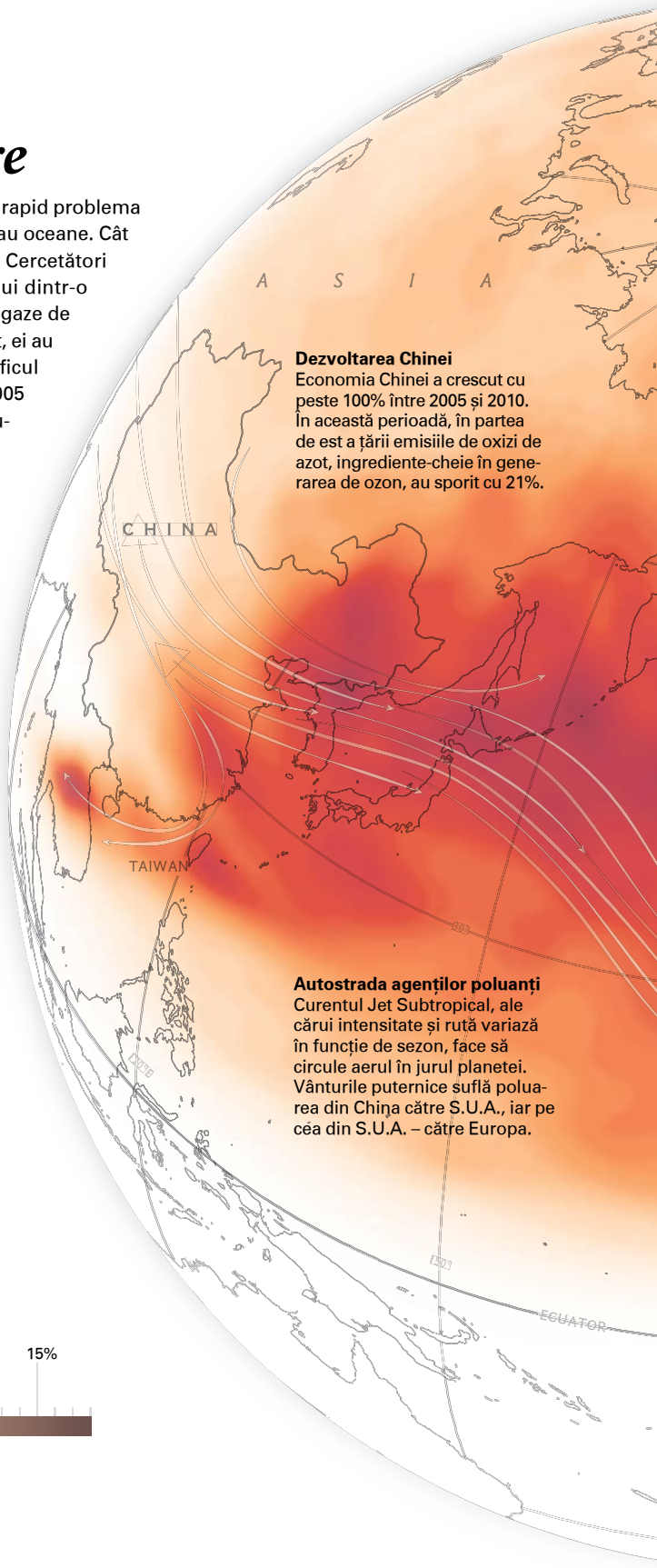

ANDREW UMENTUM, NGM
SURSA: WILLEM W. VERSTRAETEN ȘI ALȚII, *NATURE GEOSCIENCE*

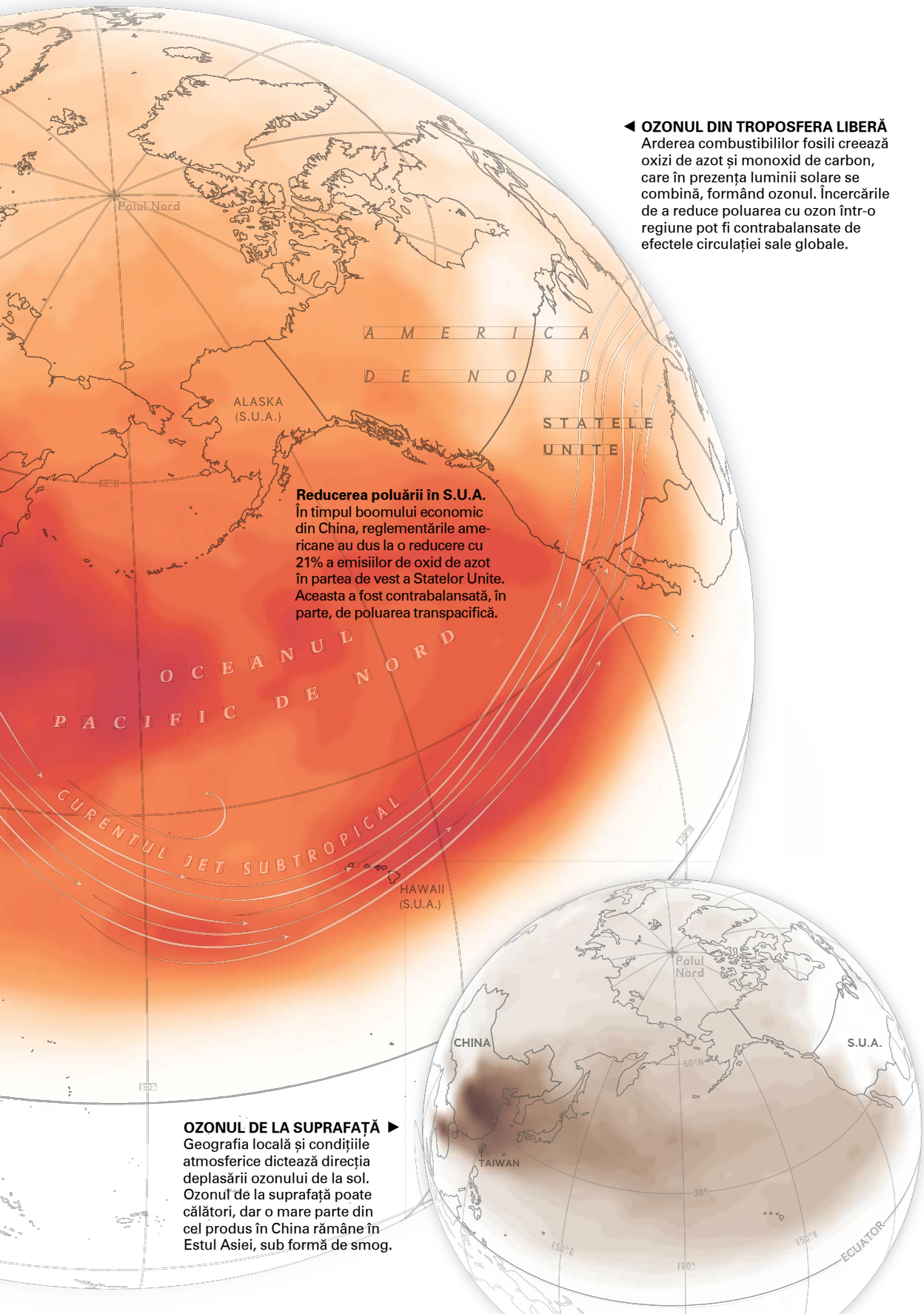

◄ OZONUL DIN TROPOSFERA LIBERĂ
Arderea combustibililor fosili creează oxizi de azot și monoxid de carbon, care în prezența luminii solare se combină, formând ozonul. Încercările de a reduce poluarea cu ozon într-o regiune pot fi contrabalansate de efectele circulației sale globale.

Reducerea poluării în S.U.A.
În timpul boomului economic din China, reglementările americane au dus la o reducere cu 21% a emisiilor de oxid de azot în partea de vest a Statelor Unite. Aceasta a fost contrabalansată, în parte, de poluarea transpacifică.

OZONUL DE LA SUPRAFAȚĂ ►
Geografia locală și condițiile atmosferice dictează direcția deplasării ozonului de la sol. Ozonul de la suprafață poate călători, dar o mare parte din cel produs în China rămâne în Estul Asiei, sub formă de smog.

Ecouri din Pompeii, în Franța

Scene pline de viață care decorau o vilă acum peste 2.000 de ani apar într-un sit din epoca romană din Arles, oraș din partea de sud a Franței, uimindu-i pe arheologii care lucrează acolo din 2014. Bucăți de ghips vopsit încă atârnă de pereții de zidărie ai unui dormitor și ai sălii de recepții, conservate, pe alocuri, până la înălțimea de peste un metru. În plus, din pământul excavat s-au recuperat mii de fragmente căzute de pe pereți. Printre imaginile reasamblate se numără figuri nemaiîntâlnite în Franța, cum ar fi această femeie care cântă la un instrument cu coarde (dreapta), un posibil personaj mitologic.

Picturile sunt făcute cu atâta măiestrie și cu pigmenți atât de scumpi, încât experții cred că artiștii veniseră din Italia și fuseseră angajați de un membru al elitei orașului. Poate că un oficial roman își dorea un decor în stil pompeian, ca să-i amintească de casă cât era staționat în portul acesta provincial, înființat în 46 î.Hr. drept colonie pentru veteranii din legiunile romane. Sau un localnic bogat a vrut să facă paradă de rafinamentul lui cosmopolit. Este posibil ca frescele să dezvăluie surprize și mai uimitoare, pe măsură ce se asamblează, ca într-un puzzle, tot mai multe secțiuni. *—A. R. Williams*

O ALTĂ POVESTE PENTRU ALFRED CEL MARE

Monedele de argint găsite de un vânător de comori amator cu detectorul de metale pe un câmp din Oxfordshire rescriu istoria Angliei. Conform lui Gareth Williams, expert de la British Museum, una dintre figurile din centrul fiecărei monede (exemplu în stânga) este Alfred cel Mare, regele anglo-saxon al Wessexului. Relatările contemporane spun că Alfred i-a înfrânt pe năvălitorii vikingi în 878, deschizând calea către unificarea Angliei. Dar cealaltă figură este Ceolwulf II, regele Merciei, care trebuie să-i fi fost aliat lui Alfred în campanie. Probabil că, după prăbușirea coaliției, Alfred l-a șters din cronici. *—ARW*

FOTO: RÉMI BÉNALI (SUS); TRUSTEES OF THE BRITISH MUSEUM

FUNDAȚIA Voci Strămoși

BUCHAREST 6e

București, al 6-lea Element

24.09

SALUT D'AMOUR

IMAGINAȚIA | PICTURA

Locație: Casa Filipescu-Cesianu
Ora: 17:00
Cvartet de coarde: „Essence"
Pictor: Răzvan Dumitru

25.09

ORAȘUL CU SALCÂMI

CURAJUL | LITERATURA

Locație: Templul Coral
Ora: 17:00
Ansamblu artistic:
Cvintet de alamă: „Take Five"
Actor: Maia Morgenstern

01.10

RAPSODIA

TEAMWORK | COREGRAFIA

Locație: Muzeul de Istorie
Ora: 18:00
Corul de copii și tineret „SYMBOL"
Dirijor: Luminița Guțanu Stoian
Balerini: Eugenia Stoian & Mihai Pricope

08.10

OCOLUL PĂMÂNTULUI ÎN 80 DE MINUTE

AVENTURA | TEATRU & FILM

Locație: Gara Băneasa
Ora: 17:00
Cvartet de corni francezi: „HornBlast"
Actor: Marius Tiberius Bugi

15.10

COLOANA INFINITULUI

TENACITATEA | SCULPTURA

Locație: Muzeul Nicolae Minovici
Ora: 18:00
Duet flaut & pian:
Cristina Dumitrescu – Gabriela Streche
Sculptor: Daniel Rădulescu

29.10

CUCERIND PARADISUL

PROGRESUL | MUZICA

Locație: Aeroport Băneasa
Ora: 18:00
Ansamblu artistic: Artminds Brass
Dirijor: Dalma Lidia Kovács

Proiect finanțat în programul București Orașul în-Vizibil

Muzeul Național de Istorie a României

sensotv.ro

Făcuți unul pentru celălalt

Perissodactyla înseamnă, în traducere aproximativă, „număr impar de degete". Este ordinul de mamifere care include rinocerii (trei degete), caii (un singur deget în formă de copită) și tapirii (trei degete în spate și patru în față).

Degetele în plus la picioare sunt un avantaj evolutiv care îi ajută pe tapiri, cu corpul lor cilindric, la susținerea greutății și la tracțiune. O altă trăsătură adaptivă comună masculilor de rinocer, cal și tapir: sunt „extrem de bine dotați" – spune Michele Stancer, expertă în tapiri și responsabilă de îngrijirea animalelor la Hogle Zoo, din Salt Lake City, Utah.

Organul unui tapir excitat este atât de „mare și incomod – spune Stancer –, încât chiar am văzut masculi cum calcă pe el și țipă". Manevrarea lui în poziția de împerechere presupune multe legănări și ratări. Dar – spune ea – masculul „a trebuit să evolueze la dimensiunea și forma aceasta ca să ajungă unde e nevoie" pentru a insemina femela, prin tractul ei genital lung. O altă adaptare evolutivă: un fel de clapete mari de piele spre capătul penisului, care – spune Stancer – „etanșează interiorul femelei", ca tapirii să se poată împerechea cu succes și sub apă, și pe uscat. Tapirii își încep viața sexuală pe la doi ani și o continuă până după 20. Dacă totul se desfășoară cum trebuie, după un rendez-vous între tapiri, femela va naște, probabil, un singur pui (sau, foarte rar, gemeni) 13 luni mai târziu. *—Patricia Edmonds*

Genul *Tapirus*

HABITAT/AREAL
Pădure tropicală, savană și mlaștini din Asia, America Centrală și de Sud și Mexic

STATUT DE CONSERVARE
Trei dintre cele patru specii de tapir – asiatic, de-munte și al-lui-Baird – sunt declarate periclitate; tapirul-brazilian este considerat vulnerabil.

NATIONAL GEOGRAPHIC
PHOTO ARK
JOEL SARTORE

Acest mascul de *Tapirus indicus,* numit tapir-asiatic sau malaezian, a fost fotografiat în Nebraska, la Henry Doorly Zoo, din Omaha.

magic TV
turn the magic on
Cântecele pe care le iubeşti
şi cele de care te vei îndrăgosti acum.

VIZIUNI

Statele Unite
Peste o casă abandonată de lângă Denton, Nebraska, un cer de vară vinețiu trosnește de electricitate atmosferică. Fenomenul din această imagine compozită (patru cadre surprinse în 20 de minute) se numește de obicei „fulger de la nor la nor".

FOTO: ERIK JOHNSON

Germania
Ceața bântuie prin Pădurea Neagră, iar o vulpe-roșie agilă urcă pe trunchiul unui brad-Douglas pe jumătate căzut. Specia aceasta inventivă, întâlnită în toată emisfera nordică, simbolizează viclenia în multe culturi și mitologii.

FOTO: KLAUS ECHLE, NATURE PICTURE LIBRARY

Anglia
Într-o scenă ca din visele lui Dalí, papagalii-Micul-Alexandru fâlfâie spre locul de înnoptat din cimitirul londonez Hither Green. În oraș trăiesc mii de astfel de păsări sălbatice – o specie străină, de origine incertă. Dârele apar de la folosirea blițului și a expunerii lungi.

FOTO: SAM HOBSON, NATURE PICTURE LIBRARY

Comandă on-line printuri cu fotografii *National Geographic* selecte la **NationalGeographicArt.com.**

SACRED TO
THE MEMORY OF
DEIRDRE
PATRICIA
SMITH
A LOVING WIFE,
MOTHER AND
GRANDMOTHER
DIED
10th JULY 2002
AGED 58
SADLY MISSED

Fotografiile ies din cadru

Misiune Cât de des mai printează lumea fotografii în ziua de azi? Le-am cerut cititorilor să pornească de la o imagine concretă și să creeze ceva palpabil.

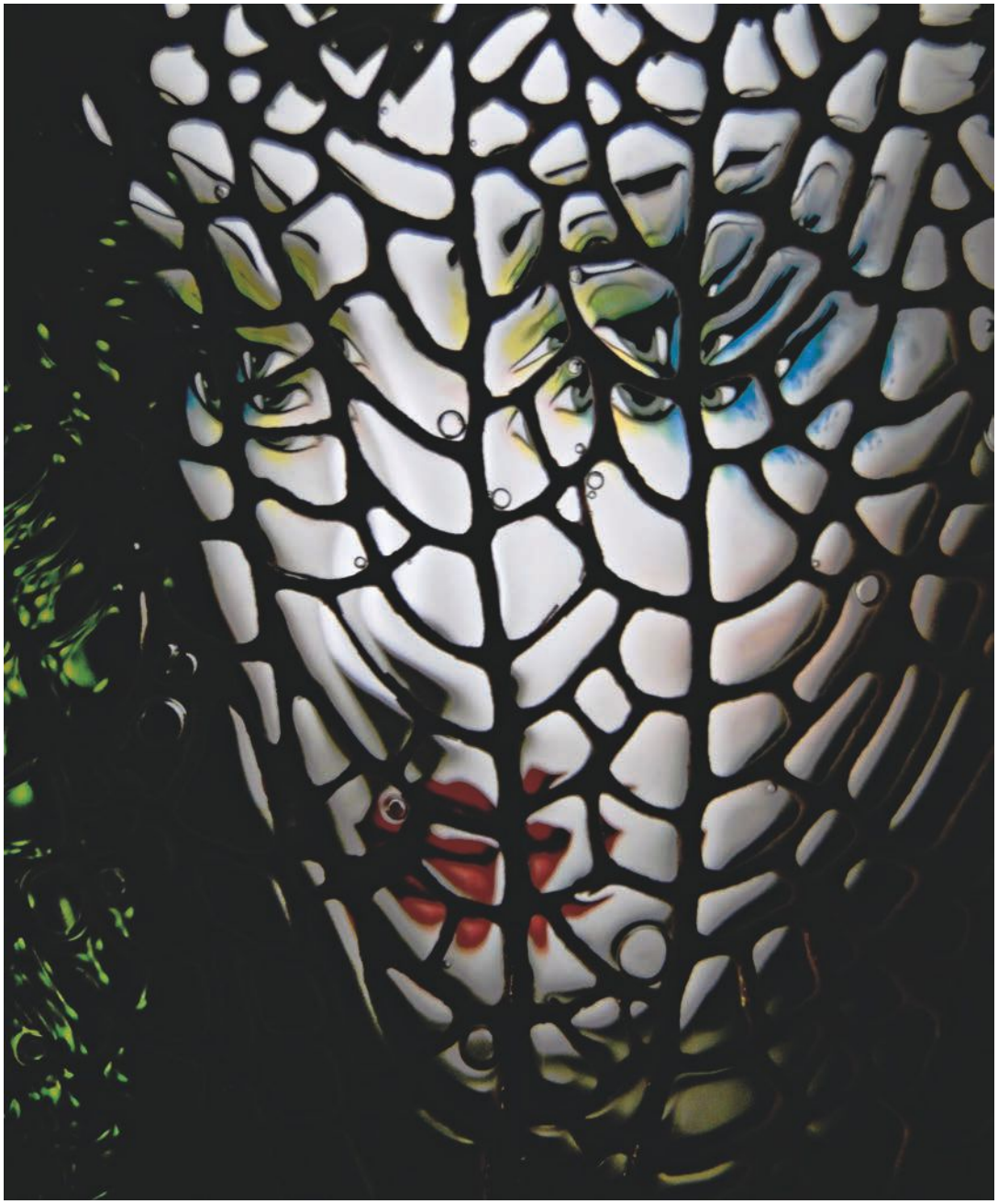

Ivan Lesica
Queens, New York

Lesica a pornit de la un portret vechi făcut unui manechin. A imprimat fotografia, apoi, în bucătărie, a înmuiat o bucată de coral în apă cu săpun și a ținut-o în fața obiectivului, pentru a distorsiona portretul. „Îmi plac fotografiile neobișnuite, originale și misterioase – spune el. M-am îndrăgostit de imaginea aceasta.“

Acum ai rock-ul pe telecomandă.

It Rocks!

Rock cât vezi cu ochii.

Ești gata de aventură?

Stilul îți reflectă starea de spirit. Împreună cu Mastercard, pătrunde într-o lume a aventurii, a căutării dincolo de frontiere, a curajului și atracției pentru nou și natural.

STEFANEL

STEFANEL este un brand de modă GLOBAL ce conține chintesența spiritului italian și creează produse de design care nu se demodează niciodată, cu un accent special pe TRICOTAJE – întotdeauna în ADN-ul companiei. STEFANEL creează haine și accesorii pentru femeia care știe ce vrea: stil și calitate, chic și classic – un design care durează în timp și este mereu în tendințe; confort maxim, lux cotidian la un preț corect pentru un look mereu actual. STEFANEL este CONTEMPORAN și totodată atemporal. Accesibil, dar niciodată obișnuit. Clientul este întotdeauna în centrul atenției, oferindu-i-se o experiență intimă, relaxantă și modernă de retail.

***10% reducere** pentru orice produs. Discountul se poate cumula cu alte reduceri în limita a 30% din valoarea produsului.*

PAUL & SHARK

Brandul Paul & Shark se adresează persoanelor sportive, care iubesc aventura, călătoresc frecvent și preferă să-și petreacă timpul liber în natură. Povestea Paul & Shark începe în anii '70, când brandul lansează primul pulover conceput special pentru iubitorii sporturilor nautice. Acesta se remarca atât prin design, cât și prin faptul că era livrat într-o cutie metalică, cu întrebuințări multiple în lumea iahtingului. Succesul său a dus la crearea unei linii de haine speciale, impermeabile, ideale pentru cei care navighează. De-a lungul anilor, Paul & Shark a început să producă haine și pentru pasionații de alte sporturi, cum ar fi golful sau schiul, dar a dezvoltat și colecții definite de un stil casual. Colecțiile Paul & Shark sunt distribuite în toată lumea, iar în România brandul este disponibil în București, la Băneasa Shopping City.

***7% reducere** pentru orice produs achiziționat. Discountul nu se poate cumula cu alte reduceri.*

ALLIANZ-ȚIRIAC

Compania de asigurări Allianz-Țiriac – unul dintre liderii mondiali în domeniul serviciilor financiare de asigurări – se remarcă prin stabilitate financiară, notorietate și apreciere pentru performanțele înregistrate constant în cei 20 de ani de activitate în România. De ce Allianz-Țiriac?

- Forța și stabilitatea financiară reprezintă cea mai relevantă garanție a respectării promisiunilor făcute clienților;
- Oferta este completă, acoperă întregul spectru de nevoi în domeniul protecției și planificării financiare, pentru toate categoriile de clienți persoane fizice, întreprinderi mici și mijlocii sau companii mari și foarte mari;
- Performanțele Allianz-Țiriac se bazează pe profesionalismul angajaților și pe implicarea și expertiza internațională a Grupului Allianz.

***20% reducere** pentru asigurările de călătorie. Discountul oferit nu poate fi cumulat cu alte reduceri acordate de companie cu privire la acest produs. Oferta este valabilă exclusiv pe site-ul www.allianzdirect.ro, prin introducerea codului: MasterCard.*

Să deții cheia unei lumi a
DE NEPREȚUIT™

Plătește cu cardul tău Gold, Platinum, World, World Elite™, Business sau Corporate MasterCard® și bucură-te de oferte speciale în peste 300 de locații partenere în toată țara.

www.mastercard.ro/premium

MARINA RINALDI

În anul 1980, în cadrul grupului Max Mara a luat naștere brandul Marina Rinaldi. La acea dată, a reprezentat pentru companie provocarea de a da posibilitate femeilor cu mărimi mari de a se îmbrăca elegant și în pas cu moda. Astăzi, brandul Marina Rinaldi este o referință în lumea modei internaționale. Femeia care poartă Marina Rinaldi se simte elegantă și feminină. Brandul Marina Rinaldi este o prezență în toată lumea, cu peste 300 de magazine. În Băneasa Shopping City, Marina Rinaldi este prezentă din aprilie 2008 și oferă servicii de primă clasă într-un spațiu modern și prietenos.

10% reducere *pentru orice produs achiziționat în magazinul Marina Rinaldi din Băneasa Shopping City. Discountul se poate cumula cu alte reduceri în limita a 50% din valoarea produsului, dar nu se poate cumula cu niciunul dintre programele de fidelitate.*

HAPPY TOUR

Liderul agențiilor de corporate travel și leisure din România, Happy Tour se remarcă de 20 de ani prin excelență în furnizarea serviciilor de business travel și vacanțe. Serviciile Happy Tour includ bilete de avion, cazări, organizare de team building și evenimente corporate și pachete de vacanță în România și străinătate. Serviciile complementare includ asistență telefonică 24h/7, bilete de tren, transferuri, închirieri de mașini, protocol la aeroport, asigurări de călătorie și intermedierea obținerii vizelor. În 2015, Happy Tour a fost desemnată „cea mai sigură agenție de turism din țară" și a primit distincția „Outstanding Achivement Award" din partea FCM Travel Solutions, compania numărul 1 de Travel Management în Europa. Poți ajunge oriunde îți dorești!

Asistență turistică gratuită *24/7,* ***10 euro reducere*** *la bilete de avion* ***și 5%*** *la valoarea celorlalte servicii atunci când achiziționezi un pachet de vacanță. Acces gratuit la aplicația Travlist, unde găsești toate informațiile necesare călătoriei tale. Oferta nu este valabilă pentru pachetele supuse deja ofertelor speciale.*

NIKE

Așa cum spunea Bill Bowerman, unul dintre fondatorii Nike, „oricine are un corp este un potențial atlet". Colecțiile create de Nike sunt dezvoltate împreună cu atleții de top, conform exigențelor acestora, însă pot fi purtate și de cei care nu fac neapărat sport de performanță, dar care își doresc produse sport de calitate, stilate, performante și comode. Indiferent dacă sunt destinate alergării, fotbalului, activităților de fitness sau pur și simplu celor care doresc să-și petreacă timpul liber într-un mod activ, toate colecțiile Nike se bucură de o apreciere internațională atât în rândul sportivilor celebri, cât și în rândul celor pentru care stilul sport de calitate, un stil cu semnătura Nike, a intrat în viața lor de zi cu zi.

10% reducere *pentru orice produs. Discountul nu se poate cumula cu alte reduceri existente în locație.*

TOMMY HILFIGER

Colecția Tommy Hilfiger pentru sezonul Toamnă/Iarnă 2016, Welcome to America, ridică ancora pentru a porni într-o călătorie transatlantică în New Yorkul anilor 1920. Piesele tradiționale atemporale și favoritele vintage sunt reimaginate printr-o viziune proaspătă, optimistă, care este în același timp sofisticată, relaxată și rafinată. Pornind de la referințele dure ale uniformelor utilitare până la influențele nautice și militare, cultura lumii vechi se întâlnește cu încrederea lumii noi. „Colecția noastră pentru sezonul de Toamnă '16 sărbătorește un stil luxury lejer, realizat manual – a declarat Tommy Hilfiger. Lookul reprezentativ al colecției combină croieli impecabile cu o mulțime de straturi și detalii foarte elegante; este simplu și distins."

5% reducere *pentru orice produs achiziționat. Discountul se poate cumula cu alte reduceri, în limita a 40% din valoarea produsului.*

privilegiilor:

Cursă electorală pe uscat

În 1929, Prohibiția domina alegerile locale peste tot în Statele Unite, inclusiv cele pentru tribunalul districtual din Barbourville, Kentucky. Candidatul republican la funcția de șerif, B. P. Walker, a jurat că nu bea alcool și că e calificat (vezi afișul politic, în medalion), dar a fost scos din cursă pentru acuzații de corupție.

Cu Jennie Walker însă a fost altă poveste. Soția lui B. P., democrată, avea să devină în curând una dintre primele femei-șerif alese în Kentucky. Jennie nu a purtat niciodată armă, dar fiica ei, Doris Broach, a spus într-un interviu din 1982 că, în calitate de șerif în ținutul Knox, mama ei nu avea rețineri să „aresteze persoane când era cazul".

Legea Prohibiției a fost abolită în S.U.A. în 1933, dar Barbourville a rămas „pe uscat" în timpul mandatului lui Walker și după aceea. Răzgândirea – s-a decis cu 498 de voturi pentru și 433 împotrivă să se permită vânzarea băuturilor alcoolice – s-a produs de-abia în decembrie anul trecut. *—Eve Conant*

FOTO: © CAUFIELD AND SHOOK, INC./NATIONAL GEOGRAPHIC CREATIVE

Dorul de casă

În timp ce în S.U.A. se discută despre construirea de ziduri și deportarea a milioane de imigranți fără documente, refugiații continuă să se reverse în Europa.

Vedem fotografiile. Un copil mort, adus de valuri pe o plajă din Turcia. Oameni disperați – majoritatea din Orientul Mijlociu și Africa – în derivă prin orașe europene, adăpostiți în tabere de refugiați, umplând până la refuz gările. În revista de față și pe pagina noastră web, fotografiile documentează haosul creat de mii de oameni care fug de războiul civil și de ISIS, din Siria, către un viitor nesigur în altă parte.

Studiem cifrele: anul trecut, Germania a primit 1,1 milioane de refugiați – dintre care mulți sirieni. Dacă luăm drept referință populația de circa 82 de milioane a țării, ar fi ca și cum într-un singur an ar ajunge în S.U.A. 4,5 milioane de refugiați. (De fapt, anul trecut au intrat legal în America 70.000 de refugiați din toată lumea, dintre care 2.192 erau sirieni.)

Știm mai puțin despre ce se întâmplă cu ei odată ce se așază într-un loc nou. Cum se adaptează? Cum sunt acceptați? I-am trimis pe autorul Rob Kunzig, american crescut în Europa, și pe fotograful Robin Hammond, neozeelandez care trăiește în Franța, să afle. Fiecare adoptă un unghi diferit în articolul nostru de copertă din acest număr, „Noii europeni“.

Kunzig spune povestea din perspectiva germană. „Acum trei sferturi de secol – scrie el –, germanii trimiteau spre lagărele de concentrare trenuri pline cu evrei […] Sunt oare capabili germanii să se maturizeze după un trecut apăsător și să devină o *Willkommenskultur* – o cultură în care cei din afară sunt bineveniți?“ Hammond vizitează mai multe națiuni, pentru a documenta valurile succesive de imigranți și refugiați: pakistanezi și indieni în Marea Britanie, algerieni în Franța, somalezi în Suedia, sirieni și turci în Germania. Îi puteți urmări interviurile video tulburătoare *la ngm.com/Oct2016*.

Hammond aude de la mulți migranți fraze comune care îți rămân în minte. Unii au speranță – „am venit în Suedia în căutare de pace, care la mine în țară nu există“ –, spune un tânăr somalez, iar alții sunt îndureraţi. „Țara-mamă e prețioasă – spune un bătrân sirian înlăcrimat, stabilit în Germania. Aici ne e bine și am fost bine primiți“ – spune el – și totuși „vrem să ne întoarcem“.

Vă mulțumim că citiți *National Geographic*.

Mariam Zaza, în vârstă de 55 de ani, născută la Damasc, a fugit în Germania împreună cu fiul ei în toamna lui 2015; cele două fiice i-au rămas în Siria.

FOTO: ROBIN HAMMOND

Susan Goldberg, *editor-șef*

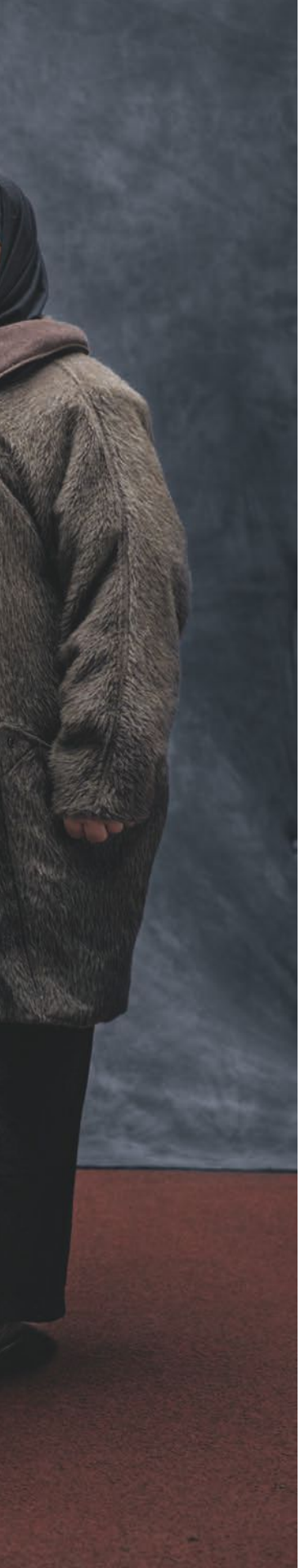

Anul trecut au sosit peste un milion de refugiați, mulți fugind de războaiele din Siria, Afganistan și Irak.

NOII EUROPENI

Anul acesta au mai venit câteva sute de mii; cea mai recentă mare migrație continuă să agite politica Europei, să-i testeze toleranța și să-i pună la încercare identitățile culturale.

„O ducem bine aici și am fost bine primiți – spune Abed Mohammed Al Khader, 88 de ani, patriarhul unei familii de 16 persoane fugite din Siria acum doi ani –, dar vrem să ne întoarcem.“ În februarie trecut, au ajuns în Berlin și au fost adăpostiți, împreună cu alți 1.500 de refugiați, într-o sală de sport lângă stadionul olimpic.

Portretele din această galerie ilustrează istoria lungă și complexă a imigrației europene. Algerienii au venit în Franța când ținuturile lor erau colonie franceză, emigrând în timpul războiului de independență din 1954-1962. Din anii ’90, s-au stabilit în Suedia circa 40.000 de **somalezi,** care fugeau de războiul civil. **Indienii** se numără printre cei trei milioane de **sud-asiatici** veniți în Marea Britanie din fostele colonii engleze. Cam tot atâți **turci** trăiesc în Germania. Au venit ca „muncitori-oaspeți“ în anii ’60 și ’70 – dar au rămas și și-au întemeiat familii.

„Aici trăim, aici ne-am născut, aici am crescut. Dar locul pe care-l am în inimă e Turcia“ – spune Ali Tecimen, 34 de ani (rândul din spate, geacă albastră). Bunicii lui (în față) au venit în Germania în anii ’70, ca muncitori-oaspeți, când mama lui (dreapta) era încă mică. Familia, inclusiv soția lui (stânga) și cei doi copii ai lui Tecimen, trăiește în Berlin.

„Unora le place de noi, altora nu. Cum zic naziștii, că ei nu vor arabi" – spune Obadah (stânga), de 11 ani. Apare în imagine cu sora lui, Bailasan, de opt ani, și fratele Amer, de 10 ani. Lui Bailasan îi place la școală; profesorii îi spun că e deșteaptă. Dar tatăl ei a rămas în Siria și i-e dor de el.

„Așa mi-am cărat fata pe drum" – spune Mohammad Jumma, om de serviciu din Damasc, alături de Farah, care are 10 ani. Când a fost făcută fotografia la Berlin, soția și fiul lui rămăseseră blocați în Grecia. Jumma își dorea „o viață simplă și normală. Și să se termine coșmarul ăsta."

„Aici oamenii trăiesc într-o libertate adevărată, îmi dau seama de asta și mă bucur pentru ei" – spune Akram Koujer, 53 de ani, despre Germania. Koujer, etnic kurd, și-a părăsit casa și fabrica de blugi din Siria fiindcă „eram amenințați, toată familia. Fiul meu era soldat, așa că era nevoit ori să omoare, ori să fie omorât."

„Forțele Aeriene Ruse atacă pe la prânz; Coaliția [S.U.A. și aliații lor] atacă noaptea" – spune Yasser, 36 de ani. Ai lui, care se află în siguranță la Berlin, se feresc de aparatul foto; se tem fiindcă un membru al familiei a intrat în ISIS, în Ar Raqqah. Dar Yasser speră să se întoarcă acasă: „Omul nu poate schimba locul de care ține."

ALGERIENII
ÎN FRANȚA

„Discriminarea a început la școală; aveam 6-7 ani. Era în timpul războiului din Algeria" – spune scriitoarea Patricia Fatima Houiche, 66 de ani. Mama ei era din Franța, iar tatăl (în foto) era un lider al mișcării algeriene pentru independență. O mare parte din viață și-a trăit-o în Franța. Tot aici sunt și copiii ei. Dar speră să fie înmormântată în Algeria.

„Nu port vălul tot timpul. Îl pun când plec de la universitate și mă duc la moschee" – spune Ikram Chahmi-Gheidene, 23 de ani. Familia ei a venit la Paris, fugind din calea terorismului, când ea avea opt ani. Aici se simte acasă și în siguranță – dar este și precaută, fiindcă suspiciunea față de imigranți crește.

SOMALEZII
ÎN SUEDIA

„Mă consider somalez și cred că somalez voi fi întotdeauna. Am venit în Suedia în căutare de pace. Suedia e o țară foarte bună" – spune Asad Abdiassiz Dahir, 16 ani. În Mogadishu se făceau presiuni asupra lui să se alăture grupului islamist militant al Shabaab – așa că a fugit. Familia lui a rămas în Somalia.

În mai 2015, Isra Ali Saalad, 10 ani, a venit la Malmö de la Mogadishu, cu mama și doi frați. „Am venit în țara aceasta fiindcă e sigură" – spune sora ei, Samsam, 19 ani. Toate experiențele lui Samsam în Suedia au fost pozitive, „numai că nu am reușit să învăț limba".

INDIENII
ÎN MAREA BRITANIE

„Aici m-am născut. Sunt o londoneză adevărată. Dintotdeauna m-am simțit binevenită – ba chiar cred că moștenirea mea culturală mi-a atras mai mult respect“
– spune Sharanjit Padda, profesoară, de 26 de ani. Își dorește ca imigranții să fie acceptați, dar să accepte și ei cultura britanică: „E un schimb, oferi și primești.“

„Am venit aici fiindcă Sardarji al meu a venit din India ca să aibă copiii noștri parte de educație“ – spune Nichattar Pal, 92 de ani, referindu-se la soțul ei. De când a sosit, în 1970, familia ei din Londra s-a mărit când i s-a născut nepoata, Padda (alături). „Sunt fericită aici, foarte fericită.“

TURCII
ÎN GERMANIA

„Mă simt turcoaică și germană și ființă umană și lesbiană. Am multe culturi în mine“ – spune İpek İpekçioğlu, care a crescut la Berlin, unde locuiește și în prezent. Germaniei încă îi este greu să accepte copiii și nepoții muncitorilor-oaspeți turci. Spune ea: „Lucrăm la asta.“

„Sunt turc și trăiesc ca un turc. Casa mea e în Turcia. Pentru mine, Germania e doar un loc unde trăiesc. Dacă ar fi după mine, m-aș întoarce și mâine“ – spune Ali Riza Durmus, 72 de ani, care are o mică băcănie în Micul Istanbul din cartierul berlinez Kreuzberg. Trăiește acolo, în aceeași casă, din 1970.

Germania este țara europeană care a primit cei mai mulți refugiați – și care s-a zbătut cel mai mult cu impactul lor cultural.

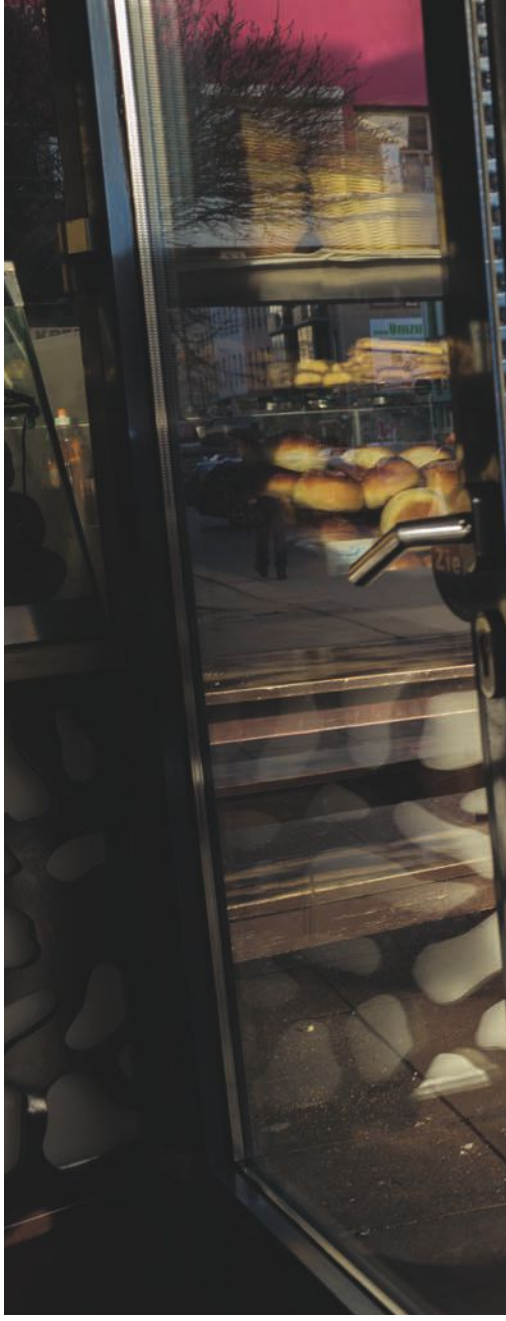

Text: Robert Kunzig
Foto: Robin Hammond

Dacă ești european, mai ales german, de un an trăiești o dezbatere publică neliniștitoare despre sensul identității – și despre cum se potrivesc cu ea cei născuți în altă parte. Spre sfârșitul lui august 2015, tensiunea față de valul de refugiați din Orientul Mijlociu devenise extremă. În Austria, 71 de oameni au fost găsiți morți într-un camion încuiat abandonați de traficanți. Huligani neonaziști au atacat forțele de poliție lângă un adăpost din Heidenau, aproape de Dresda. Când cancelarul Germaniei, Angela Merkel, a vizitat adăpostul pentru a-și exprima sprijinul față de refugiați, protestatarii furioși au întâmpinat-o strigând: „Noi suntem poporul!“ A fost numită „curvă“, „târfă proastă“ și „*Volksverräter*“, epitet nazist însemnând „trădător al poporului“.

Cinci zile mai târziu, pe 31 august, Merkel și-a ținut conferința de vară anuală la Berlin. Refugiații sirieni de la Budapesta tocmai erau urcați cu forța în trenurile care luau cu asalt granița cu Germania. Ca de obicei, Merkel a fost de neclintit. Guvernul ei preconiza – a anunțat ea – că în 2015 aveau să sosească 800.000 de refugiați. (S-au dovedit a fi peste un milion.) Constituția germană garantează dreptul la azil politic – a amintit ea presei –, iar primul articol spune: „Demnitatea umană trebuie să fie inviolabilă.“

Într-adevăr, germanii care onorau aceste promisiuni și îi ajutau pe refugiați au fost mult mai mulți decât cei care au aruncat cu pietre și insulte. „Germania este o țară puternică – a spus Merkel. Am avut atâtea împliniri. Putem face asta!“

Poate că într-o zi cuvintele acestea – „*Wir schaffen das!*“ – îi vor fi înscrise pe piatra de mormânt. Până atunci, sunt unul dintre factorii care au făcut din Germania scena cea mai interesantă a unei drame globale. De decenii, migrația mondială crește mai repede decât populația. În 2015, conform ONU, în lume erau 244 de milioane de imigranți – oameni care locuiau în altă țară decât cea natală. Numărul refugiaților nevoiți să-și părăsească țara de origine, 21 de milioane, era mai mare ca niciodată de la Al Doilea Război Mondial. Oamenii de știință se așteaptă ca aceste cifre să crească în urma schimbărilor climatice, care vor provoca secete mai frecvente și creșterea nivelului

Culturile trec una pe lângă alta și, uneori, chiar se întâlnesc la o cafenea din Kreuzberg. Din anii '60, acest cartier berlinez a fost paradisul imigranților turci. Germania nu s-a prea străduit să-i primească bine – dar acum, confruntată cu noul val de imigrație, „ne-am învățat lecția" – spune Michael Roth, ministrul de stat german pentru Europa.

mării; unii spun că tot ele au contribuit la războiul civil din Siria, care a declanșat exodul către Europa.

Refugiații sosesc pe un continent care, după Al Doilea Război Mondial, a ajuns să adăpostească o treime din imigranții de pe glob. Țările europene mari, care pe vremuri își trimiteau masele de nefericiți în S.U.A., au acum populații născute în străinătate comparabile cu cele din Statele Unite. Dar numai unele minți europene, și chiar mai puține inimi europene, s-au ajustat la realitatea aceasta. Chiar și în S.U.A., pe care John F. Kennedy o numea „o națiune de imigranți", imigrația este și a fost dintotdeauna o problemă controversată. În anii 1750, pe Benjamin Franklin îl îngrijora numărul mare de germani veniți în Pennsylvania. Spunea că au „tenul negricios".

Germanii au un cuvânt pentru îngrijorarea lui Franklin: *Überfremdung*, „suprastrăinizare". Este teama că propriul cămin va deveni de nerecunoscut cu prea mulți străini în el, care vorbesc limbi ciudate și se poartă ciudat. Dacă privim în adâncul nostru, cei mai mulți dintre noi își pot măcar

imagina senzația. În Germania a devenit extrem de vizibilă în ultimul an. Au avut loc adunări nocturne și discursuri incendiare ale oratorilor de dreapta în Dresda și Erfurt. S-au petrecut sute de atacuri asupra adăposturilor de refugiați, majoritatea încă goale – deși, cu doar câteva zile înainte de conferința de presă a lui Merkel, niște agresori beți au aruncat un cocktail Molotov într-un dormitor pentru copii dintr-un adăpost din Salzhemmendorf, în apropiere de Hanovra.

Și totuși, dacă ne gândim la istoria Germaniei, se întrevăd sentimente mai bune. Acum trei sferturi de secol, germanii trimiteau spre lagărele de concentrare din est trenuri pline cu evrei; acum, la gara din München, întâmpinau călduros trenurile

Hamburgul a trebuit să adăpostească 35.000 de refugiați anul trecut, o jumătate din numărul primit de S.U.A. din lumea întreagă.

care aduceau refugiați musulmani, cu hrană, apă, jucării de pluș și zâmbete. La un *podcast* german pe care am început să-l ascult toamna trecută, am auzit o jurnalistă de la *Die Zeit* cum le spunea ascultătorilor că erau îndreptățiți să se simtă „beți" de plăcere față de transformarea aceasta. La care un alt jurnalist a răspuns: vine și mahmureala.

„Uniunea Europeană e într-o stare foarte, foarte fragilă – mi-a spus în aprilie Michael Roth, ministrul de stat pentru Europa al Germaniei. Sper că lumea este conștientă." Valul de refugiați, împreună cu inabilitatea Germaniei de a convinge restul continentului să-i urmeze exemplul și să-și deschidă brațele, a contribuit mult la această fragilitate – lucru de care și-a dat seama întreaga lume pe 23 iunie, când britanicii au votat, într-un referendum național, pentru ieșirea din UE. Refugiații n-au fost în mod direct parte a problemei – Marea Britanie primise foarte puțini –, dar sondajele au arătat că reducerea imigrației, atât din UE, cât și din afara ei, a fost motivul principal pentru votul „Brexit".

Cele întâmplate în Marea Britanie și opoziția populistă tot mai mare față de imigrație în alte țări, de asemenea, nu fac decât să sporească miza a ceea ce se întâmplă în Germania. Sunt oare capabili germanii să se maturizeze după un trecut apăsător și să devină o *Willkommenskultur* – o cultură în care alții să fie bineveniți? Dacă da, atunci poate, într-o lume tot mai plină atât de imigranți, cât și de xenofobi, există speranță pentru noi toți.

PE LA JUMĂTATEA ANILOR '70, când eram la liceu, la Școala Germană din Bruxelles, Belgia, un om pe nume Volker Damm mi-a fost profesor de studii sociale. (Sunt american, dar tata era staționat des în Europa, iar eu am învățat la școli germane până la facultate.)

Înalt, cu părul blond cârlionțat care începea să se rărească la tâmple și fața bine sculptată, care nu lăsa să i se ghicească firea blândă și plină de empatie, Damm era unul dintre profesorii cool ai școlii. La ora lui am înțeles pentru prima oară Holocaustul – într-o lecție memorabilă, ne-a citit din relatările fără ocolișuri ale martorilor oculari din lagărele de concentrare. Născut în 1939, Damm avea doar șase ani la sfârșitul războiului. Tatăl lui, și el profesor, fusese liderul local al Partidului Nazist dintr-un sat din landul german Hessa, dar pe atunci nu știam asta.

Pierdusem legătura de aproape 40 de ani, dar n-a fost greu să-l găsesc pe Damm; într-un ziar local apăruse un articol despre munca lui de voluntariat în folosul victimelor infracțiunilor. Am început să corespondăm și am aflat că, la pensie, făcea meditații cu refugiații adolescenți, dintre care zeci de mii au sosit în Germania singuri. Damm m-a invitat să vizitez Rotenburg an der Fulda, un oraș din Hessa cu peste 13.000 de locuitori, aproape de centrul landului, în care își petrecuse mai toată cariera de profesor. Deocamdată – spunea el –, orașul gestiona destul de bine situația refugiaților.

Așa s-a făcut că, într-o dimineață ploioasă din iarna trecută, am urcat împreună cu el treptele

de lemn tocite ale primăriei din secolul al XVI-lea, spre biroul unui alt fost elev al lui, primarul Christian Grunwald. Rotenburg e un orășel frumos; case vechi, cu grinzi aparente, adunate în jurul pieței centrale și de-a lungul Râului Fulda, pe lângă palat și parcul acestuia. În fața ferestrelor înalte ale biroului lui Grunwald, clopotele bisericii protestante ne-au confirmat sosirea punctuală, la nouă. La sud-est de oraș, la Alheimer Kaserne, o bază militară situată mai sus de valea blândă în care se află orașul, începeau o nouă zi 719 sirieni, afgani, irakieni și alți refugiați.

Grunwald este un bărbat de 39 de ani subțire, atent, care vorbește repede, cu părul scurt, nisipiu, ochelari cu ramă neagră și un zâmbet mereu prezent. De când a fost ales, acum cinci ani, încearcă să aducă energie și afaceri în spațiile comerciale goale ale orașului. Dar nu se gândise la refugiați, după cum a recunoscut imediat. La începutul lui iulie 2015, când administrația landului Hessa l-a informat că pe 3 august vor sosi câteva sute, „știrea a explodat ca o bombă" – a spus Grunwald.

Vreo 700 de oameni au umplut un amfiteatru al facultății, la o ședință locală. Acolo au aflat de la oficialii landului că Alheimer Kaserne, pentru renovarea căreia armata cheltuise 40 de milioane de euro, după care hotărâse să o închidă, avea să devină *Erstaufnahmeeinrichtung* – o facilitate în care să fie adăpostiți refugiații în primele câteva luni de ședere în Germania, cât așteptau să solicite azil politic și cazare permanentă. Facilitatea principală din Hessa, de la Giessen, era plină până la refuz – au spus oficialii. Lumea dormea în corturi, afară.

În sala Rotenburg, atmosfera era încordată. Cine va plăti pentru toate astea? – a întrebat cineva. Refugiaților li se va permite să părăsească baza? – a întrebat altcineva. Sunt contagioși? „Temerile pluteau în aer – a spus Grunwald. Dar n-a îndrăznit nimeni să se ridice și să spună: «Mie mi-e frică, eu nu vreau!»" Nimeni – a adăugat el, folosind o expresie frecventă în germană –, nu voia „să fie trimis la colțul naziștilor".

La sfârșitul lui iulie, Thomas Baader, administrator în sistemul medical de stat, a primit un telefon de la Ministerul Afacerilor Sociale din Hessa, prin care i se propunea conducerea noii facilități pentru refugiați. A sosit miercuri, pe 29 iulie, și în loc de birou i s-a dat un telefon mobil. Primii refugiați urmau să sosească luni. Baader l-a sunat pe Grunwald, care a trimis doi lucrători, apoi a venit personal. Împreună, cei doi s-au pus pe spălat mesele și scaunele din cantină. „Două zile mai târziu, afară așteptau 600 de oameni" – a spus Baader.

TOTUL A FOST O NEBUNIE – și totuși a mers remarcabil de bine. În alte părți, situația era mai grea. „Nimeni nu era pregătit, nimeni din Germania" – mi-a spus Anselm Sprandel, coordonatorul pentru refugiați din Hamburg. Anul trecut, orașul a trebuit să găzduiască 35.000 de refugiați – jumătate din cei primiți în total de S.U.A. din întreaga lume. „N-am avut situații propriu-zise de lipsă de adăposturi, cu o mulțime de oameni care să doarmă afară. Dar nici mult n-a lipsit." Personalul lui Sprandel i-a cazat în magazine de materiale de construcții falimentate, în module din containere de transport suprapozabile și în corturi încălzite. La Berlin, mulți refugiați au fost cazați în sălile de sport ale școlilor sau într-un hangar de la Aeroportul Tempelhof. Familiile sau grupurile erau despărțite doar de paravane de plastic.

La Rotenburg, Baader m-a condus pe culoare lungi și curate, în barăci cu trei etaje, trecând pe lângă camere ocupate odinioară de soldați, iar acum de câte o familie. Refugiații sunt repartizați și transportați la anumite facilități (Hessa primește 7,35890% dintre ei, pe baza unei formule federale de împărțire a sarcinii), dar, cu o zi înainte să vizitez centrul, o familie irakiană cu șase membri ajunsese pe cont propriu la baza din Rotenburg. „Circulă zvonuri despre unde e mai bine" – a spus Baader.

Refugiații au devenit o imagine obișnuită pe străzile din Rotenburg. Îi vezi urcând încet panta spre baza militară, împingând cărucioare pentru copii și biciclete vechi și cărând sacoșe de plastic. Pe lângă adăpost, masă, haine donate și alte ajutoare materiale, primesc o alocație lunară de până la 112 euro pentru adulți și 63 de euro per copil. „Banii pe care-i primesc îi cheltuiesc aici, în oraș – a spus Frank Ziegenbein, proprietarul hotelului local Landhaus Silbertanne. Altfel, am putea să stingem lumina definitiv în Rotenburg" – o exagerare, dar Grunwald a confirmat că refugiații le-au

Iarna trecută, circa 2.000 de refugiați din Orientul Mijlociu – printre care și Zainab, de 55 de ani, kurdă siriană care călătorește cu fiul ei – au fost adăpostiți într-un hangar din Tempelhof, aeroport berlinez închis în 2008. La Berlin, ca și în alte orașe, mulți refugiați au petrecut luni de zile în astfel de adăposturi, așteptând să-și depună cererea de azil.

adus beneficii economice.

Toate acestea nu-i împiedică pe unii localnici să obiecteze, mai ales pe Facebook. Grunwald mi-a turuit imediat modalitățile în care refugiații încalcă simțul german al ordinii. Lasă mizerie în parc; merg cu bicicleta pe trotuar.

Mai este și problema dificilă a igienei la toaletă: multor refugiați, obișnuiți cu veceurile asiatice constând dintr-o groapă în podea, nu le place să se așeze. Grunwald s-a suit pe scaun și s-a lăsat pe vine ca să-mi vizualizeze problema. La un centru pentru refugiați din Hamburg am întâlnit câțiva lucrători la întreținere care transportau vase de toaletă și care s-au plâns că acestea se sparg întruna. La baza din Rotenburg, unde am văzut un refugiat plictisit măturând voluntar trotuarul, toate băile sunt curățate de contractori germani, pentru o curățenie corespunzătoare – spune Baader. Am privit cum membrii unui echipaj își închideau fermoarele costumelor de unică folosință, cu glugi și măști, ca să curețe grădinița.

Cel mai surprinzător a fost cât de mulți germani au ales să se implice personal în ajutorarea refugiaților.

În toalete și nu numai, germanii și refugiații se confruntă peste o prăpastie culturală căreia, deocamdată, îi lipsește, de obicei, puntea unui limbaj comun. „Înțelegerea emoțiilor și a gândurilor celorlalți – cu asta suntem de-abia la început – a spus Grunwald. Dacă am reuși să schimbăm asta în bine, sunt convins că am avea o reușită istorică.“ Înainte nu era un mare fan al lui Merkel – a spus el – și nu alesese problema aceasta. Acum îi e complet devotat.

CU CÂTEVA EXCEPȚII EVIDENTE, serviciile publice germane au reacționat la criză după cum era de așteptat, adică bine. Și mai surprinzător a fost cât de mulți germani au ales să se implice personal în ajutorarea refugiaților.

În orașul Duderstadt, din Saxonia Inferioară, am cunoscut un artist grafic și DJ ocazional, Olaf Knauft, care anul trecut a primit în casă doi adolescenți din Eritreea. Într-o zi – mi-a povestit el –, a întâlnit din întâmplare o femeie de la agenția locală pentru tineret, care i-a spus că este mare nevoie de sponsori și cămine primitoare pentru toți minorii neînsoțiți. Knauft are 51 de ani, iar cei doi copii ai săi, pe care i-a crescut singur de când erau adolescenți, au părăsit cuibul. Nu era sigur cum avea să fie să locuiască împreună cu un străin – și ce impresie avea să lase faptul că un bărbat singur lua la el un băiat – dar, până la urmă, s-a hotărât să riște cu Desbele, un eritreean de optsprezece ani, creștin de rit copt.

Cei doi s-au înțeles bine – atât de bine încât, la trei săptămâni după sosirea lui Desbele în mai, băiatul i-a mărturisit lui Knauft că are un frate de 16 ani, Yoisef, care era blocat în Libia. Desbele păstra legătura cu traficanții. Era nevoie de 2.500 de euro ca Yoisef să fie adus în Germania. Knauft i-a dat banii lui Desbele.

În iulie au reușit, împreună, să-l găsească pe Yoisef pe marginea unei autostrăzi de pe lângă München, unde îl lăsaseră traficanții.

Acum, Knauft are încă doi adolescenți. Și, deși uneori mai trebuie să aibă discuții despre stinsul luminilor, spălatul vaselor și cine e șeful, n-are regrete. Îi numește pe Desbele și Yoisef „copiii mei“. Cu câteva zile înainte de întâlnirea noastră, a ieșit la iveală că Yoisef avea un geamăn, într-o închisoare din Eritreea. Knauft a plătit 1.500 de euro ca să fie eliberat din închisoare și trimis în Sudan, unde aștepta să traverseze Sahara. Era, cu siguranță, ultimul frate – a spus Knauft.

Stăteam cu el și cu Karin Schulte, profesoară pensionată care îi meditează pro bono pe Desbele și Yoisef la germană de trei ori pe săptămână. Băieții merg la școala profesională, sunt într-o clasă specială pentru imigranți, iar după ore vin și se așază în bucătăria lui Schulte. Ea le dă cafea și fursecuri – fiindcă și cafeaua de după-amiază e parte din cultura germană. Într-o zi, după multe ezitări, le-a spus

băieților că în Germania nu se obișnuiește să-ți sorbi cafeaua atât de zgomotos. Yoisef a recunoscut că, din câte spunea bunica lui, nici în Eritreea.

La Rotenburg, un grup de profesori pensionați de la Jakob-Grimm-Schule, unde Damm a predat câteva decenii, a organizat cursuri de germană în Erstaufnahmeeinrichtung. Într-o dimineață am petrecut câteva ore acolo, împreună cu Gottfried Wackerbarth, un bărbat cât un urs, prietenos și cu barbă albă. Fiindcă populația bazei se schimbă la o lună sau două, Wackerbarth habar nu avea cui urma să predea în ziua aceea. Cinci bărbați afgani, cu vârste între 12 și 35 de ani, l-au urmat, desprinzându-se din marea de fețe entuziasmate. Wackerbarth avea să-i învețe alfabetul cu pictograme – *B* de la *Banane, E* de la *Elefant* și așa mai departe.

Lângă mine stătea Sariel, 35 de ani, un bărbat mărunt într-o geacă neagră cu puf; în încăpere era frig. Ne-am dat seama repede că Sariel nu știa să citească nici măcar în limba dari. Băieții din clasă îl depășeau încet-încet la exerciții. L-am urmărit cum copiază literele liniuță cu liniuță, ca pe niște desene; l-am ajutat să spună pe litere „mama“ și „tata“; mi-am închipuit cum ar fi să fiu nevoit să învăț simbolurile opace, cârlionțate, ale limbii dari, pe care le-a scris unul dintre băieți pe tabla neagră, sub *Auf Wiedersehen* – și m-am simțit obosit în numele lui Sariel – nu pentru drumul lung din Afganistan, ci pentru calea și mai lungă care-l aștepta.

La cursul acesta, elevii luau doar un prim contact cu germana și cu un localnic amabil. „Când te întâlnești cu ei prin oraș, spun «Bună ziua, profesor!» și se bucură mult că îi recunoști“ – a spus Wackerbarth. La Rotenburg, într-o după-amiază, am cunoscut un sirian de 43 de ani care era în Germania de doi ani și terminase un curs de limbă de șase luni. În sufrageria lui, cât am mâncat prăjitura făcută de soția lui, a trebuit să discutăm printr-un interpret de arabă. La vârsta lui – a recunoscut el –, nu fusese un elev prea priceput.

Ahmad, cum am să-i spun –, ca mulți alți refugiați, se temea să nu le provoace probleme rudelor rămase acasă – fusese electrician în Damasc. Egiptul, unde se refugiase inițial familia lui, îi făcuse să se simtă nedoriți. Germania le oferise azil, bunăstare și apartamentul acesta în centrul orașului Rotenburg. Era profund recunoscător. Dar, doi ani mai târziu, tot nu avea un loc de muncă și asta i se părea aproape insuportabil.

„Mă duc la supermarket, îmi duc băiatul la școală, dar altfel nu ies – a spus el. Fiindcă mi-ar fi rușine dacă m-ar întreba cineva ce fac. Mătur des în fața ușii, numai ca să fac ceva.“

M-a întrebat dacă cred că un centru pentru pensionari din apropiere l-ar lăsa să facă, pe gratis, curat. Mi-a arătat câteva exerciții de limba germană pe care le descărcase de pe internet.

Ne ascultau tăcuți cei trei fii ai lui Ahmad, de 16, 14 și opt ani. Mergeau la o școală germană de un an și jumătate; cei doi mai mari erau la Jakob-Grimm-Schule. Vorbeau bine germana. Cel mai mare avea părul aranjat cu gel și purta un tricou alb, mulat, cu inscripția „Paris“ în franceză și arabă, în semn de solidaritate cu victimele atacurilor din noiembrie 2015 – a spus el. Spera să devină frizer și făcea practică la un salon din apropiere. Fratele lui de 14 ani a spus că se gândește să-și continue studiile; un profesor i-a spus că scrie mai bine decât mulți germani. E înaintaș central în echipa de fotbal.

DE LA AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL până acum, Germania a primit aproximativ 50 de milioane de imigranți. În prezent, unul din opt locuitori care trăiesc acolo s-a născut în altă țară. Dar pe 1 iunie 2015, când Angela Merkel a afirmat public că Germania este o *Einwanderungsland* – o „țară de imigrare“ – ziarul *Frankfurter Allgemeine* i-a numit cuvintele „istorice“. De zeci de ani, Uniunea Creștin-Democrată (CDU), din care Merkel face parte, respinge descrierea aceasta, preferând Germania visurilor sale. „Am fost o țară de imigrare care nu-și recunoștea natura“ – a spus Martin Lauterbach, care conduce un program de integrare al Biroului Federal pentru Migrație și Refugiați, cunoscut sub acronimul său german, BAMF.

Primii imigranți au fost etnici germani, aproximativ 12 milioane dintre ei. Izgoniți din Europa de Est după război, au sosit într-o țară bombardată și căzută în ruină. Germani sau nu, de multe ori nu au fost bineveniți. Erika Steinbach, reprezentantă din Frankfurt a CDU pentru parlamentul național al Germaniei, povestește cum a fugit din ceea ce în prezent este Polonia, cu mama și sora ei, încă

UN PARADIS ÎN EUROPA

În fuga lor din ținuturi sfâșiate de război, în căutarea unei vieți mai sigure și mai bune, oamenii și-au părăsit țările de origine și au intrat în Europa de decenii. Aceste valuri de umanitate au contribuit la formarea caracterului Europei moderne. Provocarea cea mai recentă cu care se confruntă continentul este numărul-record de imigranți din 2015 din Siria, Afganistan, Irak și țări africane. Mulți caută azil politic, protecție conform legii internaționale, ceea ce înseamnă că nu pot fi expulzați ca să se confrunte iar cu pericolele lăsate în urmă.

DESTINAȚIA: GERMANIA
Cuvintele de bun venit ale cancelarului Angela Merkel de anul trecut au încurajat aproape două treimi dintre persoanele care fugeau din zone de conflict să aleagă ca destinație dorită Germania, mai ales cei din Siria și Afganistan.

La 22 iunie 2016, Marea Britanie a votat pentru ieșirea din Uniunea Europeană.

EXODUL DIN AFRICA
Dintre cele peste 150.000 de persoane care au ajuns pe țărmurile Italiei în 2015, aproximativ 84% veneau din Africa. În Spania, cifra a fost de 43%.

Populația de refugiați

Populația de refugiați din Uniunea Europeană și zona Schengen, tot mai mare an de an, a depășit 2,5 milioane la sfârșitul anului 2015.

13% — Cota națională
Totalul refugiaților din UE și statele Schengen

Principalele rute spre Europa, 2015
Terestre
Utilizată frecvent — Utilizată mai rar
Maritime
Gard de frontieră

Unitate Europeană, 2015
Membru UE
Zonă Schengen fără granițe* (circulația liberă a persoanelor între state)

**Inclusiv Islanda (neinclusă pe hartă)*

0 — 200 km

NORVEGIA 3% · Oslo
DANEMARCA 1,2% · Copenhaga
IRLANDA (ÉIRE) <0,5% · Dublin
MAREA BRITANIE 6,7% · Londra
OLANDA 4,6% · Amsterdam
GERMANIA 29% · Berlin · Hamburg · Leipzig · Dresda · Bebra · Rotenburg · Frankfurt · Nürnberg · München · Praga
BELGIA 2,8% · Bruxelles
LUXEMBURG <0,5%
FRANȚA 13,2% · Paris · Calais · Lyon · Marsilia
ELVEȚIA 4,2% · Berna
LIECH. <0,5%
AUSTRIA
SLOVENIA <0,5% · Ljubljana
Milano · Genova
MONACO
SAN MARINO
ITALIA 7% · Roma · Napoli
VATICAN
ANDORRA
PORTUGALIA <0,5% · Lisabona
SPANIA 0,7% · Madrid
Corsica (FRANȚA)
Sardinia (ITALIA) · Cagliari
Insulele Baleare
Cádiz · Málaga · Cartagena · Almería
Str. Gibraltar
Ceuta (SPANIA)
Melilla (SPANIA)
Marea Alboran
MAROC
ALGERIA · Alger · Annaba · Bizerta · Tunis
TUNISIA · Sousse · Gabes
Trapani · Sicilia · Agrigento
Zuwarah · Tripoli · Al Khums
Marea Nordului
Canalul Mânecii
OCEANUL ATLANTIC
Marea Mediterană
Marea Tireniană

MATTHEW W. CHWASTYK ȘI MONICA SERRANO, STAFFUL NGM

SURSE: ÎNALTUL COMISARIAT PENTRU REFUGIAȚI AL NAȚIUNILOR UNITE; DIVIZIA PENTRU POPULAȚIE A NAȚIUNILOR UNITE; ORGANIZAȚIA INTERNAȚIONALĂ PENTRU MIGRAȚIE; INSTITUTUL PENTRU POLITICI DE MIGRAȚIE; EUROSTAT; FRONTEX

sugară, și a ajuns la o fermă din Schleswig-Holstein. „Fermierul i-a răspuns mamei, care i-a spus că are nevoie de lapte pentru sora mea: «Sunteți mai răi decât gândacii de bucătărie, toți» – a spus Steinbach. Nu eram primiți prea călduros."

Pentru turci a fost și mai rău. În anii '50 și '60, când economia era în plin avânt, Germania de Vest avea nevoie de lucrători. I-a recrutat mai întâi din Italia, apoi din Grecia și Spania, dar și mai mulți din Turcia. De obicei, veneau doar bărbații, singuri, și lucrau în fabrici sau pe șantiere. Trăiau în camere comune, în barăci sau cămine. La început, niciuna dintre părți nu se aștepta să rămână – erau *Gastarbeiter,* muncitori-oaspeți, nu imigranți. După un an-doi, plecau înapoi în Turcia, luând cu ei banii puși deoparte. Le luau locul alți „oaspeți".

Agenția Germană pentru Ocuparea Forței de Muncă estimează că o jumătate dintre refugiați vor fi tot șomeri și după cinci ani.

Aceasta era ideea, dar realitatea a intervenit. Angajatorii nu voiau să piardă lucrători pe care îi formaseră. Lucrătorii se simțeau singuri și și-au adus familiile. Tatăl lui Fatih Evren și-a adus soția și cei trei copii – iar al patrulea, Fatih, s-a născut în Germania. „După o vreme, s-a stabilit acolo – a spus Evren. Era plăcut să faci bani mulți în Germania." În Bebra, un oraș muncitoresc la 8 km de Rotenburg, Evren este acum secretarul centrului pentru comunitatea turcă islamică și al moscheii, la a căror înființare a contribuit tatăl lui în 1983.

Programul pentru muncitorii-oaspeți s-a încheiat în 1973, când embargoul asupra țițeiului arab a declanșat recesiunea. Dar azi trăiesc în Germania aproape trei milioane de persoane de origine turcă. Doar jumătate sunt cetățeni germani. Unii au ajuns în poziții înalte – ca Cem Özdemir, colider al Partidului Verde. Însă din conversațiile cu turcii de rând m-a izbit nota consistentă de ambivalență față de Germania.

„Să fii «oaspete» într-o țară zeci de ani e o nebunie" – a spus Ayşe Köse Küçük, lucrătoare socială din Kreuzberg, cartierul berlinez unde s-au stabilit mulți turci. A venit la Berlin când avea 11 ani și trăiește acolo de 36 de ani. Nici acum nu se simte acceptată, cum nu se simt nici copiii ei. „Copiii mei, cărora eu nu le-am spus niciodată «sunteți turci», au început să spună «suntem turci» din clasa a patra – a spus ea. Fiindcă erau excluși. Asta mă doare." Și totuși Kreuzberg e casa ei și îl iubește.

„Am venit ca lucrători și ca lucrători ne-am integrat, dar nu ca vecini și concetățeni" – a spus Ahmet Sözen, 44 de ani, născut la Berlin. Nu se poate integra complet – a explicat el – într-o societate căreia nu-i aparține și tatăl lui. În Bebra, pe de altă parte, toată lumea cunoaște pe toată lumea, iar turcii organizează anual un festival cultural în piața centrală – a spus Fatih Evren; integrarea a funcționat. Totuși, deși născut și crescut în Germania, cu mulți prieteni germani, se așteaptă să fie îngropat în Turcia.

Niciodată n-a fost ușor să te simți pe deplin acceptat în Germania, nici măcar pentru unii germani. Bunicii materni ai lui Christian Grunwald erau refugiați – etnici germani din partea de nord a Serbiei, ajunși în Rotenburg după război. Mama lui mi-a spus povestea într-o după-amiază, la Alheimer Kaserne. Eram în vechiul post de gardă, înconjurat de celule pentru prizonieri, pline cu haine donate; Gisela Grunwald coordonează un program al Crucii Roșii care le asigură îmbrăcăminte refugiaților de azi.

Mi-a spus că mama ei trăia într-un centru pentru seniori. Străbunii ei sunt germani, ea trăiește în Rotenburg de 65 de ani, nepotul ei este primarul atât de popular și totuși – spunea Gisela –, într-o zi, nu de mult, „cineva a venit și mi-a spus: «Tu nu ești germană.»" Se pare că nu scăpase complet de accentul pe care-l adusese cu ea din Serbia.

GERMANIA A ÎNVĂȚAT din experiența cu turcii și cu alți imigranți. În ultimii 16 ani, legile privind cetățenia s-au mai relaxat. Până în 2000, în general trebu-

ia să ai sânge german – cel puțin un părinte german – ca să fii cetățean german. Acum, dacă tu ești rezident legal de opt ani sau te-ai născut dintr-un astfel de părinte poți deveni cetățean – și, în unele cazuri, vă puteți păstra și cealaltă naționalitate.

Mai mult, în baza unei legi votate în 2005, statul german oferă acum cursuri de integrare – minimum 600 de ore de limbă și 60 de ore de civilizație germană) celor cărora li s-a acordat sau care au șanse mari să li se acorde azil. Chiar în condițiile în care BAMF angajează mii de lucrători noi ca să proceseze sutele de mii de cereri de azil restante, investește, în același timp, anul acesta peste o jumătate de miliard de euro în programe de integrare. Agenția estimează că 546.000 de persoane vor participa în 2016 la acest curs.

La centrul politicii germane există acum un consens că țara are nevoie de imigranți. Decesele depășesc nașterile cu aproape 200.000 pe an și numărul este în creștere. Fără imigrație, populația ar scădea. Institutul din Berlin pentru Populație și Dezvoltare, un *consiliu al experților,* estimează că, pentru a menține constantă populația lucrătoare – care asigură veniturile unui număr tot mai mare de pensionari –, Germania ar avea nevoie de o imigrație netă de circa o jumătate de milion de persoane anual până în 2050.

Dar mulți dintre refugiați nu sunt mâna de lucru calificată de care țara are nevoie – și nici măcar nu sunt pregătiți să intre în celebrele sale programe de formare profesională. Estimările sugerează că peste 15% dintre ei sunt analfabeți. Dintre ceilalți, mulți nu sunt educați pentru standardele germane.

La o școală profesională din Bad Hersfeld, aproape de Rotenburg, am vizitat patru clase de imigranți care aveau la dispoziție doi ani să asimileze cunoștințele de limbă și alte informații necesare pentru diploma de zece clase, cu care puteau, apoi, să devină ucenici. Majoritatea erau în vârstă pentru niște elevi de clasa a 10-a. Într-o sală, l-am recunoscut pe Mustafa,un afgan de 17 ani, cu figura tristă, pe care-l întâlnisem cu o zi înainte la adăpostul pentru băieți refugiați, condus de Stifting Beiserhaus, unde Damm dădea meditații. Mustafa îmi spusese cât se bucura că se află în Germania, nu doar fiindcă acum era în siguranță, ci și pentru că putea merge la școală; în sătucul lui din Afganistan, unde avea grijă de oi și de măgari, nu i se predase decât Coranul.

Majoritatea imigranților de la Școala Bad Hersfeld – a spus directorul Dirk Beulshausen, „consideră ocazia de a învăța un adevărat dar. Mulți germani o consideră o datorie, iar datoria e întotdeauna ceva rău." Există totuși o limită pentru ceea ce poți realiza, chiar dacă ai o mare voință de muncă. O lucrătoare socială de acolo, Joanna Metz, a estimat că aproape jumătate dintre imigranții din program nu vor reuși să-și ia o diplomă. „Problema e că au de recuperat incredibil de mult – a spus ea. În esență, le trebuie zile de 48 de ore."

Refugiații suficient de tineri ca să se adapteze rapid, precum fiii lui Ahmad, vor reprezenta, probabil, un avantaj economic net pentru Germania. Pentru populația de refugiați în general, este prea devreme să ne pronunțăm. Agenția Federală pentru Ocuparea Forței de Muncă estimează că o jumătate dintre refugiați vor fi tot șomeri și după cinci ani, iar un sfert și după 12.

Dar argumentul în favoarea primirii lor a fost unul umanitar, nu economic. O mare parte din public rămâne în continuare neconvins. Cei puțini dispuși să arunce cu cocktailuri Molotov în adăposturile pentru refugiați sau cu obscenități în cancelar sunt doar vârful unui aisberg de germani liniștiți și, în mare parte, tăcuți, care, în inima lor, nu își doresc atât de mulți imigranți în Germania, mai ales dintre cei musulmani.

MAREA MAJORITATE A GERMANILOR acceptă imigrația și islamismul la nivel intelectual – spune Naika Foroutan, politolog la Institutul pentru Studiul Integrării și Migrației, din Berlin –, dar cei care le acceptă emoțional sunt mai puțini. Echipa lui Foroutan a supravegheat 8.270 de rezidenți germani în 2014, înainte de atacurile de la Paris sau Bruxelles sau de valul de refugiați. Au descoperit că aproape 40% considerau că nu poți fi german dacă porți acoperământ pentru cap. Tot 40% ar fi limitat construirea de moschei ostentative. Peste 60% ar fi interzis circumcizia, ritual esențial în religia islamică și cea iudaică. În sfârșit, circa 40% considerau că pentru a fi german trebuie să vorbești germana fără accent. (Mama Giselei Grunwald trebuie să se fi întâlnit cu unul dintre aceștia.)

Chiar și înainte de atacurile teroriste, înainte de seria bizară de incidente din fața Gării din Köln, din ajunul Anului Nou, când imigranții, dintre care peste jumătate erau din Africa de Nord, au hărțuit și molestat sute de femei, mulți germani îi percepeau pe musulmani drept o amenințare. Asta a alimentat resuscitarea dreptei în politică. „Nu cred că o masă atât de mare de oameni se poate integra“ – spunea Björn Höcke, de la Alternative für Deutschland (AfD), partidul populist care, după alegerile din martie, este prezent în jumătate dintre adunările legislative ale landurilor din Germania. Höcke conduce delegația din landul estic Thuringia. Imigrația – crede el – a subminat „comunitatea bazată pe încredere“ care exista odinioară în Germania. AfD – a declarat el ușor amenințător – este „ultima șansă pașnică pentru țara noastră“.

Höcke îi sperie și îi dezgustă pe mulți germani. „Dumnezeule Mare!“ – a exclamat Damm când am menționat că urma să-l întâlnesc. În persoană, Höcke este cerebral și aproape temperat; cu câțiva ani în urmă, era profesor de istorie. Dar când atinge corzile sensibile, mistice, ale naționalismului la adunările AfD din Erfurt, unde dă tonul mulțimii, în piața catedralei, scandând „*Wir sind das Volk* – Noi suntem poporul“, mai precis poporul german pe care cancelarul Angela Merkel se presupune că încearcă să-l „abolească“ prin imigrare –, atunci le amintește multor germani de naziști. „Sportpalast, 1943“ – a spus Christian Grunwald, referindu-se la un discurs de tristă amintire ținut atunci de Joseph Goebbels.

Dar mulți germani împărtășesc măcar o parte din temerile lui Höcke, iar valul de atacuri comise de refugiați vara trecută n-a făcut decât să le sporească neliniștea. În alegerile locale din Hessa, din mai anul trecut, unu din opt alegători din Rotenburg a votat cu AfD; în alegerile legislative ale landului Saxonia-Anhalt, din săptămâna următoare, rezultatul a fost de unu din patru. Ar fi greu să îndesăm atâta lume în colțul naziștilor. De ce se tem?

Într-un cuvânt: de *Parallelgesellschaften,* sau „societăți paralele“. „Zonele din orașe unde nici nu ți-ai da seama că ești în Germania“ – cum spune Höcke. Termenul îi sperie chiar și pe germanii moderați. Poate unui american i-ar invoca o imagine mai benignă – Orașul Chinezesc sau Mica Italie sau chiar una dintre sutele de Mici Germanii care existau odinioară în S.U.A. De ce nu pot acum germanii să accepte imigranți în același spirit? Am întrebat-o pe Erika Steinbach, care, deși fostă refugiată, a lansat critici controversate la adresa politicii lui Merkel, din flancul drept al CDU.

„Nu vreau asta – a spus ea simplu. Trebuie să ne păstrăm identitatea.“ Steinbach a definit amenințarea cu ajutorul unor anecdote. Secretara ei din Berlin fusese pipăită la gară de un bărbat și-și

În ajunul căsătoriei ei la Berlin cu Serkan Çavan, mireasa, Gözde Sakallı, participă la o „seară de henna" tradițională turcească, în care domnișoarele de onoare dansează și cântă cântece triste, iar viitoarea ei soacră îi pictează palma cu henna, ca prevestire a pierderii virginității. Aproximativ 93% dintre turcii din Germania se căsătoresc tot cu turci.

„dăduse seama" că era refugiat. Fiul coafezei ei din Frankfurt fusese unul dintre cei doar doi germani nativi din clasa lui de la școala primară. Un membru CDU din același oraș a spus că bandele de imigranți se plimbă pe principala stradă comercială și le râgâie oamenilor în față. „Doamne – a spus Steinbach. Unde o să ajungem?"

Înainte să vorbesc cu ea, cunoscusem câteva dintre noile chipuri ale Germaniei. Ahmad, care mătura în fața ușii casei lui din Rotenburg. Cei doi băieți dintr-un adăpost din Berlin, care adorm plângând – după cum mi-a spus tatăl lor, Mohamad – când nu reușesc să stea de vorbă cu mama lor, rămasă la Damasc. Sharif, proprietar de restaurant din Alep, care vedea Germania ca pe o ultimă șansă; copiii lui nu s-au mai dus la școală de la începerea luptelor, în 2011.

Sau mai apoi, în aceeași sală de sport din Berlin, o tânără de 20 de ani, tulburată, vizibil însărcinată, a cărei față era un oval mic încadrat de o basma albă. La scurtă vreme după ce a început să vorbească, a izbucnit în lacrimi – fiindcă îi era dor

de familia din Siria, fiindcă germanii erau foarte amabili, dar și fiindcă într-o seară se speriase teribil când un grup furios de localnici se adunase în stradă, în fața casei ei. Dacă ar fi putut – a spus ea –, le-ar fi spus acelor germani că nu venise să le ia nimic.

Ura era groaznică, dar puteam înțelege neliniștea pe care o simțeau mulți germani. Chiar și Ahmad putea. „Germanii au dreptate să le fie frică pentru țara lor – îmi spusese el. Germania e obișnuită cu siguranța și ordinea. Lumea se teme să nu se schimbe situația." Dar întâlnirea cu el și cu ceilalți mă afectase. Am întrebat-o pe Steinbach dacă luase vreodată contact personal cu refugiații.

„Nu" – a răspuns ea.

Marea majoritate a germanilor acceptă imigrația și islamismul la nivel intelectual. Dar mai puțini sunt cei care le acceptă emoțional.

OSTILITATEA FAȚĂ DE IMIGRANȚI, în Germania, a fost cea mai intensă acolo unde trăiesc cei mai puțini, în fostele landuri ale Germaniei de Est, în continuare mai sărace decât cele vestice. Poate și diferența tot mai mare între bogații și săracii țării, luată în întregul ei, încurajează sentimentul contra imigranților – și totuși nu există bază materială pentru furia la adresa refugiaților – spune Naika Foroutan. Economia Germaniei este puternică și rata șomajului este scăzută, iar anul trecut surplusul bugetar a fost de 19,4 miliarde de euro. Germania și-ar permite să-i integreze pe refugiați și, în același timp, să investească într-o infrastructură de pe urma căreia să beneficieze toți germanii. „Nu este o panică reală – a spus Foroutan. Este o panică mai ales culturală."

Foroutan, de 44 de ani, a cărei mamă este din Germania și tatăl refugiat din Iran, își pune speranța în educație. „Oamenii pot fi educați să considere integrarea de la sine înțeleasă" – a spus ea –, așa cum Germania a încercat, cu un succes limitat, să înlăture antisemitismul. După Al Doilea Război Mondial, a dispărut o generație de antisemiți înverșunați, iar noile generații au crescut confruntându-se, la televizor și la școală, mulțumită unor profesori ca Damm, cu ceea ce au făcut naziștii. Studiul lui Foroutan sugerează că asistăm la o schimbare similară și în legătură cu respectarea imigranților. Tinerii germani sunt mult mai dispuși să accepte circumcizia și moscheile.

Dar refugiații au sosit într-o țară care încă se luptă să-și găsească noua identitate: „un nou «noi» german" – cum a numit-o președintele Joachim Gauck într-un discurs din 2014. Acest „noi" mai cuprinzător – spunea Foroutan – face parte din definiția Germaniei moderne: deschisă către lume și schimbare. Dar conservatorii germani nu sunt singurii care se opun viziunii acesteia; mulți imigranți musulmani nu sunt nici ei tocmai deschiși și moderni. Circa 30% dintre ei, conform unui studiu din 2013, sunt fundamentaliști: cred că islamul trebuie să revină la rădăcinile sale din secolul al XVII-lea și că legile sale trebuie să primeze în fața celor seculare. La Moscheea Mevlana, din Kreuzberg, am cunoscut un tânăr învățător cu barbă, Serkan Özalpay, care vorbea, ca și alți musulmani, despre ostilitatea cu care îl tratează germanii. Uneori, când trece pe lângă ei cu turbanul și roba până la glezne, ei scuipă. Apoi, Özalpay m-a surprins, adoptând discursul AfD. „Refugiații nu au ce căuta aici – a spus el. Musulmanii nu aparțin acestei țări." El le spune enoriașilor să se întoarcă în Turcia dacă pot și că e pur și simplu prea greu să trăiești după Coran în Germania.

Unul dintre preceptele care creează conflicte între bărbații musulmani tradiționaliști și germani, a căror constituție garantează femeilor drepturi egale, este regula care interzice să dai mâna cu o femeie. O alta este intoleranța lor față de homosexuali. Într-un studio din Neukölln, la o zi după întâlnirea cu Özalpay, am dat mâna cu un altfel de musulman – İpek İpekçioğlu, fumătoare înrăită, lesbiană recunoscută și DJ. A crescut în Berlin,

oraș pe care-l consideră fără Dumnezeu și pe care îl adoră.

N-a fost mereu așa. Când a terminat liceul – spune ea –, vorbea prost germana și nu avea legături emoționale cu țara. A plecat într-un schimb de experiență la Londra și nu era sigură dacă avea să se întoarcă. Apoi, într-o zi, a luat întâmplător din bibliotecă o carte cu poeme de Goethe.

Era *Divanul occidental-oriental,* în care renumitul poet – cunoscut și pentru a sa *Weltoffenheit* (Deschidere către lume) – celebrează islamul. Poemele i-au vorbit lui İpekçioğlu. „Formidabil – își amintește ea că și-a spus atunci –, ce limbă frumoasă." S-a întors la Berlin. Acum, pe lângă aparițiile din cluburi din lumea întreagă, ține uneori discursuri în străinătate pentru Goethe-Institut – reprezentant al noii Germanii.

Germania veche – spunea İpekçioğlu – avea avantajele ei, de pildă Goethe, dar tot „are o problemă fundamentală când vine vorba să spună «o să-mi deschid cultura, o s-o las să se schimbe»." Nu de mult, era pe o scenă din Leipzig, unde își mixa muzica house din Anatolia; ringul de dans era plin ochi. Un individ a venit și i-a cerut să pună muzică „germană". Așa că a dat mai tare melodiile etnice.

Voia ca și el, și întreaga Germanie să înțeleagă mesajul: „Suntem aici. Nu plecăm înapoi. O să modelăm orașul ca să se potrivească și cu viețile noastre."

„TEAMA DE LUCRURILE STRĂINE e ceva ce avem toți – a spus İpekçioğlu. Nu doar germanii." Dar, nu de mult, germanii au dus teama aceasta la extrema sa cea mai cumplită. Ca urmare, mulți încă îi simt ecourile: teama de ei înșiși.

„Dacă n-aș fi fost prea mic pe atunci, sunt sigur că aș fi intrat în SS – mi-a spus Damm în mașină, într-o zi. Sper doar că n-aș fi fost paznic de lagăr."

„Gheața e subțire – a spus Gerd Rosenkranz, analist politic din Berlin, în legătură cu orientarea bruscă spre dreapta a politicii germane. Și acum ar putea să se rupă cu noi. Iar sub ea așteaptă vremurile vechi."

Pe 9 noiembrie 1938, când Kristallnacht, sau Noaptea de cristal, ajungea în restul Germaniei, trecuse deja prin Rotenburg și Bebra. Acolo, gloata spărsese geamurile și devastase casele evreilor cu două seri înainte. Goebbels însuși lăudase regiunea – spune Heinrich Nuhn, fost profesor de istorie și coleg cu Damm. Nuhn administrează un mic muzeu dedicat evreilor pierduți din Rotenburg, într-o casă de pe malul râului unde se ținea odinioară *mikvah* pentru femei – baia ritualică.

Într-o după-amiază, am mers cu Damm la primăria din Bebra să ne întâlnim cu Uli Rathmann, 56 de ani, un bărbat musculos cu părul tuns scurt, care conduce grădinița și programele pentru tineret ale orașului. Rathmann a crescut într-un sat învecinat, unde n-a văzut picior de imigrant – o „societate paralelă", cum îi spune el acum. Când a devenit lucrător social în Bebra, a început să lucreze tot timpul cu imigranți. Acum se gândește: și ce dacă 90% din Bebra ar ajunge să fie populație străină?

Spre sfârșitul conversației, Rathmann m-a dus la fereastră, să-mi arate zidul de cărămidă semicircular care desparte în două piața orașului. Mi-a arătat placa de bronz cu numele celor 82 de evrei din Bebra uciși în lagăre. O placă de dimensiuni mai mici comemorează sinagoga dispărută.

„Germania trece prin vremuri interesante – a spus el când am revenit la subiectul refugiaților. Mărturisesc că m-a copleșit dorința enormă de a ajuta a germanilor. Și nici acum nu a slăbit."

Damm, care ascultase în tăcere, a intervenit: „Este pentru prima oară în viața mea…" S-a oprit, s-a scuzat. M-am uitat la fostul meu profesor; avea lacrimi în ochi. „Este pentru prima oară în viața mea – a revenit el –, când pot spune că sunt mândru de Germania."

M-am uitat din nou la Rathmann. Și lui îi luceau ochii. Am vorbit despre cât de greu le fusese germanilor, multă vreme, să simtă o mândrie națională sănătoasă, dincolo de Cupa Mondială la fotbal, dar care să nu pară țanțoșă și periculoasă. Poate – a spus Rathmann – germanii pot fi „mândri că i-am primit pe refugiați". Poate că mândria vine dintr-o „democrație trăită", din senzația că „e țara mea, o să-mi pun fundul la treabă ca să fac ceva pentru ea". S-a întors spre computer ca să caute numărul cuiva cu care considera că ar fi bine să vorbesc, cineva care îl ajutase să pună podelele la noul centru pentru tineret. Era Fatih Evren, de la moschee. □

Braconierii au ucis acest rinocer-negru pentru cornul lui, cu gloanțe de calibru mare, la un loc de adăpat din Parcul Hluhluwe-Imfolozi, din Africa de Sud. Au intrat în parc ilegal, probabil dintr-un sat din apropiere, și se crede că au folosit o pușcă de vânătoare cu amortizor. Astăzi, mai există numai vreo 5.000 de rinoceri-negri.

Investigație specială

COMERȚ MORTAL

În interiorul lumii întunecate a afacerilor cu corn de rinocer – și cum doi sud-africani ar putea submina viitorul animalelor.

FILIPE
MALI

Autoritățile mozambicane spun că acești bărbați au mărturisit că intenționau să braconeze un rinocer în Parcul Național Kruger, din Africa de Sud. Ei vor fi acuzați conform unei noi legi privind conservarea faunei sălbatice și, dacă vor fi condamnați, îi așteaptă o sentință maximă de închisoare de 12 ani.

APU

Un membru al echipei de securitate (afișându-și tatuajul „unitatea antibraconaj") ține un corn de rinocer la ferma lui John Hume – principalul crescător de rinoceri din lume – în Klerksdorp, Africa de Sud. Coarnele celor 1.300 de rinoceri ai lui Hume sunt scurtate la fiecare aproximativ 20 de luni și cresc la loc. El le depozitează în speranța unui comerț legalizat, despre care spune că va reduce braconajul, o afirmație pe care mulți conservaționiști o resping.

Crescătorul de vânat din Africa de Sud Dawie Groenewald se confruntă cu 1.739 de acuzații privind traficul de coarne și braconajul rinocerilor. În plus, SUA caută să-i extrădeze pe el și pe fratele lui. Un proces pe care Groenewald îl finanțează și care contestă interdicția țării sale asupra vânzării de coarne de rinocer a suspendat cazul său penal.

TEXT: BRYAN CHRISTY
FOTO: BRENT STIRTON

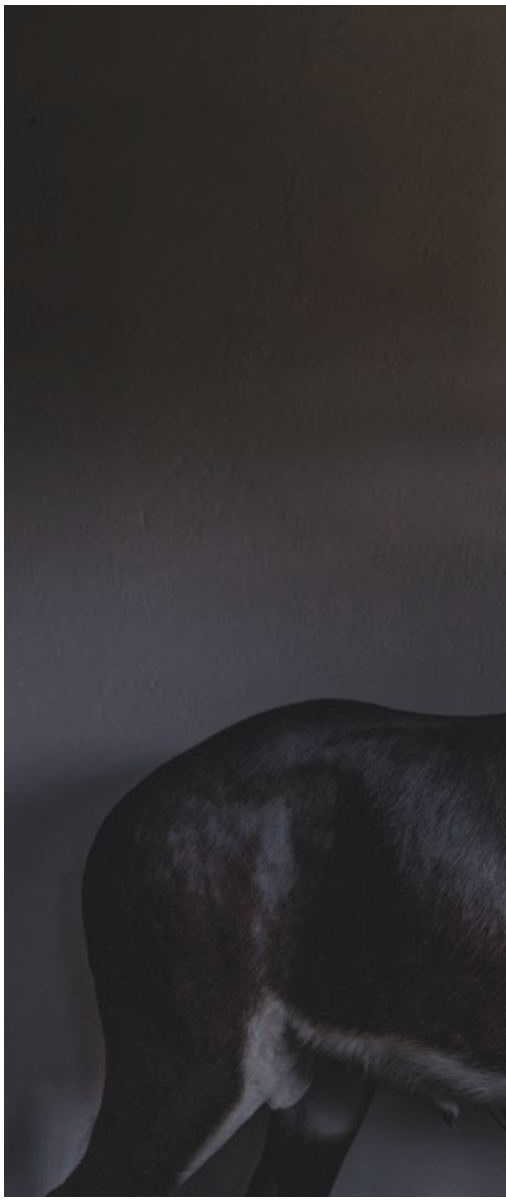

A fost un drum de 5 ore cu mașina de la Parcul Național Kruger, din Africa de Sud, unde trăiește cea mai mare populație de rinoceri sălbatici din lume, până la Polokwane, unde trăiește cel mai căutat traficant de coarne de rinocer: un operator de safari milionar, fost polițist, pe nume Dawie Groenewald.

Pentru a ne întâlni cu Groenewald, fotograful Brent Stirton și cu mine am gonit în două mașini printre lanțuri montane superbe și șerpuitoare. Dar apoi a venit noaptea și în întunericul din afara orașului cineva turnase gudron pe linia centrală a autostrăzii și îi dăduse foc. Părea să fie un alt protest înrădăcinat în tensiunile rasiale și economice care continuă să izbucnească în Africa de Sud la mai mult de două decenii după sfârșitul apartheidului. Am ocolit focul numai ca să dăm de un blocaj de trafic și o barieră improvizată la 1 km mai încolo. În mijlocul drumului ardea ceva care semăna cu o canapea, flăcările ridicându-se 3 m în aer. Bolovani mari blocau toate cele patru benzi. Brent a coborât din mașina lui și a mutat bolovanii care erau prea mari pentru a trece peste ei, în timp ce eu eram atent la vreo posibilă ambuscadă. Ne-am croit drum prin deschidere, în timp ce oameni nevăzuți azvârleau cu pietre de pe acostament.

Am petrecut noaptea la un motel rece și umed de pe marginea drumului, apoi, în conformitate cu instrucțiunile lui Groenewald, am așteptat la o benzinărie ca omul lui, Leon van der Merwe, să vină la întâlnirea cu noi. L-am urmat pe acesta timp de 20 de minute pe o întindere de proprietate ireproșabil

îngrădită, până când am ajuns la doi stâlpi de piatră cu o poartă care se deschidea glisând electronic. Pe alee, cu mâinile în șolduri – Dawie Groenewald.

Astăzi Groenewald, care a fost numit „măcelarul de la Prachtig“ pentru ceea ce le-a făcut – din câte se spune – rinocerilor de pe proprietatea lui de vânătoare cu acest nume (prachtig înseamnă „frumos“ în olandeză), și alți 10 coinculpați se confruntă cu 1.872 de capete de acuzare într-un rechizitoriu sud-african. „Banda Groenewald“, cum i-a botezat presa sud-africană, e acuzată, printre altele, de ucidere ilegală de rinoceri, decornare ilegală a rinocerilor, comerț cu coarne de rinocer, extorcare și spălare de bani și alte infracțiuni conexe. În Statele Unite, Groenewald și fratele lui, Janneman, au fost inculpați pentru păcălirea a mai mult de 10 clienți americani, vânători, care au ucis rinoceri în mod ilegal la Prachtig, iar autoritățile din SUA au solicitat extrădarea lor. În Republica Cehă, anchetatorii au făcut legătura între Groenewald și o organizație de traficare a coarnelor de rinocer după ce au descoperit că niște coarne expediate în Vietnam proveneau de la rinoceri împușcați de vânători cehi la Prachtig. Groenewald neagă că ar cunoaște scopul acestor vânători. Odată i s-a interzis

Pe urmele comerțului cu coarne

Vânzarea internațională a cornului de rinocer – un medicament și leac pentru mahmureală popular, dar ineficace, în Vietnam și China – e interzisă din 1977. Cererea în creștere din aceste țări, unde este considerat un simbol al statutului, a crescut rapid prețurile. În timp ce reprezentanții legii se luptă cu comerțul, traficanții tot mai organizați schimbă rutele de livrare a coarnelor braconate sau furate.

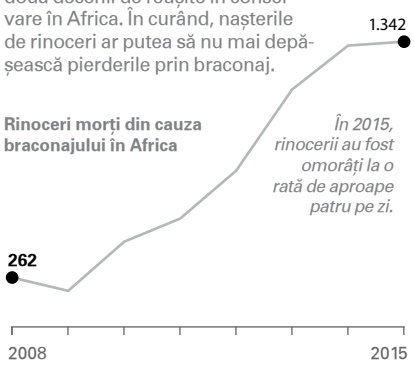

să vâneze în Zimbabwe și a fost exclus din Asociația Vânătorilor Profesioniști din Africa de Sud.

Aceasta e povestea lui Dawie Groenewald, un acuzat de trafic de coarne de rinocer, și a lui John Hume, proprietarul celei mai mari ferme de rinoceri din lume – doi bărbați care se cunosc bine unul pe altul și au un obiectiv comun: să pună capăt interdicțiilor sud-africane și internaționale asupra traficului și a vânzării de coarne de rinocer. Groenewald a acceptat să ne vadă pe Brent și pe mine într-o perioadă în care se află într-o bătălie juridică pe o miză mare, care ar putea să-l trimită la închisoare pentru zeci de ani sau să creeze o deschidere pentru vânzarea legală a coarnelor de rinocer în Africa de Sud – o deschidere care ar putea ajuta la pregătirea terenului pentru un comerț legal pe plan global, despre care oponenții spun că le-ar putea cânta prohodul rinocerilor.

Criza rinocerilor

În Africa de Sud trăiesc aproape 70% dintre cei 29.500 de rinoceri rămași pe Pământ, în scădere de la mai multe sute de mii în Africa înainte de 1.800, când s-a intensificat amprenta europeană asupra teritoriului. Aceștia sunt răspândiți pe două continente și în cinci specii: rinocerul-alb, cu vreo 20.400 rămași; rinocerul-negru, cu 5.250; marele unicorn, rinocerul-indian; rinocerul-de-Sumatra și rinocerul-de-Java. Potrivit Asociației Proprietarilor Privați de Rinoceri din Africa de Sud, 6.200 dintre rinocerii din țară sunt deținuți de particulari și sunt folosiți în scop comercial pentru safariuri fotografice, vânătoare legală, producție de coarne și reproducere.

Cornul unui rinocer e cea mai valoroasă extremitate a corpului din lume pe o piață exotică, în care sunt prețuite ciudățeniile naturii, cum sunt fildeșul de elefant, penisul de tigru și coada de girafă. Spre deosebire de coarnele multor specii, inclusiv ale bovinelor, cornul de rinocer nu este făcut din os. Este făcut din cheratină, o proteină găsită și în părul și unghiile noastre, iar dacă scurtezi cornul unui rinocer, acesta crește la loc. Deși vânzarea cornului de rinocer e ilegală, în Africa de Sud, dacă ai permis, poți tăia cornul unui rinocer. O dată la un an sau doi, crescătorii de rinoceri sud-africani își tranchilizează animalele cu săgeți, taie până la 2 kg de corn de la fiecare rinocer și depozitează totul în seifuri și în alte locuri sigure, sperând la o zi în care va fi legal să vândă coarne.

Între timp, un comerț ilegal înfloritor

LAUREN E. JAMES, STAFFUL NGM; SHELLEY SPERRY. SURSE: AGENȚIA DE INVESTIGAȚII DE MEDIU; FUNDAȚIA INTERNAȚIONALĂ PENTRU RINOCERI, COMISIA IUCN PENTRU SUPRAVIEȚUIREA SPECIILOR, GRUPURILE DE SPECIALIȘTI PENTRU RINOCERUL AFRICAN ȘI CEL ASIATIC; SAVE THE RHINO; TRAFFIC; SERVICIUL PENTRU VÂNĂTOARE ȘI PESCUIT AL SUA

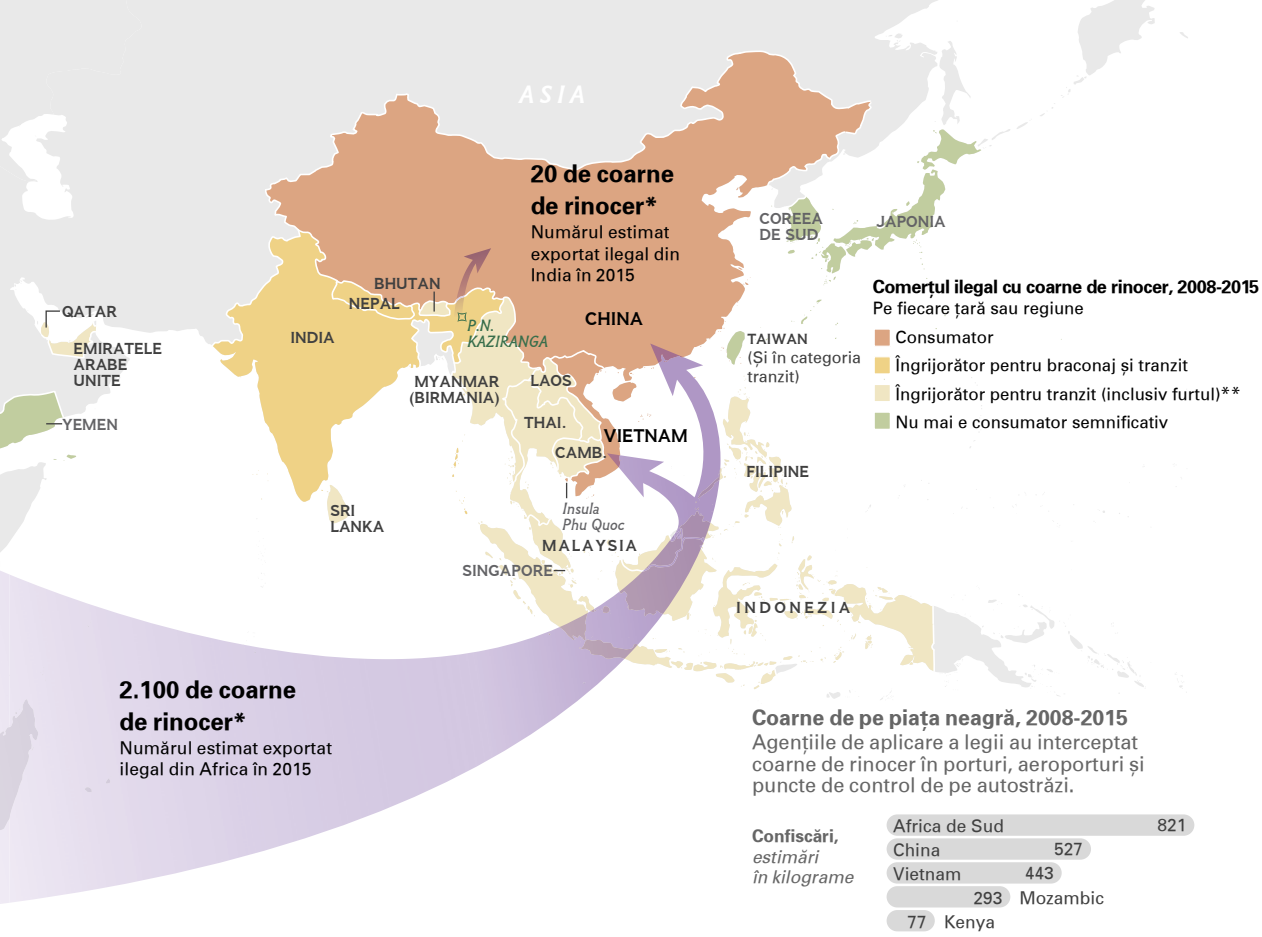

aprovizionează în special Vietnamul și China, unde cornul de rinocer e adesea măcinat într-o pudră și ingerat ca tratament pentru orice, de la cancer la mușcături de șerpi marini și mahmureală. Inspirați de ani de relatări eronate ale presei occidentale, oamenii folosesc în ultima vreme cornul de rinocer și ca afrodiziac. Pe piața neagră din Africa de Sud, cornul de rinocer-alb se vinde cu până la 6.500 $ pe kilogram, potrivit lui Groenewald, însă pe piețele negre asiatice se vinde angro de 5-10 ori mai scump, iar prețurile cu amănuntul pot urca astronomic de la acel nivel. Un singur rinocer mascul care poartă 10 kg de corn poate cumpăra o viață nouă pentru un braconier mozambican care se strecoară cu un AK-47 peste graniță în Parcul Național Kruger, dar acel braconier e, probabil, el însuși exploatat de oamenii care i-au furnizat arma. Acel braconier ar putea fi, de asemenea, împușcat de autorități, cum au fost 500 de braconieri mozambicani în Kruger, între 2010 și 2015.

Braconarea rinocerilor a atins proporții dezastruoase în ultimul deceniu. În 2007, Africa de Sud a raportat pierderea a doar 13 rinoceri. În 2008, au fost 83. Anul trecut, au fost 1.175. În Kruger, unde trăiesc aproximativ 9.000 de rinoceri, braconierii ucid în medie doi-trei în fiecare zi. Uciderea nu e limitată la Africa. În aprilie, braconierii au împușcat un rinocer-indian cu arme AK-47 în Parcul Național Kaziranga, din India, la câteva ore după ce ducele și ducesa de Cambridge vizitaseră parcul pentru a promova conservarea. Rinocerii nu rag când sunt răniți. Se tânguie. O mamă împușcată va plânge de durere, uneori făcând, fără să vrea, ca puiul ei înfricoșat să se întoarcă la ea. Braconierii vor tăia coloana vertebrală a puiului cu o macetă pentru a economisi un glonț, apoi vor lua și cornul lui.

Pentru cei din linia întâi, protejarea rinocerilor nu mai e o problemă de conservare: „Este un război – spune Xolani Nicholus Funda, ranger-șef la Kruger, unde are loc cel mai mare braconaj de rinoceri din lume. Asta e frustrarea noastră. Războiul rinocerilor este ca în cazul drogurilor. Implică mulți bani și mituire. Întregul sistem de justiție e de fapt o frustrare. Pierdem procese în instanță. Suntem înconjurați de posturi de poliție pe care nici nu le recunoaștem ca posturi de poliție, pentru că lucrează cu braconierii.“

Bătălia din Johannesburg

În 1977, comerțul internațional cu coarne de

*ESTIMARE BAZATĂ PE CELE APROXIMATIV 80% DINTRE COARNELE CARE APAR ÎN CELE DIN URMĂ PE PIAȚĂ (DATE FURNIZATE DE ESMOND MARTIN ȘI LUCY VIGNE) **NU SUNT REDATE: CANADA ȘI STATELE UNITE †ÎNCEPÂND CU 2009, RINOCERII SUNT DISPĂRUȚI AICI.

„Războiul rinocerilor e ca în cazul drogurilor. Implică mulți bani și mituire. Întregul sistem de justiție e de fapt o frustrare."

–Xolani Funda, ranger-șef la Kruger

rinocer a fost interzis de participanții la Convenția privind Comerțul Internațional cu Specii Periclitate de Faună și Floră Sălbatică (CITES), tratatul care reglementează pe plan global comercializarea speciilor sălbatice. Dar interdicția se aplică doar comerțului între țări și are o excepție pe care traficanții de coarne au întors-o în avantajul lor: conform CITES, e legală exportarea cornului – sau a trofeului – de la un rinocer-alb împușcat cu permis la o vânătoare sportivă.

Începând din 2003, traficanții de coarne de rinocer vietnamezi au început să se înscrie la organizatorii sud-africani de vânătoare cu scopul de a ucide rinoceri pentru coarnele lor, iar mai târziu o organizație din Laos a angajat chiar prostituate drept pseudovânători. Aceste organizații vindeau coarne pe piața neagră de acasă.

Ca reacție la vânarea rapace, Africa de Sud și-a înăsprit reglementările cinegetice, limitând dreptul vânătorilor la un rinocer pe an, impunând ca un funcționar guvernamental să asiste la vânătoare și refuzând acordarea de permise vânătorilor din Vietnam. Cornul fiecărui rinocer vânat trebuia microcipat, iar semnătura sa ADN înregistrată în Sistemul Indexului ADN al Rinocerilor de la Laboratorul de Genetică Veterinară al Universității din Pretoria.

Cu toate acestea, traficul de coarne de rinocer a continuat. Mai exista un punct slab în interdicția internațională privind coarnele de rinocer, pe care CITES nu putea să-l abordeze: vânzarea coarnelor de rinocer în interiorul Africii de Sud era legală. Dar apoi, în 2008, Marthinus van Schalkwyk, ministrul mediului și al turismului, a anunțat un moratoriu asupra acelei politici pentru „a frâna creșterea comerțului ilegal cu coarne de rinocer" și, „sperăm, a descuraja braconajul". În februarie 2009, interdicția asupra vânzărilor interne de coarne de rinocer a intrat în vigoare. Groenewald are o explicație simplă pentru refuzul Africii de Sud de a legaliza vânzările de coarne de rinocer: „Undeva în guvern – îmi spune el – trebuie să existe niște jucători pe mize mari implicați în asta. Înțelegeți ce spun?"

Atât Groenewald, cât și John Hume spun că creșterea rinocerilor în scopul recoltării și apoi al vânzării în mod legal a coarnelor lor va reduce braconajul. Însă Allison Thomson, directoarea Cetățenilor Sud-Africani Indignați împotriva Braconajului, o importantă organizație antilegalizare, este de altă părere. „Agenților noastre de aplicare a legii deja le este greu să facă față unui număr de aproape o mie de arestări în 2015 și abia 61 de condamnări. Presiunea suplimentară de a monitoriza un comerț legal ar face, fără îndoială, aplicarea aproape imposibilă, permițând încă o dată organizațiilor infracționale să trafiqheze mai multe coarne pe piața internațională ilegală."

Controversa privind coarnele de rinocer a ieșit la suprafață tocmai când Africa de Sud găzduiește întâlnirea trienală a CITES la Johannesburg, în septembrie. În 1997, Africa de Sud propusese ridicarea interdicției CITES asupra comerțului internațional cu coarne de rinocer, promovându-și sistemul juridic ca fiind la înălțimea sarcinii de a asigura un comerț controlat, care „va micșora prețurile și activitatea de pe piața neagră". Însă acel efort a eșuat.

Istoria a arătat că eliminarea unei interdicții comerciale fără control adecvat al infracționalității și al corupției poate fi dezastruoasă. În 2007, părțile participante la CITES au suspendat o interdicție internațională asupra comercializării fildeșului de elefant și au autorizat patru țări – Botswana, Namibia, Africa de Sud și Zimbabwe – să vândă 100 de tone către China și Japonia. Vânzarea, care a avut loc în anul următor, era concepută să inunde piețele de fildeș ale Asiei și să-i alunge pe comercianții ilegali. În schimb, a semnalat că piețele de fildeș erau deschise din nou, propulsând un braconaj de elefanți fără precedent în toată Africa – peste 30.000 de elefanți pe an numai între 2010 și 2012 –, care continuă și azi.

„Nu întâmplător prețurile la cornul de rinocer și fildeș au crescut cam în perioada în care CITES a început să vorbească despre legalizarea fildeșului" – spune cel mai important jurist pe specii sălbatice al Americii, William Woody, șeful Serviciului pentru Vânătoare și Pescuit din SUA.

Au existat speculații că Africa de Sud, cu un ghiont din partea industriei sale de creștere a animalelor, ar putea propune din nou eliminarea interdicției CITES asupra comerțului internațional cu coarne de rinocer – în ciuda faptului că ar fi jenant ca țara-gazdă a întâlnirii să propună un plan atât de controversat. „Am făcut tot ce ne stă în putință [pentru a opri braconajul] și a face același lucru în fiecare zi nu funcționează" – a declarat, pentru Mail & Gaurdian, Edna Molewa, ministrul mediului din Africa de Sud, în timpul întâlnirii CITES de la Bangkok din 2013. În schimb, Africa de Sud a anunțat în mai că nu va propune ridicarea interdicției, menționând nevoia de probe că, într-adevăr, comerțul i-ar ajuta pe rinocerii care trăiesc în libertate, ar extinde arealele rinocerilor și ar viza corupția și problemele din alte state cu areal. Dar apoi Swazilandul, o țară micuță, cu mai puțin de 100 de rinoceri, care e înconjurată aproape complet de Africa de Sud, a înaintat o propunere de a ridica interdicția.

Carnagiu la Prachtig

Dawie Groenewald ne poftește la o masă lungă de sufragerie în fața unui șemineu enorm din piatră, în locuința principală a fermei sale de creștere a vânatului exotic. Numită Mataka, aceasta e cea mai mică dintre cele două proprietăți ale sale – 750 ha, la 200 km sud de Prachtig. Afară are două elicoptere lucioase, un grajd cu cai arabi și hectare întregi cu vânat exotic și de mare preț pe care urmează să mi le arate mai târziu, inclusiv rinoceri. Înăuntru sunt două camere mari pline cu canapele din piele neagră și taxidermie.

Se așază la masă, iar servitorul lui, Andrew, îi aduce o farfurie cu picioare de miel – *skop*, explică el, făcând o mișcare de retezare cu mâna stângă spre antebrațul drept. Brent și eu optăm pentru un castron de carne uscată de vită, numită *biltong*, și două cola.

Groenewald a înființat Mataka în 2012, la doi ani după arestarea sa, dar nu a pus capăt operațiunilor de vânătoare la Prachtig. A fondat o nouă afacere, Wild Africa Hunting Safaris, care a înlocuit-o pe cea inițială, Out of Africa Adventurous Safaris. „Am avut un politician [american] acum doi ani; nici nu știe că este locul meu" – spune el cu încântare evidentă. Groenewald e în mod clar încrezător în șansele sale în instanță în Africa de Sud și în SUA. Și are motive să fie: cazul penal împotriva lui în Africa de Sud a fost înghețat de un proces civil intentat de un crescător de vânat pe nume Johan Krüger, care locuiește în apropiere. Procesul contestă ca fiind neconstituțională interdicția Africii de Sud asupra comerțului cu coarne de rinocer, precum și majoritatea celorlalte infracțiuni legate de rinoceri de care este acuzat Groenewald.

„Johan Krüger e doar pe hârtie" – îmi spune Groenewald. Dar Krüger, care nu este implicat în nicio infracțiune de care e acuzat Groenewald, nu e adevăratul reclamant – spune Groenewald – și nu e cel care plătește cheltuielile de judecată. „Eu sunt" – adaugă el cu emfază. Krüger nu a răspuns eforturilor *National Geographic* de a-l contacta, însă există motive pentru a-l crede pe Groenewald. El și Krüger fac împreună afaceri cu bivoli; vânează împreună; fotografia lui Krüger a apărut în broșurile de vânătoare ale lui Groenewald; iar avocatul lui Krüger este și avocatul lui Groenewald.

Acuzațiile aduse lui Groenewald în Africa de Sud își au rădăcinile într-o razie din septembrie 2010 la Prachtig, efectuată de Directoratul pentru Investigarea Prioritară a Infracțiunilor din Africa de Sud, o unitate de poliție de elită cunoscută sub numele de Șoimii. Markus Hofmeyr, administrator al serviciilor veterinare pentru Parcurile Naționale Sud-Africane, care conduce Parcul Național Kruger, a făcut parte dintr-o echipă de specialiști criminaliști aduși în acea zi pentru a tranchiliza rinocerii lui Groenewald și a colecta probe de țesut și de sânge. Echipa lui a localizat 29 de rinoceri vii și a tranchilizat cu săgeți 26 dintre ei.

Hofmeyr a dat o declarație sub jurământ care descria ceea ce a văzut la Prachtig: „Toți rinocerii pe care i-am tranchilizat aveau coarnele îndepărtate mai dinainte, unii chiar până la punctul de creștere. Coarnele unor rinoceri fuseseră în mod clar tăiate cu un fierăstrău cu lanț sau ceva similar." Tăierea unui corn prea aproape de punctul său de creștere poate cauza sângerare și – spun veterinarii – poate fi dureroasă. Hofmeyr a făcut presupunerea că unele coarne fuseseră îndepărtate „prin introducerea unui cuțit și separarea zonei de atașare a cornului de baza craniului sau prin aplicarea unei forțe mari și smulgerea cornului de la bază".

Potrivit lui Groenewald, chinezilor „nu le plac piesele decornate", așa că el taie coarnele rinocerilor lui la numai 8 cm de craniu.

Anchetatorii au descoperit la Prachtig, de

În Mozambic, în apropiere de limita Parcului Național Kruger, o forță de coaliție alcătuită din poliția locală, funcționari însărcinați cu protejarea faunei, grăniceri și rangeri – susținuți de Fundația Internațională Antibraconaj – arestează un om considerat de mult responsabil pentru aranjarea armelor și a transportului pentru braconierii de rinoceri.

SAVING
SURVIVORS

Veterinarul Johan Marais se pregătește să încerce un tratament inedit – benzi elastice utilizate în chirurgia umană – pentru a închide o gaură căscată din fața acestei femele de rinocer, făcută în mai 2015 de niște braconieri care i-au ciopârțit cornul. Marais spune că Hope – văzută aici cu un an mai târziu – va supraviețui atacului. „S-a descurcat extrem de bine – spune el. Are un curaj inerent".

Mama lui Lulah a fost ucisă de braconieri în Parcul Național Kruger. Acum, ea trăiește la Care for Wild Africa, un sanctuar din provincia Mpumalanga destinat rinocerilor. Membra personalului Dorota Ladosz locuiește cu ea permanent și o alină după operația de tratare a rănilor făcute de hiene înainte de salvarea ei.

asemenea, mai multe locuri cu rămășițele unor carcase și cranii de rinoceri arse. Au fost găsite 19 cranii, toate cu coarnele tăiate. După șase ani, Hofmeyr încă e bântuit de scenă. „Lucrul cel mai traumatic pentru mine a fost să văd acea groapă cu rinocerii morți în ea – îmi spune el. Foarte probabil va scăpa din încurcătură. Asta arată cât de bolnave sunt sistemele noastre."

Hofmeyr e supărat de ceva mai personal. A recunoscut printre rinocerii de pe proprietatea lui Groenewald animale la capturarea cărora ajutase în Parcul Național Kruger. „[Groenewald] a oferit cele mai bune prețuri și nu a existat o condamnare [penală], deci, conform legislației noastre privind licitațiile, nu puteam să nu-i vindem lui." Vânzarea de animale sălbatice către sectorul privat este una dintre modalitățile prin care parcul a plătit proiectele speciale de conservare – spune el – și, chiar dacă unii rinoceri sunt vânduți organizatorilor de safariuri pentru a fi vânați, ei au și o șansă de a se reproduce, sporind numărul total. Ba chiar se consideră că reproducerea pentru vânătoarea de animale mari a ajutat rinocerii-albi să revină din pragul extincției la începutul secolului al XX-lea.

„E nevoie de mult timp pentru recuperare, este nevoie de mult timp pentru a avea din nou încredere în oameni – spune Hofmeyr. Te gândești: «Sunt implicat în asta? Eu am prins acel animal și l-am pus în acea ladă.»" Hofmeyr se concentrează asupra imaginii de ansamblu – animalele pe care le-a ajutat să se mute spre alte destinații. „Aș zice că 75% dintre ele sunt încă în viață și se reproduc. Asta, până la urmă, e pentru mine ceea ce face să-mi fie mai ușor să accept astfel de lucruri."

Groenewald, care a cumpărat mai mult de 30 de rinoceri de la Kruger, spune că parcul l-a taxat în funcție de lungimea cornului fiecărui mascul adult. „*Au vrut* ca oamenii să-i vâneze" – îmi spune el.

Dintre rinocerii care au ajuns să moară la Prachtig, Groenewald a vândut 39 de carcase unui măcelar local.

El spune clar cine cumpără coarnele de rinocer ale Africii de Sud. Cu două degete arătătoare își trage înapoi colțurile ochilor și spune: „Oamenii mă sunau tot timpul. Pentru că vor niște coarne. Niște coarne. Niște coarne. Nu le obțin de la mine? Le vor obține de la oricine altcineva."

„Chinezi sau vietnamezi?" – întreabă Brent.

„Și unii, și alții – spune Groenewald. Dacă au ochii așa, îi interesează."

Operațiunea Crash

În iunie 2011, Serviciul pentru Vânătoare și Pescuit al SUA (FWS) a primit un e-mail de la col. Johan Jooste, de la Șoimii Africii de Sud, care cerea ajutor în intervievarea mai multor americani care vânaseră rinoceri cu Groenewald în Africa de Sud. David Hubbard,

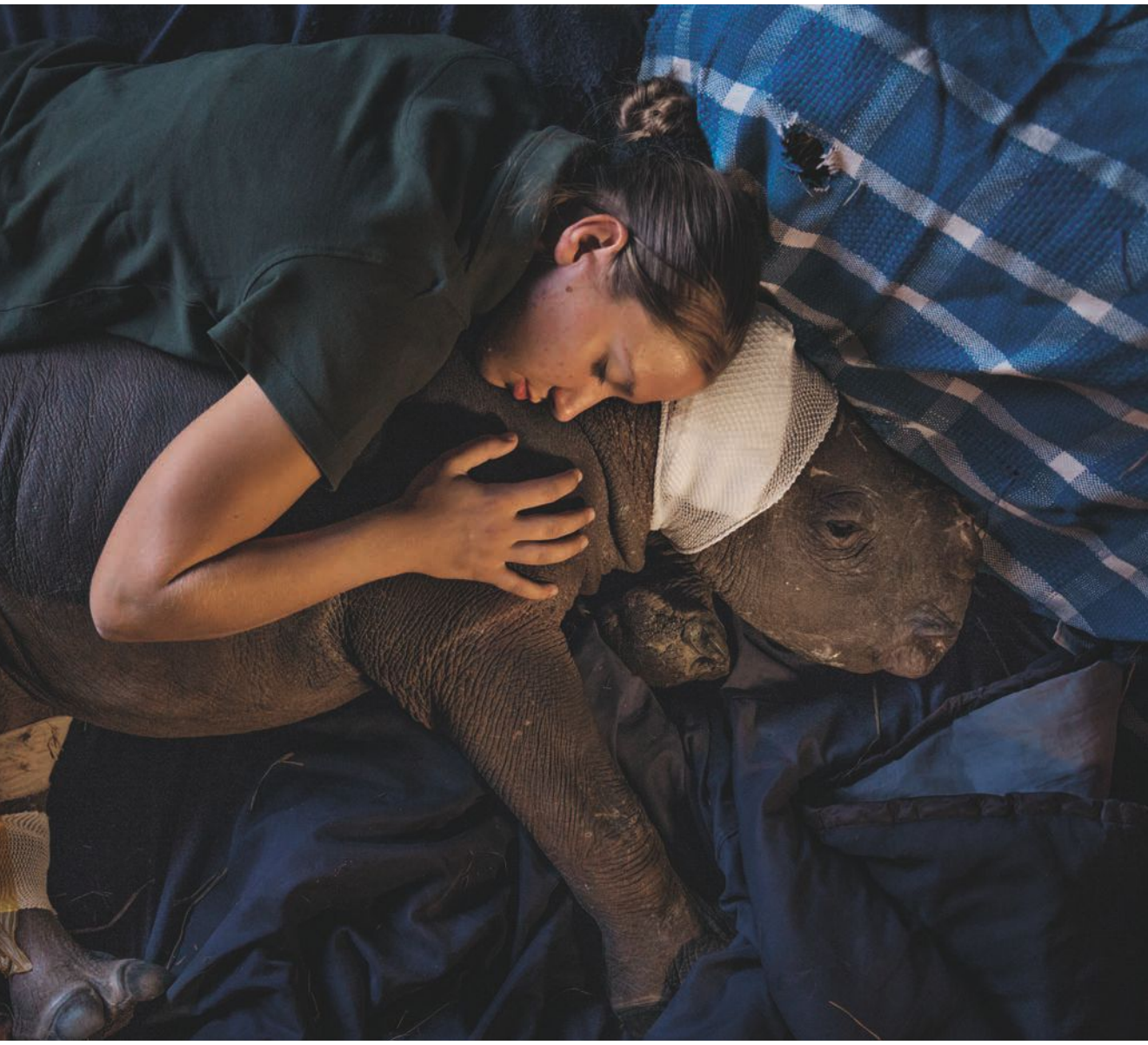

agentul care conduce biroul FWS din San Antonio, Texas, a primit misiunea.

Hubbard îl cunoștea pe Groenewald. Hubbard ajutase la arestarea lui pentru că a expediat în SUA un leopard împăiat, care fusese împușcat în Africa de Sud fără permis de vânătoare. Clientul lui Groenewald, un instalator din Texas pe nume Glenn Davey, ucisese leopardul în 2006. Dar Groenewald nu avusese permis de vânătoare de leoparzi pentru acel an și, potrivit acordului lui de recunoaștere a vinovăției, numele lui apărea, în schimb, pe o cerere pentru permis din 2008. Agenții FWS l-au arestat pe Groenewald în ianuarie 2010, când s-a întâmplat să-l viziteze pe fratele său, Janneman, care conducea operațiunile de vânzări din SUA ale companiei lor de vânătoare din Autaugaville, Alabama. (Între timp, Janneman s-a întors în Africa de Sud.) Groenewald a pledat vinovat, a primit o sentință de detenție executată (8 zile), i s-a cerut să restituie 7.500 $ clientului său și a fost amendat cu 30.000 $.

„Cum pot să mă învinuiască pentru un leopard care a fost împușcat pe terenul meu? – spune Groenewald, clocotind încă de furie. Nu l-am furat. Nu l-am împușcat la ferma altuia. E al meu.“

Pentru Groenewald, nu ești braconier dacă ucizi ce-i al tău. Pentru el, ceea ce este legal se reduce la o singură întrebare: când este un rinocer al meu?

Leopardul a fost ucis legal în 2008 – îmi spune el, cu toate că la pagina 13 a broșurii din 2006-2007 a companiei sale există o fotografie cu instalatorul din Texas ținând exact același leopard.

Cinci ani mai târziu, în 2011, Hubbard credea că Groenewald trafica iarăși animale sălbatice. Mai mult de zece americani care fuseseră în aventuri de vânătoare cu compania lui Groenewald i-au spus lui Hubbard o poveste similară: ei nu intenționaseră să vâneze rinoceri, dar la sosirea lor la Prachtig, Groenewald le spusese despre un rinocer „problemă" care trebuia sacrificat. Groenewald le-a cerut în medie 10.000 $ – o fracțiune din tariful obișnuit pentru o vânătoare de rinoceri legală. Americanilor li s-a permis să-și fotografieze animalele omorâte, dar fotografiile cu rinocerii au fost tot ce li s-a permis să ia acasă. Groenewald a păstrat coarnele.

Hubbard a deschis propriul caz, Operațiunea Preposterous, care a devenit Operațiunea Crash *(crash* este un grup de rinoceri, în limba engleză), o investigație multistatală privind traficul de coarne de rinocer, lansată de FWS în 2011. Încă activă, Operațiunea Crash este una dintre cele mai reușite investigații ale agenției, stabilind legături între comercianți de antichități, case de licitații, o bandă de hoți irlandezi cunoscută sub numele de Rathkeale Rovers, un fost asociat la cartelul Medellín al lui Pablo Escobar și alții până la traficul de coarne de rinocer din SUA, Europa, Asia și Africa. În iulie 2016, Operațiunea Crash avea ca rezultat condamnarea a 30 de oameni la 405 luni de detenție și proprietăți confiscate în valoare de 75 de milioane $.

Spre deosebire de majoritatea țintelor Operațiunii Crash, care traficau coarne vechi sau de colecție, frații Groenewald sunt acuzați de ucidere de rinoceri. Departamentul de Justiție al SUA i-a acuzat pe frați de conducerea a 11 vânători de rinoceri, ilegale conform legii sud-africane, și violarea Legii Lacey, din SUA, potrivit căreia este o infracțiune încălcarea oricărei legi de conservare străine sau din SUA. La 4 aprilie 2015, departamentul a contactat autoritățile sud-africane, solicitând extrădarea lor. „Extrădarea lor în SUA este o prioritate a Serviciului pentru Vânătoare și Pescuit din SUA" – spune șeful, Woody.

Dar Groenewald pare să fi tărăgănat și dosarul americanilor împotriva lui. „La început aveam o cooperare foarte bună din Africa de Sud" – spune Hubbard, amintindu-și primele comunicări cu procurorii sud-africani pentru a pregăti extrădarea. Apoi – spune el –, dintr-un anumit motiv, comunicarea oficială dintre guvernul sud-african și Departamentul de Justiție al SUA a încetinit. Printre motivele întârzierii – presupune Hubbard – se află procesul Krüger. (Menționând „chestiuni pe rol în instanță", Autoritatea Națională de Procuratură din Africa de Sud a refuzat solicitarea *National Geographic* de a acorda un interviu). Procesul pare să fi tărăgănat și urmărirea penală a vechiului asociat al lui Groenewald, Hugo Ras, operator de safariuri de lux și acuzat de ucidere de rinoceri, printre ai cărui clienți de vânătoare s-au numărat Eric Trump și Donald Trump, Jr., fiii candidatului prezidențial din SUA Donald Trump. Ras este acuzat că a condus o organizație de trafic de coarne și braconaj de rinoceri, alcătuită din 10 persoane, care au omorât rinoceri folosind pistoale cu săgeți și niveluri letale de hidroclorură de etorfină, cunoscută și ca M99, un opioid reglementat care e de până la 80.000 de ori mai puternic decât morfina.

„Bivolul e animalul meu"

Urc în camioneta strălucitoare Toyota Hilux 4x4 a lui Groenewald, cu șirul său de faruri cu halogen modificate și scaunul capitonat luxos în caroserie pentru observarea animalelor sălbatice, și mergem într-un tur al crescătoriei lui.

Crescătorii de vânat sud-africani prăsesc aproape orice va plăti un client de safari să vâneze. În 2013, un bivol pe nume Mystery a fost vândut unui grup de investitori condus de Johann Rupert, care controlează al doilea conglomerat de bunuri de lux din lume ca mărime, Compagnie Financière Richemont SA, pentru o sumă-record de 4,1 milioane $. În 2014, vicepreședintele Cyril Ramaphosa a vândut trei

antilope-impala ca animale reproducătoare pentru suma de 2,5 milioane dolari, iar anul acesta un investitor a plătit 2,8 milioane dolari pentru un sfert dintr-un bivol numit Horizon, stabilindu-i valoarea la 11,2 milioane dolari.

Groenewald crește bivoli sălbatici, antilope-impala, rinoceri, sable și gnu, alături de caii-arabi. Antilopele sale trăiesc cu tuburi de PVC pe vârfurile coarnelor lor masive și elegant curbate, ca să fie protejate pentru piață. Crește și animale rare – variante genetice foarte dorite, cum ar fi gnu-aurii, impala-cu-șa, impala-negre –, animale care poartă gene recesive ce duc la culori neobișnuite. Această practică pune populațiile sălbatice în pericol, potrivit Asociației Vânătorilor Profesioniști Africani, care consideră neetică „vânătoarea în funcție de varianta de culoare".

Bivolul se numără printre cele mai periculoase mamifere din Africa, dar Groenewald își conduce camionul cu ușurință printre ai lui. „Bivolul e animalul meu" – spune el cu afecțiune. Apasă un buton și o altă poartă se deschide glisând. Ne apropiem de un grup de masculi cu dimensiuni de trofeu. „Acesta de aici valorează în jur de șase milioane de ranzi" – 400.000 $. Altul valorează 675.000 $. În loc să atace, masculii mari aleargă de colo-colo ca niște oi fericite.

Concentrarea lui Groenewald pe valoarea animalelor era o reamintire a ceva ce mi-a luat mult timp să înțeleg: pentru Groenewald și mulți alți sud-africani, nu ești braconier dacă ucizi ce-i al tău. Această idee e înrădăcinată în legislația de creștere a animalelor provânat, care face animalele sălbatice proprietatea oricui le poate îngrădi. „Toată lumea știe că nu sunt braconier – îmi spune Groenewald. Eu cred că un animal ca rinocerul ar trebui să fie al meu. Pot face cu acela orice vreau, ca și cu orice alt animal – cum ar fi o antilopă-kudu sau un bivol. Dacă eu cumpăr acel animal, îmi aparține. Dacă tu vrei să împușți rinocerul, e rinocerul meu; se află în ferma mea. Dacă eu vreau să-l împușți, poți să-l împușți."

Pentru Groenewald, ceea ce e legal se reduce la o singură întrebare: când este un rinocer al meu?

Regele rinocerilor

John Hume deține mai mulți rinoceri decât oricine în lume. Îi crește din 1995, iar astăzi are 1.300. Un număr cu ghinion – îmi spune el în timp ce se așază la masa lui din biroul fermei lui de rinoceri din Klerksdorp, la vreo 150 km sud-vest de Johannesburg. Ar vrea cel puțin încă unul pentru noroc și verifică în computer ca să vadă dacă a avut altă naștere.

Am auzit că ați fost citat ca spunând că ați cumpăra rinoceri de la diavol dacă asta i-ar salva – îi spun.

„Păi, dacă vă uitați la listele mele cu rinoceri, veți vedea că avem destui DG – răspunde el. Probabil peste o sută de rinoceri de aici provin de la Dawie Groenewald. Nu neg asta. Nu am nimic de ascuns și mulți dintre acei rinoceri ar fi fost morți astăzi." (Hume nu a fost implicat în niciuna dintre presupusele infracțiuni ale lui Groenewald.)

Hume are cam o cincime dintre rinocerii deținuți privat din Africa de Sud. O parte din ceea ce îl face special pe rinocer e că acesta este atât de „ușor de folosit" – spune Hume. Aceasta este o fermă de vite – spune el. „Nu ai putea ține elefanți aici." În fiecare săptămână, personalul lui tranchilizează 10-15 rinoceri, îi asistă în timp ce se împleticesc, le scurtează coarnele, le fac injecții revitalizante și trimit coarnele cu un paznic înarmat la o unitate securizată. Rinocerii lui produc fiecare până la 2 kg de corn pe an, iar coarnele sunt tăiate cam o dată la 20 de luni. Face asta de ani de zile și estimează că a strâns 4,5 tone de coarne, pe care speră să le vândă legal într-o zi pentru 10.000 $ kilogramul: cam 45 de milioane $.

Deși vânzarea de coarne de rinocer e ilegală, a face bani de pe urma rinocerilor vii nu este, iar Hume încearcă să exporte rinoceri vii în Vietnam. Toamna trecută a început negocieri pentru a vinde până la 100 de rinoceri unei companii din Vietnam numite Vinpearl, deținută de Pham Nhat Vuong, cel mai bogat om din Vietnam. Este legal ca un sud-african

Bryan Christy este corespondent principal al Unității de Investigații Speciale a Societății National Geographic și *fellow* al Societății. A apărut în filmul NG nominalizat la Premiul Emmy *Warlords of Ivory.*

BYBA SEPITKOVA

Brent Stirton a fost Fotojurnalistul de Specii Sălbatice al Anului pentru „Războaiele rinocerilor" (martie 2012) și „Pe urmele fildeșului", în parteneriat cu Bryan Christy. E cea de-a treia lor investigație împreună.

Un crescător de vânat din apropiere de Port Elizabeth, care nu și-a putut permite costul ridicat al protejării rinocerilor săi împotriva braconierilor, l-a vândut pe acesta unei operațiuni mai sigure. Rinocerul, legat la ochi și cu dopuri în urechi pentru a-l calma, va fi sedat și însoțit de un veterinar în timpul călătoriei de 20 de ore cu camionul spre noua lui casă.

Acestor rinoceri de la un loc de hrănire de la ferma lui John Hume li s-au scurtat coarnele recent. Spre deosebire de fildeșul de elefant, cornul de rinocer crește la loc atunci când este tăiat corect. Hume estimează că are cinci tone în depozit, care i-ar putea aduce aproximativ 45 de milioane de $.

să exporte rinoceri vii cu aprobarea guvernului, dar nu e clar spre ce fel de viață s-ar îndrepta rinocerii. Potrivit administratorului fermei lui Hume, rinocerii sălbatici au nevoie fiecare de aproape 400 de ha, dar Hume are un permis de reproducere în captivitate care îi permite să țină un rinocer pe 3 ha, atât timp cât le asigură hrană suplimentară. Parcul de safari al Vinpearl, care face parte din stațiunea sa de cinci stele de pe Insula Phu Quoc, din Golful Thailandei, alocase o fracțiune din aceasta unei operațiuni masive de reproducere a rinocerilor.

La 7 decembrie 2015, un reprezentant al Vinpearl, însoțit de ambasadorul vietnamez în Africa de Sud, s-a întâlnit cu autoritățile sud-africane pentru a solicita urgentarea aprobării cererii de export a lui Hume.

Într-o scrisoare, Departamentul de Dezvoltare Rurală, de Mediu și Agricolă pentru Provincia de Nord-Vest a Africii de Sud scria: „Vinpearl intenționează să importe cel puțin 100 de rinoceri, care vor fi ținuți într-un spațiu îngrădit de 15 ha. Vinpearl își propune să aibă cel mai mare număr de rinoceri din lume într-un parc pentru safari/grădină zoologică și vrea să reproducă rinoceri.“ Guvernul a respins cererea lui Hume. Cu șapte luni înainte, Hume luase

ACEST ARTICOL A FOST PRODUS DE UNITATEA DE INVESTIGAȚII SPECIALE A NATIONAL GEOGRAPHIC, CU GRANTURI DIN PARTEA FUNDAȚIEI BAND ȘI A FONDULUI WOODTIGER.

O echipă de securitate sosește cu elicopterul la apus pentru sarcinile antibraconaj de la ferma de rinoceri a lui Hume. Hume estimează că ferma îl costă 330.000 $ pe lună, din care 200.000 $ pentru siguranța rinocerilor. El e parte într-un proces contra interdicției din Africa de Sud asupra comerțului cu coarne de rinocer.

propria inițiativă de a determina ridicarea interdicției interne din 2009 privind comerțul cu coarne de rinocer când s-a alăturat, în calitate de coreclamant, procesului lui Johan Krüger, același proces despre care Groenewald susține că-i aparține în secret. Hume s-a bazat pe un simplu detaliu tehnic pentru a-și prezenta cauza: guvernul – spunea el – eșuase în înștiințarea corespunzătoare a publicului înainte de implementarea interdicției, deoarece nu-l consultase pe principalul crescător de rinoceri din lume – el – înainte de a-și aplica moratoriul.

Cauza lui Hume a fost judecată la 22 septembrie 2015, Ziua Mondială a Rinocerilor. A câștigat – veste bună pentru Groenewald –, iar hotărârea a fost menținută după două recursuri. Guvernul a făcut un ultim recurs, iar interdicția rămâne în vigoare în așteptarea rezultatului.

Între timp, Groenewald și Hume se pregătesc amândoi să vândă coarne de rinocer. Groenewald îmi spune că, la scurt timp după victoria din instanță de anul trecut, a adus un grup de opt bărbați din Asia ca să inspecteze stocul de coarne de rinocer al lui Hume. „E ca și cum ai lua niște copii de cinci sau șase ani și i-ai pune într-un magazin de jucării“ – spune Groenewald.

Dar ridicarea interdicției interne este numai o jumătate din bătălia boșilor rinocerilor. Pentru că, practic, nu există piață pentru coarnele de rinocer în Africa de Sud, au nevoie să fie ridicată și interdicția internațională. Iar asta e puțin probabil, deoarece nici Vietnamul, nici China nu au arătat un interes oficial pentru legalizarea comerțului cu coarne de rinocer. Avocatul lui Hume, Izak du Toit, îmi spune că, în împrejurări extreme, oamenii care respectă legea pot considera că nu au altă opțiune decât să încalce legea, ca un act de nesupunere civică. Crescătorii privați de rinoceri – cărora le este interzis să le vândă coarnele și ale căror animale, precum și personalul, sunt sub amenințarea braconierilor – pot alege să-și vândă oricum coarnele. El face o comparație cu apartheidul: „Negrii au trebuit să încalce tocmai legea la care obiectau pentru a arăta că era ilegală.“

„Cui îi pasă ce fac ei cu ele? – spune Groenewald. Dacă vor să le scoată ilegal din țară, e problema lor.“

Hume nu este deranjat că, atunci când vine vorba de tratarea unor boli serioase, cornul de rinocer este un pseudoremediu. „Nu mi-e rușine că acele coarne de rinocer pe care le pun la dispoziția lumii ar putea fi ingerate de cineva care are cancer și care va muri oricum. Nu îi va ajuta. Eu am artrită. Iau cel puțin șase remedii nenorocite. Și, din câte văd, până acum niciunul nu funcționează.“

Ce a funcționat până acum pentru Dawie Groenewald este sistemul juridic al Africii de Sud. Când vine vorba de coarne de rinocer, el speră că mai funcționează numai un pic. „Dacă le legalizează, eu voi fi principalul vânzător.“ □

O curiozitate, o prevestire, un simbol întrezărit al unei schimbări iminente: anul acesta, în mai, pentru prima dată după aproape patru decenii, un vas de croazieră american a intrat în Golful Havana.

Cuba se schimbă

Relațiile mai calde cu S.U.A. determină o Cubă optimistă, dar prudentă să se pregătească pentru un asalt turistic din partea adversarului său din Războiul Rece.

În calea valului

Text: Cynthia Gorney
Foto: David Guttenfelder

Cuba s-a zărit pentru prima dată luni dimineață, imediat după răsărit. Insula măsoară aproape 1.300 km lungime, dintr-un capăt în altul. O vreme era ca o licărire la orizont, apoi ca niște dealuri desenate pe cerul purpuriu; în cele din urmă, au apărut niște acoperișuri. O formă ca de dom, poate o cupolă.

Puntea de sus a vasului era înțesată de echipe TV; noi, ceilalți, eram înghesuiți în balustrade pe următoarea punte, cea de dedesubt. Cineva împărțea steguleț cubaneze și americane. Acum întrezăream Malecón, digul și promenada, care sunt un fel de verandă colectivă pentru cei care caută o gură de aer proaspăt sau un răgaz, ieșind din locuințele supraaglomerate. În serile calde, cubanezii umplu întotdeauna Malecónul, dar acum era ceva nou – la ora nouă dimineața păreau să se fi adunat deja mulțimi întregi, fluturând steaguri și făcând cu mâna. Aplaudând!

Nimeni dintre noi nu știuse la ce să se aștepte; când am plecat din Miami, duminică după-amiază, existaseră speculații cum că primul vas de croazieră american care avea să arunce ancora în Cuba, în ultimele aproape patru decenii, risca să declanșeze ostilități anti-Castro. O ambarcațiune cu motor singuratică protestase pufăind în jurul nostru, cu „*Democracia*“ vopsit într-un roșu sfidător de-a lungul cocii, dar nimic mai mult. Iar acum, în Havana, festivitățile erau atât de exuberante, după ce ne-am croit drum spre terminalul pentru nave de pasageri al orașului, încât eu și funcționara din cabina pentru schimb valutar am fost nevoite să țipăm în spaniolă una la alta prin geam.

Eu: „TOT TIMPUL E AȘA GĂLĂGIE AICI?“ Funcționara: „CE SPUNEȚI?“ Eu: „MEREU ÎNTÂMPINAȚI AȘA VASELE? CU TOBE, MUZICĂ ȘI DANSATOARE?“ Funcționara: „CE SPUNEȚI?“ Mi-a strecurat un pix și am scris pe spatele unui bon: „CHESTIA ASTA SE ÎNTÂMPLĂ SPECIAL PENTRU AMERICANI?“ A aprobat, zâmbind trist, și și-a dat ochii peste cap. Grupurile de dansatoare purtau tocuri, costume de baie în drapelul cubanez și stele mari, argintii, înfipte în păr. Am privit amândouă cum două dansatoare s-au cuibărit, pozând cu chipuri radioase, lângă un pasager în pantaloni scurți care tocmai debarca. Ceva i-a umbrit chipul funcționarei – dezgust, cred –, care și-a coborât privirea și a continuat să numere pesos. Fotografiile făcute cu mobilul, cu frumusețile locale și busturile lor înfășurate în culorile naționale, aveau să circule remarcabil de rapid și să stârnească necazuri.

„*AMIGA*, AȘAZĂ-TE ÎNTRE NOI“ – mi-au cerut Javier și Lydia. Sunt vecini într-o clădire decrepită din Havana, nu departe de terminal; Lydia auzise atât de multe la știri despre momentul *histórico* al sosirii vasului, încât au venit pe jos până la terminal, ca să vadă totul cu ochii lor. Au adus cu ei un ghem de gută și niște bucăți de crevete ca momeală și stăteau alături pe digul aglomerat, cu firul aruncat în apă, privind vasul care trăsese la mal, când s-au dat deoparte ca să-mi facă loc.

De aici, înconjurați de cubanezi cu tablete și smartphone-uri care își făceau selfie-uri cu *Adonia*, vasul mi se părea cel mai mare obiect de pe linia țărmului din Havana. Deasupra apei puteam să numărăm nouă straturi de hublouri și panouri de sticlă (fotograful David Guttenfelder și cu mine am avut cabine rezervate la bord pentru o săptămână, undeva pe la nivelul patru) și m-am gândit că, din perspectiva cubaneză, întreaga namilă albă și strălucitoare trebuie să fi arătat ca un imens panou publicitar: „Vin Americanii. Țineți-vă Bine!“

Într-un fel, tot ce era important la această călătorie inaugurală Miami-Cuba – tot ce era *histórico* – ținea de latura vizuală și de anticiparea pașilor următori. Vasele de croazieră nu sunt o noutate în Cuba; astfel de hoteluri plutitoare gigantice, navigând sub pavilioanele altor națiuni, vizitează țara de mai multe decenii. De fapt, turismul în general nu e o noutate pentru Cuba. După prăbușirea U.R.S.S., care a pus capăt susținerii sale economice și a dat startul unei crize brutale, miniștrii Cubei au aprobat deschiderea a noi stațiuni turistice pe plajă, foarte căutate de canadieni și europeni.

Și, deși embargoul S.U.A. încă le interzice cetățenilor americani să vină în Cuba pentru ceea ce

Între Malecón, digul din Havana, și cea mai apropiată peninsulă din Statele Unite (la Yuma, așa cum i se spune în argoul cubanez) sunt circa 145 km. Un laitmotiv printre cubanezii care studiază vasul american ancorat la țărm: drăguț vas. Mi-aș dori și eu să călătoresc așa – și să mă tot plimb între la Yuma și acasă.

Clădirile măcinate de vreme din Havana îi farmecă pe turiștii care rareori întrezăresc și viața din interior. Ca multe structuri de acolo, clădirea de două etaje cu apartamente închiriate, în care Caridad Gonzalez locuiește împreună cu mama ei de 82 de ani și alte rude, are mare nevoie de reparații. O parte din construcție deja s-a prăbușit, lucru deloc neobișnuit în acest oraș.

Înghesuiți în jurul terminalului în timp ce *Adonia* acostează, cubanezii aplaudă de parcă americanii ar fi niște vedete rock. „Un vas ca ăsta, venit direct din S.U.A., ce bucurie imensă! – spune un bărbat, bătând palma cu pasagerii care debarcă. Am 50 de ani și n-am mai văzut așa ceva."

Departamentul Trezoreriei numește „activități turistice", americanii au început să vină aici în număr considerabil încă de acum aproximativ cinci ani. Chiar înainte de anunțul din decembrie 2014 cu privire la reluarea relațiilor diplomatice, administrația Obama aproba deja tururi pentru „călătorii educaționale people-to-people (oameni pentru oameni)", o categorie specific cubaneză care continuă să se dezvolte. Ideea e să nu zaci pe plajă toată ziua, bând cocktailuri cu rom. În schimb, poți vizita școala unde învață să cânte la vioară copiii celui care îți prepară cocktailul. Așa a apărut o imagine tot mai frecventă: cohorte de americani care își urmează ghizii pe străzi frumos restaurate din zona veche a Havanei, prin restaurante private sau pe la ferme organice.

Apoi, în luna martie a acestui an, administrația a declarat că americanii pot să înceapă călătorii people to people, cu condiția să semneze declarații în care se angajau să respecte regulile embargoului. După mai puțin de o săptămână, compania americană Starwood Hotels and Resorts anunța că a încheiat un contract pentru administrarea a trei hoteluri din Cuba – „începutul pieței de lux din Havana", după cum mi-a spus un oficial al companiei.

În iunie, guvernul S.U.A. a aprobat începerea zborurilor regulate spre Cuba. Zboruri charter deja pleacă atât de des din Florida, încât panourile pentru decolări din Aeroportul Internațional Miami afișează Cienfuegos, Cuba, imediat între Chicago și Cincinnati.

Cienfuegos nici măcar nu e unul dintre cele mai mari orașe din Cuba. Are însă deja un aeroport internațional și un terminal pentru vase de croazieră și a fost a doua escală cu *Adonia,* dintre cele trei de pe traseul în jurul insulei. Toată săptămâna, eu și David am urmărit pasagerii care coborau și urcau pe vas și peste tot pe unde am mers i-am studiat pe cubanezii care studiau la rândul lor *Adonia* – sau ceea ce aducea *Adonia* în mijlocul lor. Șapte sute de turiști sosiți simultan trebuie totuși păstoriți cu ceva efort printr-un orășel ca Cienfuegos și-mi prindea bine să-mi amintesc cum mă înghiontise Javier – pe mine, noua lui cunoștință yankee –, spunându-mi că era destul de încrezător că

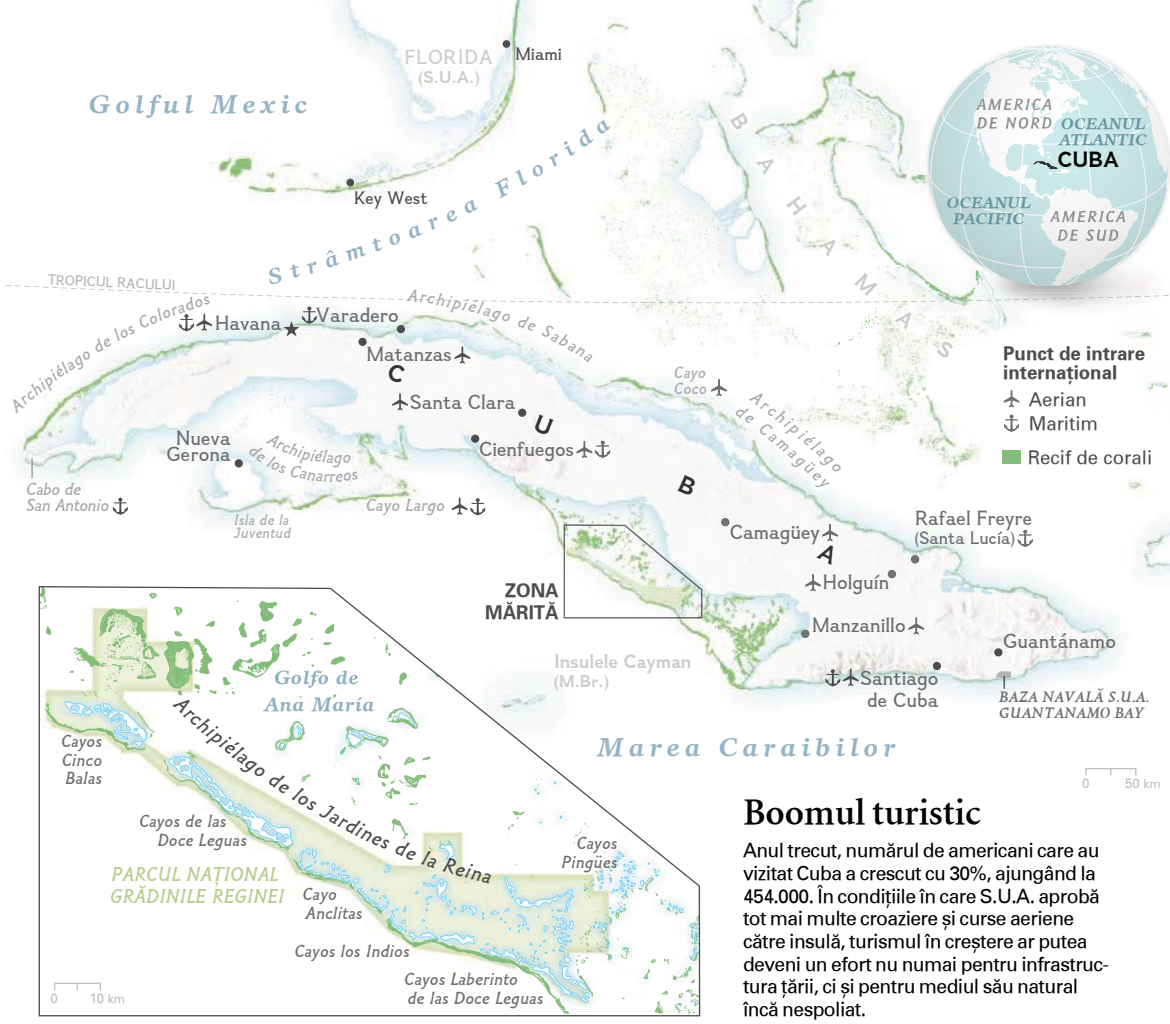

Boomul turistic

Anul trecut, numărul de americani care au vizitat Cuba a crescut cu 30%, ajungând la 454.000. În condițiile în care S.U.A. aprobă tot mai multe croaziere și curse aeriene către insulă, turismul în creștere ar putea deveni un efort nu numai pentru infrastructura țării, ci și pentru mediul său natural încă nespoliat.

țara lui putea face față tsunamiului care se apropia, un cuvânt pe care îl auzisem nu o dată de la cubanezi când contemplau ce va urma. „Lucrurile o să se schimbe. Dar puțin câte puțin – mi-a spus Javier. Ce va veni o să fie bine pentru toată țara, o să vezi. Ne dăm seama."

PIAȚA DIN CIENFUEGOS: Yanet, vânzătoarea de legume, se reazemă de tejgheaua ei, amuzată, în timp ce grupuri de americani mărșăluiesc întruna pe afară, unii oprindu-se doar atât cât să se holbeze înăuntru și să facă o fotografie. („Ăștia stau pe nave. Mănâncă în restaurante. Nu cumpără nimic de la *mine*.") O pensiune din Havana: Señora Martha, proprietăreasa, spune că nici ei nu-i sunt de niciun folos pasagerii de pe vasele de croazieră, dar țara are nevoie disperată de afaceri mai multe. („Aduceți-i încoace pe americani! Dar să nu-i lăsați să ne privatizeze sistemul de alimentare cu apă!") O stație de taxiuri din Santiago de Cuba: Jorge, fost inginer constructor, care acum plimbă turiști cu o Ladă veche, de fabricație rusească, fiindcă așa câștigă mai mulți bani decât în vechiul lui post plătit de stat, spune că a auzit oameni îngrijorați că fluxul de turiști va aduce în final droguri, exploatare și o creștere masivă a prostituției. („Eu nu cred așa ceva. Am încredere în guvernul nostru, în valorile noastre – și în moralitatea acestor *norteamericanos*.")

În Cuba, *resolver* e un verb crucial. În sensul său cel mai cubanez, înseamnă să te descurci și să faci față cu dexteritate creativă provocărilor vieții moderne din Cuba, *improvisando* din mers. Printre cetățenii de rând e motiv de mândrie națională faptul că atât de mulți au rezolvat și și-au improvizat o cale de a supraviețui crizei postsovietice, trecând peste administrația deficitară și socotelile greșite ale propriilor ministere, ca și prin extraordinar de îndelungatul embargo american. Să pescuiești cu un fir de gută de care să agăți momeala, fiindcă salariul tău de custode de muzeu nu acoperă prețul unei undițe: iată un mic exemplu de *resolver*.

Un altul este „canibalizarea" pieselor auto vechi ca să mențiî în funcțiune mașini din alte vremuri, nu fiindcă străinilor le place să se uite la ele, ci fiindcă nu ai nimic altceva de condus. Acum, paradoxurile turismului în

FOTO: JON BOWEN. SURSE: IUCN ȘI UNEP-WCMC, BAZA DE DATE MONDIALĂ A ZONELOR PROTEJATE (2016); WORLDFISH CENTER; INSTITUTUL PENTRU RESURSE MONDIALE; NATURE CONSERVANCY

Accesul limitat la Wi-Fi era o sursă de frustrare pentru cubanezi. Acum, toate orașele oferă *hotspot*-uri, ca această piațetă din Havana, unde doritorii pot folosi cartele de acces plătite cu ora. La 2 $ bucata, ele rămân scumpe pentru salariații de la stat, dar spațiile deschise roiesc de lume, în special după orele de lucru.

Cuba sunt extrem de stridente și de-a dreptul uluitoare în timpul acestor sezoane de tatonare, înainte să se năpustească încoace adevăratul tsunami. Să lăsăm deoparte, pentru o clipă, gâlcevile politice despre cine este de vină, embargoul american sau Partidul Comunist din Cuba; una dintre atracțiile standard din broșurile turistice pentru americani este absența totală de pe insulă a produselor materiale moderne, a comerțului într-o formă familiară sau a orice altceva ce ține de stilul de viață american. Nu există McDonald's – într-adevăr. Nu există panouri publicitare pe străzi, cu excepția celor care susțin socialismul și comportamentul de bun cetățean.

„Încremenit în timp" este o expresie des folosită în aceste broșuri; la fel ca și „de mult interzis". „99% dintre americanii care intenționează să viziteze Cuba spun același lucru – mi-a spus Miguel Coyula, arhitect în Havana. Vreau să văd Havana *acum.*"

Înainte ca acest „Jurassic Park urban" – după cum îi place lui Coyula să glumească – să se transforme în... ce anume? Coyula nu are o atitudine ostilă față de turism; cazarea americanilor i se pare o industrie în creștere evidentă pentru dezvoltarea celei mai mari insule din Caraibi. Pericolele unei pasiuni turistice exagerate sunt clare pentru el și, de fapt, în timp ce *Adonia* se învârtea în jurul Cubei, zeci de reprezentanți oficiali și din mediul academic se întruneau la o conferință numită Turismo Sostenible y Responsable – Turism sustenabil și responsabil. Printre materialele prezentate: un clip din *Bye Bye Barcelona,* un documentar care arată cum hoardele de turiști, în special miile care inundă străzile coborând de pe nu mai puțin de patru vase de croazieră ancorate simultan la țărm, au făcut orașul spaniol aproape de nelocuit pentru propriii rezidenți. „A devenit un parc de distracții" – se plânge un localnic furios.

Pentru o insulă enormă și plină de plaje, aflată la 145 km de Statele Unite, comparația nu e deloc neverosimilă. Unele dintre vasele care fac acum curse regulate în Caraibi pot caza la bord de șase ori mai mulți pasageri decât *Adonia;* Carnival Corporation, proprietarul vasului, are deja în lucru planurile pentru Cuba, la fel ca orice altă companie americană de turism cu interese în Caraibi (inclusiv Expedițiile National Geographic, care fac în Cuba călătorii de rutină people to people.) La bord, am rugat un oficial al companiei Carnival să estimeze care ar fi potențialul unei Cube complet dezvoltate pentru turism. Ei bine – mi-a spus el –, Carnival a dus anul trecut aproape un milion de persoane pe Insula Grand Turk, din Caraibi, care are vreo 17,4 km^2. „Cuba e cam de o sută de ori mai mare – a adăugat el. Puteți calcula singură răspunsul."

Până la urmă, cel puțin trei milioane de americani pe an, prognozează economiștii. Cuba are 11 milioane de locuitori, dintre care mulți încă își *rezolvă* laptele praf pentru copii, toaleta înfundată sau balconul care stă să cadă. Cum să aduci aici toți acești americani, într-un fel în care să schimbi cu adevărat în bine viețile cubanezilor?

„M-am gândit la asta – mi-a spus Rafael Betancourt, profesor de economie la Universitatea din Havana, care a contribuit la organizarea conferinței despre turism. Întotdeauna există și riscuri. Dar în principiu eu sunt un optimist. Cred că avem o tradiție, o cultură foarte solidă și propria noastră istorie."

Și încă ceva – mi-a spus el: costumele de baie în culorile drapelului cubanez. O parte din consternarea pe care au stârnit-o după ce au început să circule fotografiile a jucat un rol esențial în discuția despre demnitatea cubaneză și decența în spațiul public. Drapelul oricărei națiuni trebuie tratat cu mai mult respect – au scris eseiștii. Unul, în mod special, a vorbit despre *vergüenza,* rușine, și l-a citat pe respectatul scriitor naționalist Nicolás Guillén, care în anii 1930 – cu mult înainte de Revoluția Cubaneză – a scris o poezie despre cei care își flutură servil maracasele în fața vaselor de croazieră yankee, în căutare de dolari.

Betancourt a oftat când l-am întrebat despre acest eseu și a spus că, dintre toate cunoștințele lui, nimeni nu e supărat pe dansatoarele în costume de baie. „N-au făcut asta ca să jignească drapelul Cubei" – a spus el.

Întreaga producție gălăgioasă a fost doar ideea cuiva de a prezenta o Cubă Primitoare, Exuberantă, Prietenoasă și În Ritm de Dans – a adăugat el –, iar o astfel de eroare se poate dovedi oarecum utilă. „A declanșat discuția – a spus el. A fost ca un comutator. Și trebuie să fim atenți. Să fim foarte prudenți. Cuba e o țară care nu-și va lăsa sfâșiată identitatea." □

FOTO: MARK THIESSEN

Cynthia Gorney a scris în noiembrie 2012 „Cum se desparte Cuba de comunism". A fost a patra sa călătorie în Cuba. Încă nu s-a consolat că, spre deosebire de ea, **David Guttenfelder** a avut hublou în cabina de pe *Adonia.*

„Turismul e o lamă cu două tăișuri – spune arhitectul cubanez Miguel Coyula, care consideră că embargoul Statelor Unite a funcționat ca un filtru, eliminând turismul convențional spre Cuba. Oamenii care vin acum vor să înțeleagă – spune el. Dar eu știu că lucrurile se vor schimba când oricine va veni încoace. De asta îmi e teamă.“

„Le spui că ești din New York și ei strigă «America!» și te îmbrățișează" – își amintea un pasager, încă emoționat de întâlnirile cu cubanezi de pe stradă. Omul s-a hotărât să învețe „Guantanamera", melodia folk din anii 1930 care avea să devină un fel de imn internațional al Cubei, în timp ce *Adonia* se îndrepta spre ieșirea din Golful Havana.

Apusul aruncă sclipiri de aur peste coralii cărora le merge minunat în largul coastei de sud a țării. Denumit astfel de Cristofor Columb în onoarea reginei Isabella, acest ansamblu îndepărtat de defileuri, mangrove și recife pare să fi rămas aproape neatins de timp și de mâna omului.

Grădinile Reginei, rezervația marină tot mai extinsă a Cubei, alcătuiesc un paradis oceanic ajuns acum în calea turismului.

Bijuteriile Caraibilor

Aterinele stârnesc vârtejuri printre mangrove, ca un râu în mare. Pădurea deasă de rădăcini le oferă un adăpost binevenit acestor peștișori cât un deget, care formează bancuri mari, în încercarea de a-și păcăli atacatorii. Mangrovele consolidează recifele, formând zonele de „creșe" pentru vietățile vulnerabile și reținând sedimentele ce ar putea să sufoce coralii. Tot ele stochează și carbonul, care altfel ar contribui la încălzirea globală.

Text și foto: David Doubilet și Jennifer Hayes

Au trecut 15 ani de când am explorat ultima dată Grădinile Reginei. În salba de defileuri, insulițe de mangrove și recife, aflate la aproximativ 80 km în largul Cubei, am descoperit atunci o sălbăticie marină care ne-a uimit cu viața ei fremătătoare.

Ne-am întors în Cuba îngrijorați de ce am putea vedea, după trecerea timpului și schimbarea climei, în acest parc național care acum are cam 2.200 km pătrați. La prima scufundare, am coborât într-un desiș de corali-corn-de-elan, o specie critic periclitată și găsită tot mai rar în Caraibi. Ne-am trezit într-un hățiș, privind uimiți cum dubleții și bibanii se înghesuiau să-și facă loc printre ramurile late, de parcă ar fi jucat jocul cu dansatorii și scaunele prea puține. Exact asta speram și noi să vedem; ne aflam în interiorul unei capsule lichide a timpului, transportați în trecut, într-o lume de corali drapată în pești, așa cum apăreau Caraibii în fața ochilor noștri în urmă cu zeci de ani. Noel López, un maestru al scufundărilor care ține sub observație aceste ape de 20 de ani, ne-a condus spre un recif aflat la mai mare adâncime, unde am întâlnit patru specii de bibani-de-mare, printre care și un biban-de-epavă-gigant, mare cât o sobă. Reciful părea și mai înțesat de rechini și

David Doubilet și **Jennifer Hayes,** care lucrează în echipă, au fotografiat oceanele de la ecuator până în regiunile polare.

Un trio de rechini-mătăsoși *(Carcharhinus falciformis)* sclipește pe fundalul albastru al Mării Caraibilor. Recifele sănătoase susțin un lanț trofic care leagă planctonul de prădători. Alături de rechini-mătăsoși, prădătorii includ rechini-caraibieni-de-recif și pești mai mari, ca găina-de-mare *(Mycteroperca bonaci)*, surprinsă deasupra în timp ce devora un biban.

pești mari decât la prima noastră vizită.

Într-o dimineață am intrat printre mangrove și am înotat printr-o pădure inundată, plină cu nori de aterine. Ne-am aventurat în larg ca să ne scufundăm alături de zeci de rechini-mătăsoși zvelți, care formau în jurul nostru un carusel perfect. În amurg, ne-am întors printre mangrove și ne-am afundat în apele întunecate, cu niște lumini puternice. Am urmărit un crocodil-american care vâna silențios, ca un submarin. Era incredibil să dăm peste o pradă și totodată peste superprădători atât de abundenți în același ecosistem, și asta într-o singură zi. Această oază din ocean prosperă – subliniază cercetătorul marin Fabián Pina Amargós – deoarece Cuba își protejează în mod activ rezervația, unde mareele și curenții contribuie la reținerea nutrienților și a larvelor. Până acum, ecosistemul marin s-a dovedit rezistent la albirea coralilor, dar se confruntă cu același pericol ca și alte recife, pe măsură ce apele oceanului se încălzesc, devin tot mai acide și cresc ca nivel.

Acum, când embargoul SUA se încheie, aerul idilic al apelor Cubei va atrage cu siguranță mai mulți americani. Este imperios necesar să se găsească urgent un echilibru între ecoturism și conservare. Cubanezii știu ce se află în joc: bijuteriile vii ale coroanei Caraibilor. □

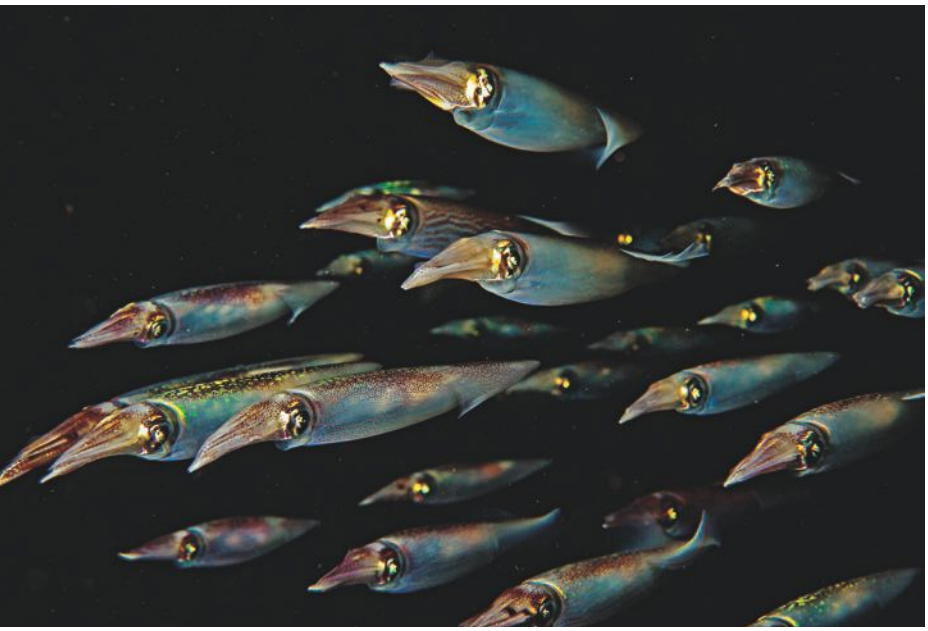

Pentru o hartă detaliată a Cubei și a Parcului Național Grădinile Reginei, vezi pag. 91.

Noaptea marea pulsează, plină de o viață care nu se vede ziua. Viermii-marini formează un văl viu (stânga, sus). Un escadron de calamari-de-recif *(Sepioteuthis sepoidea),* cunoscuți pentru apetitul lor lacom și abilitatea de a comunica prin modificări rapide ale culorii și ale modelelor de pe piele, își vânează cina (jos, stânga). Un pui de caret *(Eretmochelys imbricata),* specie critic periclitată, abia ieșit din ou și lung de vreo 8 cm, se îndepărtează înot de țărm, la adăpostul întunericului. Cuba a interzis prinderea țestoaselor-marine în 2008.

Bancuri de dubleți *(Haemulon sciurus)* și plătici-de-mare (*Lutjanus apodus*) umplu spațiul dintre ramurile late de corn-de-elan *(Acropora palmata)*. Acest coral care crește rapid, dar e fragil, se află pe lista speciilor critic periclitate. A dispărut aproape complet din cea mai mare parte a Caraibilor – dar populații din această specie încă rezistă în Grădinile Reginei.

Un crocodil-american *(Crocodylus acutus)* se ridică după somnul de seară din patul lui de iarbă-a-țestoaselor, ca să se întoarcă în labirintul rădăcinilor de mangrove, care îi oferă un adăpost aproape infailibil. Cercetătorii consideră crocodilii drept inginerii ecosistemului de mangrove, fiindcă ei creează cărări care îmbunătățesc circulația nutrienților. Numărul tot mai mare de superprădători, ca rechinii și crocodilii, reprezintă un indicator esențial pentru un ecosistem echilibrat.

Maimuțe de zăpadă

Text și foto:
JASPER DOEST

Este ușor să găsești fotografii cu macacul-japonez scăldându-se într-un izvor termal alpin. Însă am vrut să arăt aceste faimoase „maimuțe de zăpadă“ într-o altă lumină – să surprind trăsăturile și personalitățile indivizilor. Făcând asta, am sperat și să-i fac pe oameni să se gândească la locul speciei în cultură și conservare.

Macacul-japonez trăiește mai la nord decât orice alt primat nonuman. Prima dată când am vizitat Jigokudani Yaen-koen (sau Parcul Maimuțelor de Zăpadă Sălbatice), în 2007, am fost izbit de cât de mult seamănă cu noi. E ușor să te identifici cu expresiile și comportamentele lor. De fapt, seamănă mult cu ceea ce văd când mă uit în oglindă sau la fiicele mele.

De atunci, m-am întors de opt ori, totalizând în jur de două luni și jumătate. Am aflat că în anii ’60 macacii de aici au început să se scalde într-unul dintre izvoarele termale, numite *onsen*. Dar asta a creat o situație neigienică pentru oamenii care se scăldau, așa că a fost construit un bazin separat pentru macaci.

Astăzi, un grup de circa 160 de maimuțe fac baie acolo. Locul este acum

În timpul unui viscol în Parcul Național Joshin’etsukogen, pe Insula Honshu, un macac-japonez se scutură de zăpadă și picături de apă în timp ce se odihnește pe o stâncă ce iese dintr-un izvor termal.

Macacii fac o baie fierbinte iarna în Jigokudani. Temperatura aerului de aici este sub zero grade, dar apa trece mult de 35 de grade Celsius. Relaxate de căldura aburindă a apei, maimuțele adesea adorm în timp ce se scaldă.

Două maimuțe de zăpadă tinere se strâng una lângă cealaltă, încercând să se încălzească în frigul iernii. Aceste animale inteligente și foarte sociale trăiesc pe trei dintre cele patru insule principale ale Japoniei.

o atracție turistică majoră și un sprijin în afaceri pentru comunitatea locală. Autocare întregi de vizitatori din toată lumea cumpără bilete ca să vadă maimuțele care sunt hrănite de autoritățile parcului. Nu este o grădină zoologică – macacii sunt tot sălbatici –, dar, cu atâți vizitatori, aproape că arată ca una.

Deoarece am ajuns să cunosc acești macaci de-a lungul anilor, am devenit protector față de ei. Ca orice fotograf de natură, vreau să creez portrete care să-i pună în evidență pe subiecții mei și să le lase personalitatea să se întrevadă. Dar vreau și ca oamenii să se gândească la bunăstarea acestor maimuțe – și la efectele pe care le-ar putea avea turismul asupra lor. ▯

Un macac își întinde laba piciorului, încercând să prindă mâncarea aruncată în apă de personalul parcului. Maimuțe diferite au strategii diferite. Unele se scufundă sub apă după mâncare, altele, precum aceasta, își folosesc picioarele pentru a apuca mâncarea căzută pe fund.

Macacii-japonezi se scaldă împreună în parc, la aproximativ 850 de metri deasupra nivelului mării. Astfel de habitate de mare altitudine pot fi aspre, primind peste un metru de zăpadă iarna. Apele calde de aici par să protejeze și să aline multe dintre aceste maimuțe.

Statele Unite

Distrugeri produse de tornade, din toate unghiurile

ANTON SEIMON *Expert în atmosferă*

Pe 31 mai 2013, în ziua în care cea mai amplă tornadă observată vreodată a măturat centrul Oklahomei și a ucis 22 de oameni, Anton Seimon se afla la vreo 5 kilometri mai la sud. Câțiva dintre cei uciși erau colegii lui, printre care Tim Samaras, explorator National Geographic, al cărui vehicul a fost rostogolit aproape 1,5 km de rafalele de 280 km/h.

Când s-a oprit vântul, Seimon a rămas cu durerea – și cu mai multe întrebări decât răspunsuri. De ce făcuse tornada asemenea ravagii? Voia să reconstituie modul în care furtuna a distrus totul în calea sa, inclusiv camioneta lui Samaras.

El Reno, din 2013, a fost cea mai amplă tornadă înregistrată vreodată. Anton Seimon vrea să folosească filmările cu încetinitorul și cartografierea pentru a înțelege cum produc pagube furtunile.

A început să strângă clipuri video filmate în ziua aceea, în speranța că, puse laolaltă, aveau să formeze un portret detaliat al tornadei.

După 125 de clipuri, filmul – odată sincronizat – arată fenomenul din aproape toate unghiurile. Majoritatea progreselor în știința tornadelor se concentrează mai ales pe problema formării: cum pot prezice oamenii forța și calea unei furtuni. Tezaurul de informații al lui Seimon, pe care l-a publicat on-line sub numele de Tornado Environment Display, poate servi drept model pentru explorarea unei alte întrebări: cum provoacă pagube particulele aeriene la viteze mari?

Speră ca răspunsul, dezvăluit în clipuri fotogramă cu fotogramă, să inspire inovații în inginerie, mai ales pentru construcțiile din zone predispuse la furtuni. Studiind cum e smuls acoperișul de pe o rulotă – la fel cum s-ar studia cu încetinitorul mecanica unui *slam dunk* la baschet –, constructorii pot afla cum să facă acoperișurile mai sigure. Structurile lovite repetat pot fi ancorate mai bine la sol. „N-ar trebui să moară nimeni dintr-o tornadă în zilele noastre“ – spune Seimon. Este de așteptat ca furtunile extreme să crească în frecvență și în intensitate ca urmare a schimbărilor climatice, dar „avem capacitatea de a afla cum să protejăm oamenii“. *—Daniel Stone*

FOTO: TRACIE ALEXIS SEIMON. NGM MAPS

Gerovital în topul brandurilor românești

Brandul Gerovital a obținut prima poziție în Top „100 cele mai puternice branduri românești". Clasamentul a fost anunțat în cadrul evenimentului BrandRo, organizat de Revista BIZ, și are la bază un studiu realizat de Unlock Market Research, care a măsurat performanța mărcilor românești după patru indicatori: investiția de afectivitate în marcă, puterea mărcii, gradul de utilizare și notorietatea. După cinci ediții în care primul loc a fost adjudecat de alte branduri românești, brandul Gerovital, deținut de compania Farmec SA Cluj-Napoca, urcă în 2016 pe primul loc, câștigând patru poziții față de topul de anul trecut. Brandul Gerovital reunește game atent create pentru îngrijirea părului, a pielii și a tenului, iar specialiștii Gerovital își pun întreaga expertiză în selectarea, testarea și dozarea elementelor active, astfel încât să asigure produselor o eficiență ridicată. Recunoscute și apreciate atât în țară, cât și în străinătate, produsele Gerovital au la bază rețete 100% românești ce folosesc ingrediente pure, îmbinând constant tradiția și inovația în cosmetică.

Lavazza Filtro Italiano

Lavazza lansează Lavazza Filtro Italiano, noua gamă de cafea care combină perfect gustul cafelei italiene autentice și prepararea la filtrul tradițional de cafea. Lavazza Filtro Italiano este alegerea ideală pentru cei ce își doresc să savureze un amestec de cafea de cea mai bună calitate chiar în confortul propriei locuințe. Noile sortimente includ o combinație de boabe de cafea de calitate superioară, cu origini din întreaga lume, atent selecționate cu ajutorul experienței și al pasiunii, care definesc compania încă de la înființarea sa, în 1895. De altfel, chiar Lavazza a inventat conceptul de „blending" – arta de a combina diferite tipuri de cafea din zone geografice diferite în căutarea gustului desăvârșit. Astăzi, Lavazza spune povestea unei familii care, de patru generații, este devotată artei combinării și prăjirii cafelei. Pasiunea și dedicarea specialiștilor Lavazza sunt premisele creării unor cafele cu gust unic și aromă rafinată, savurate de toți iubitorii de cafea.

Florăria Mobilă, partener AZAY

Cu o experiență de 4 ani pe piața din România, florăria on-line Florăria Mobilă s-a impus ca un furnizor specializat în livrarea fulger a aranjamentelor florale oferite cadou. Acordând o deosebită atenție nevoilor consumatorilor și feedback-ului primit de la aceștia, Florăria Mobilă a lansat extensia de business Luxury Collection, o gamă de lux pentru momente deosebite, precum și secțiunea de consultanță și logistică pentru decoruri florale pentru evenimente corporate sau private. Astfel, pe lângă micile momente festive punctate prin surprize marca Florăria Mobilă, comenzile pentru evenimente corporate sau ocazii speciale private care necesită decoruri florale speciale au căpătat în ultima vreme o pondere din ce în ce mai mare în businessul Florariamobila.ro. În linie cu adaptarea la nevoile clienților, Florăria Mobilă anunță parteneriatul cu AZAY, care gestionează în România un portofoliu de branduri de lux – cadouri și decorațiuni interioare –, Furnizor Oficial al Casei Regale a României.

Un nou magazin iSTYLE

iSTYLE și-a inaugurat cel mai nou magazin în cadrul Centrului Comercial ParkLake, din apropierea Parcului Titan, din Capitală, consolidându-și astfel poziția de lider al retailului dedicat soluțiilor Apple pe piața locală. Cel mai important Apple Premium Reseller din România numără în prezent opt magazine în București, Brașov, Cluj-Napoca, Timișoara și Constanța, aducând în acest fel produsele Apple mai aproape de clienți și utilizatori. Magazinul, proiectat și executat cu respectarea riguroasă a standardelor Apple Premium Reseller, are un spațiu de peste 100 m^2 și este situat într-o zona centrală și ușor accesibilă din ParkLake. În spațiul utilizat cu maximum de eficiență, echipat cu dotări ultramoderne, clienții vor avea ocazia să descopere performanțele, calitatea și versatilitatea faimoaselor produse Mac, iPhone, iPad, Apple Watch și Apple TV și vor putea alege dintr-o gamă extinsă de accesorii, periferice și gadgeturi inteligente de calitate premium.

NATIONAL GEOGRAPHIC
ROMÂNIA

Să avem grijă de planetă

Societatea National Geographic este o organizație științifică și educativă globală, nonprofit, care se bazează pe sprijinul membrilor săi și este dedicată explorării și protejării planetei.

NATIONAL GEOGRAPHIC ROMÂNIA

REDACTOR-ȘEF **Cătălin Gruia**
ART DIRECTOR Adrian Bejenaru
MANAGING EDITOR Domnica Macri

EDITOR-AT-LARGE Cristian Lascu

COLABORATORI CONTRIBUTING EDITOR Alexandra Popescu
SECRETAR GENERAL DE REDACȚIE Stelian Botoran
LECTOR Șerban Dragomirescu

TRADUCĂTORI Monica Secetă, Anca Bărbulescu, Adriana Hoancă

FOTOGRAFI Helmut Ignat, Adrian Cîtu, Costas Dumitrescu

CONSULTANȚI ȘTIINȚIFICI GEOGRAFIE Șerban Dragomirescu
ASTRONOMIE Minodora Lipcanu
BIOLOGIE Doru Ruști, Silviu Petrovan, Cristi Domșa
BOTANICĂ Gavrilă Negrean
PALEONTOLOGIE Mihai Popa
ORNITOLOGIE Daroczi Szilard
ETNOGRAFIE Ioan Ghinoiu
FIZICĂ Florin Baciu
CONSERVARE Silviu Chiriac

BURDA ROMÂNIA SRL

DIRECTOR GENERAL Sandrin Apostoloiu

DIRECTOR FINANCIAR Ioana Caloian

MARKETING MARKETING MANAGER Alina Gavrilă
BRAND MANAGER QLT GROUP DIVISION SRL, Gabi Gogiu

PUBLICITATE GROUP ADVERTISING DIRECTOR Florentina Păuna-Laudă
ADVERTISING SALES MANAGER Genoveva Enuță
e-mail: genoveva.enuta@burda.ro

SERVICIUL ABONAMENTE tel: 037 210 60 00, fax: 021 311 35 87
e-mail: abonamente@burda.ro, web: www.burda.ro; ng@burda.ro

PRE-PRESS Mihai Vătășelu

TIPOGRAFIE Tipărit la Radin Print, prin reprezentantul exclusiv pentru România 4 Colours, www.4colours.ro
4Colours Radin print

DISTRIBUȚIE PRIN Burda Romania, distrib@burda.ro

INTERNATIONAL AD SALES REPRESENTATIVES
ITALY BURDA INTERNATIONAL
Mariolina Siclari +39 02 91 32 34 66 e-mail: mariolina.siclari@burda.com
GERMANY BURDA COMMUNITY NETWORK
Julia Mund +49 89 9250 3197 e-mail: julia.mund@burda.com
Michael Neuwirth +49 89 92 50 36 29 e-mail: michael.neuwirth@burda.com
AUSTRIA BURDA COMMUNITY NETWORK
Christina Bresler +43 1 230 60 30 50 e-mail: christina.bresler@burda.com
SWITZERLAND BURDA COMMUNITY NETWORK
Goran Vukota +41 44 81 02 146 e-mail: goran.vukota@burda.com
FRANCE/LUXEMBOURG BURDA COMMUNITY NETWORK
Marion Badolle-Feick +33 1 72 71 25 24 e-mail: marion.badolle-feick@burda.com
UK/IRELAND BURDA COMMUNITY NETWORK
Jeannine Soeldner +44 20 3440 5832 e-mail: jeannine.soeldner@burda.com
USA/CANADA/MEXICO BURDA COMMUNITY NETWORK
Salvatore Zammuto +1 212 884 48 24 e-mail: salvatore.zammuto@burda.com

NATIONAL GEOGRAPHIC MAGAZINE

EDITOR IN CHIEF **Susan Goldberg**

DEPUTY EDITOR IN CHIEF: Jamie Shreeve. MANAGING EDITOR: David Brindley. EXECUTIVE EDITOR DIGITAL: Dan Gilgoff. DIRECTOR OF PHOTOGRAPHY: Sarah Leen. EXECUTIVE EDITOR NEWS AND FEATURES: David Lindsey. CREATIVE DIRECTOR: Emmet Smith

INTERNATIONAL EDITIONS EDITORIAL DIRECTOR: Amy Kolczak. DEPUTY EDITORIAL DIRECTOR: Darren Smith. MULTIMEDIA EDITOR: Laura L. Toraldo. PRODUCTION: Beata Kovacs Nas

EDITORS **ARABIC:** Alsaad Omar Almenhaly. **BRAZIL:** Ronaldo Ribeiro. **BULGARIA:** Krassimir Drumev. **CHINA:** Ai Shaoqiang. **CROATIA:** Hrvoje Prćić. **CZECHIA:** Tomáš Tureček. **ESTONIA:** Erkki Peetsalu. **FARSI:** Babak Nikkhah Bahrami. **FRANCE:** Jean-Pierre Vrignaud. **GEORGIA:** Levan Butkhuzi. **GERMANY:** Florian Gless. **HUNGARY:** Tamás Vitray. **INDIA:** Niloufer Venkatraman. **INDONESIA:** Didi Kaspi Kasim. **ISRAEL:** Daphne Raz. **ITALY:** Marco Cattaneo. **JAPAN:** Shigeo Otsuka. **KAZAKHSTAN:** Yerkin Zhakipov. **KOREA:** Junemo Kim. **LATIN AMERICA:** Claudia Muzzi Turullols. **LITHUANIA:** Frederikas Jansonas. **NETHERLANDS/BELGIUM:** Aart Aarsbergen. **NORDIC COUNTRIES:** Karen Gunn. **POLAND:** Martyna Wojciechowska. **PORTUGAL:** Gonçalo Pereira. **ROMANIA:** Cătălin Gruia. **RUSSIA:** Andrey Palamarchuk. **SERBIA:** Igor Rill. **SLOVENIA:** Marija Javornik. **SPAIN:** Josep Cabello. **TAIWAN:** Yungshih Lee. **THAILAND:** Kowit Phadungruangkij. **TURKEY:** Nesibe Bat

NATIONAL GEOGRAPHIC SOCIETY

PRESIDENT AND CEO **Gary E. Knell**

BOARD OF TRUSTEES
CHAIRMAN: Jean N. Case
VICE CHAIRMAN: Tracy R. Wolstencroft
Wanda M. Austin, Brendan P. Bechtel, Michael R. Bonsignore, Alexandra Grosvenor Eller, William R. Harvey, Gary E. Knell, Jane Lubchenco, Mark C. Moore, George Muñoz, Nancy E. Pfund, Peter H. Raven, Edward P. Roski, Jr., Frederick J. Ryan, Jr., Ted Waitt, Anthony A. Williams

RESEARCH AND EXPLORATION COMMITTEE
CHAIRMAN: Peter H. Raven
Paul A. Baker, Kamaljit S. Bawa, Colin A. Chapman, Janet Franklin, Carol P. Harden, Kirk Johnson, Jonathan B. Losos, John O'Loughlin, Steve Palumbi, Naomi E. Pierce, Jeremy A. Sabloff, Monica L. Smith, Thomas B. Smith, Christopher P. Thornton, Wirt H. Wills

EXPLORERS-IN-RESIDENCE
Robert Ballard, Lee R. Berger, James Cameron, Sylvia Earle, J. Michael Fay, Beverly Joubert, Dereck Joubert, Louise Leakey, Meave Leakey, Enric Sala

FELLOWS
Dan Buettner, Bryan Christy, Fredrik Hiebert, Zeb Hogan, Corey Jaskolski, Mattias Klum, Thomas Lovejoy, Sarah Parcak, Paul Salopek, Joel Sartore

NATIONAL GEOGRAPHIC PARTNERS

CEO **Declan Moore**

SENIOR MANAGEMENT
EDITORIAL DIRECTOR: Susan Goldberg
CHIEF MARKETING AND BRAND OFFICER: Claudia Malley
CHIEF FINANCIAL OFFICER: Marcela Martin
GLOBAL NETWORKS CEO: Courteney Monroe
CHIEF COMMUNICATIONS OFFICER: Laura Nichols
CHIEF OPERATING OFFICER: Ward Platt
LEGAL AND BUSINESS AFFAIRS: Jeff Schneider
CHIEF TECHNOLOGY OFFICER: Jonathan Young

BOARD OF DIRECTORS
CHAIRMAN: Gary E. Knell
Jean N. Case, Randy Freer, Kevin J. Maroni, James Murdoch, Lachlan Murdoch, Peter Rice, Frederick J. Ryan, Jr.

INTERNATIONAL PUBLISHING
SENIOR VICE PRESIDENT: Yulia Petrossian Boyle
VICE PRESIDENT OF STRATEGIC DEVELOPMENT: Ross Goldberg
Ariel Deiaco-Lohr, Kelly Hoover, Diana Jaksic, Jennifer Jones, Jennifer Liu, Leigh Mitnick, Rossana Stella

BurdaInternational RO

ADRESA
Bd. Decebal 25-29, Olympia Tower, etajul 4, Sectorul 3, București 030964; tel.: 037 210 60 00, fax: 021 311 35 87

Copyright © Reproducerea integrală sau parțială a textelor sau ilustrațiilor din revista National Geographic România este posibilă numai cu acordul prealabil scris al National Geographic Society.

National Geographic România este o publicație lunară a Burda România SRL, sub licență National Geographic Society.

BRAT Publicație auditată ianuarie – martie 2015

SNA Publicație ce beneficiază de rezultate de audiență conform Studiului Național de Audiență măsurate în perioada septembrie 2013 – mai 2015.

ISSN 1583-6541

TÂRGUL DE TURISM AL ROMÂNIEI

ufi Approved Event

17 - 20 NOIEMBRIE 2016

ROMEXPO

www.targuldeturism.ro

ORGANIZATORI:

PARTENER STRATEGIC:

PARTENERI:

PARTENERI MEDIA:

Acasă

Vreau să pot vedea lumea de-acasă. Pentru că sunt la Orange.

Televiziune prin cablu

Orange Home TV

- Peste 160 de canale
- De la 6 €/lună
- Reducere la telefoane: 10 € pentru fiecare an în care ai fost alături de Orange

orange™

It's all about what matters to you

www.orange.ro

Oferta este valabilă până la 14 octombrie 2016, cu posibilitatea de prelungire, pentru abonații Orange la prelungirea contractului de voce mobilă pe un abonament din oferta curentă și activarea abonamentelor Orange Home Net și Orange Home TV pe 24 luni. Bonusul se poate folosi la achiziția de telefoane, tablete sau accesorii.